

AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI
TÖRVÉNY ELSŐ TAPASZTALATAI A
GAZDASÁGI BŰNCSELEKMÉNYEK
FELDERÍTÉSE ÉS BIZONYÍTÁSA
KAPCSÁN

SZERKESZTETTE: PROF. DR. DOMOKOS ANDREA

**AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI
TÖRVÉNY ELSŐ TAPASZTALATAI A
GAZDASÁGI BŰNCSELEKMÉNYEK
FELDERÍTÉSE ÉS BIZONYÍTÁSA
KAPCSÁN**

**KONFERENCIA ELŐADÁSAINAK
SZERKESZTETT VÁLTOZATA
SZERKESZTETTE: PROF. DR. DOMOKOS ANDREA**

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
BUDAPEST, 2020

Szerkesztette:

Prof. Dr. Domokos Andrea

Olasószekesztő:

Nagy Lenke

© Szerzők, 2020

ISBN 978-615-5961-34-2

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ 7

TÓTH MIHÁLY

Az új törvény első éve: hosszú és kanyargós út, a túlteljesítés és a visszarendeződés között 11

MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS

Az új büntetőeljárás törvény első tapasztalatai a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán 25

FÜRCHT PÁL ZSOLT

Hatások az új Be. alkalmazásának tükrében 57

VANKÓ LÁSZLÓ

Az új büntetőeljárás törvény vs. pénzügyi nyomozás 75

ÚJHELYI BENCE

Védői tapasztalatok és releváns körülmények 85

FODOR BALÁZS

A gyanútól a vádig 93

ELŐSZÓ

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Bűnügyi Tudományok Intézete és Újhelyi Bence ügyvéd közös szervezésében 2019. május 10-én került sor a gazdálkodással kapcsolatos bűnözést kutató konferencia-sorozatunk újabb, immár ötödik állomására.

A közös konferenciák négy utókiadványa már megjelent.¹ Jelen kötetünk „Az új Büntetőeljárás törvény első tapasztalatai a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán” című konferencia utókiadványa.

A konferenciát a jogi kar dékánja Prof. Dr. Miskolczi-Bodnár Péter köszöntötte Nyitóbeszédében. A levezető elnök Prof. Dr. Domokos Andrea volt.

Az első előadást Prof. Dr. Belovics Ervin, a legfőbb ügyész helyettese tartotta „Előkészítő ülés – egyezség” címmel.

Prof. Dr. Tóth Mihály, aki immár a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán a Bűnügyi Tudományok Intézetének professzora „Szélsőségek és kompromisszumok. Néhány jogértelmezési és jogalkalmazási kérdés a gazdasági bűnözéssel kapcsolatban.” címmel tartotta meg előadását. Miközben deklarálta, hogy a titkos eszközök

---

1 - „A költségvetés büntetőjogi védelme” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017.

- „A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017.

- „A gazdálkodással kapcsolatos bűncselekmények büntetőjogi értékelése” konferencia előadásainak szerkesztett változata (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018.

- „Az új Büntetőeljárás törvény és gazdasági bűnözés kapcsolata” konferencia előadásainak szerkesztett változata (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019.

büntetőeljárás alkalmazását fontos elemnek tartja, veszélyt lát abban, hogy a hatóságok többször élnek ezzel az eszközzel, mint indokolt lenne. Az egyezségről, az un. „mértékes indítványól” szólva szükségét látta a törvényi szabályozásnak és az alaposabb útmutatásoknak.

Dr. Molnár Gábor Miklós, a Kúria tanácselnöke előadásában az új Be. egy éves gyakorlatára vonatkozó összegzését hallhattuk. Ezt megelőzően a Postaszékház ügyként elhíresült büntetőügyről beszélt, illetve ismertette a Kúria végzését az Andrassy úti paloták ügyében. A KRE ÁJK Bűnügyi Tudományok Intézete és Újhelyi Bence ügyvéd közös szervezésében „A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai” címmel rendezett második konferencia anyaga immár hivatkozási alapul szolgál mind a tudomány képviselői, mind a jogalkalmazók számára- állapította meg előadásában Molnár Gábor Miklós. E kötetből Fürcht Pálnak a hűtlen kezelésre vonatkozó gondolatait citálta elsőfokú ítéletében a Fővárosi Törvényszék.²

Dr. Fürcht Pál Zsolt fővárosi főügyész helyettes „Hatások az új Be. alkalmazásának tükrében” című előadásában a nyomozati szak felderítési és vizsgálati szakra osztását ügyészi szemszögből értékelte, hangsúlyozva, hogy ez új ügyészi szerepvállalást tesz szükségessé. Hasonlóképpen szemléletváltást igényel az ügyészségtől a vádelőkészítési szak kiesése, illetve a vizsgálati szak egésze. Előadását az új szabályozás, új jogintézmények érdek vagy érték kontextusába helyezését építette fel. Konklúziójában kiemelte, hogy az egyik legfőbb érték az kell, hogy legyen, hogy az igazságszolgáltatásból az igazság szolgáltatása váljon.

Dr. Vankó László dandártábornok, a NAV bűnügyi főigazgatója „Az új büntetőeljárás törvény vs. pénzügyi nyomozás” című előadásában a nyomozó hatóság oldaláról tekintette át az új Be rendelkezéseit. A pénzügyi nyomozásra vonatkozó legfontosabb feladatokat határozta meg, kiemelve a bünszervezetekkel szembeni fellépést.

Dr. Újhelyi Bence ügyvéd, társszervező „Védői tapasztalatok és releváns körülmények” című előadásában elsőként a vád megmagyarázásával

---

2 Fürcht Pál: Hűtlen kezelés és társai in: „A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017.

foglalkozott, utalva a Be. 502.§ (6) bekezdésére, amely szerint az ügyészhez intézendő kérdés feltevését a bíróságnak címezve a vádlott és a védő is indítványozhatja. Beszélt az ügyiratok megismerésére vonatkozó új szabályok gyakorlatáról is. Azon gyanúsítottak kihallgatásával kapcsolatban, akiknek kirendelt védőjük van a 8/2013. (III. 1.) AB határozatát citálta. Ügyvéd úr meglátása szerint a folyamatos hangfelvétel készítése, illetve bizonyos esetekben a kép- és hangfelvétel készítése a legkomolyabb garanciája az eljárás szakszerűségének.

Dr. Fodor Balázs Gábor PhD hallgató (Domokos Andrea és Tóth Mihály közös témavezetettje) „A gyanútól a vádig” című előadásában hangsúlyozta, hogy a professzionálissá vált bűnözéssel csak hasonlóan képzett, szakszerű bűnüldözés képes felvenni a küzdelmet. Tisztázni kell a bűncselekmények gyanúját megalapozó, erősítő adóvizsgálatoknak a büntető eljárásokhoz való viszonyát, a felszámolási eljárások során felmerülő kriminális vonatkozások megítélését. Elemezte a büntetőjogi gyanú fogalmát, a gyanú egyes szintjeit. Végül egyes gazdasági bűncselekmények vonatkozásában hozott példákat a nyomozás elrendeléshez szükséges gyanúra.

A szerkesztő azt reméli, hogy e konferenciánk előadásai, az utókiadványban megjelenő írások is „megihletik” a tudomány és a jogalkalmazás szereplőit, illetve ezután is hivatkozási alapul szolgálnak akár szakcikkekben, akár bírói ítéletekben.

Prof. Dr. Domokos Andrea
szerkesztő

AZ ÚJ TÖRVÉNY ELSŐ ÉVE: HOSSZÚ ÉS KANYARGÓS ÚT, A TÚLTELJESÍTÉS ÉS A VISSZARENDEZŐDÉS KÖZÖTT¹

A címet ezúttal a számomra igen kedves Beatles-ballada, a „Long and Winding Road” inspirálta, amit a legendás zenészek éppen 50 évvel ezelőtt rögzítettek szalagra, s a hosszú, kanyargós útnak azóta sincs vége. Nem is lehet, mert sejtjük, a célnál fontosabb az, ami hozzá vezet. Filozofikusabban fogalmazva, a cél voltaképpen az út maga, vagyis a helyesebb, jobban járható csapások fáradhatatlan keresése kiépítése és szélesítése. Akár, a mindennapjaink során, akár a büntetőeljáráshoz is köthető munkánkban.

A kriminális precesszus keretei között sem csak régi, megszokott, hosszú ideje és sűrűn koptatott járólapokon juthatunk el egy-egy korszerű elv vagy intézmény végleges honosításához, „befogadásához”. Tudjuk ugyan, hogy a kísérletezgetésnek nem a büntető ügyek nagy téttel járó elbírálása a legkedvezőbb terepe, itt mégsem mondhatunk le teljesen új lehetőségek kipróbálásáról, annak a reménynek a folyamatos ébren tartásáról, hogy nem lehetetlen az egyszerre hatékony és tisztességes eljárásban megvalósuló kölcsönös érdekérvényesítés.

Akár nyomban az első tézisem lehetne tehát az is, hogy szemben a Btk-val, az anyagi joggal, – ahol a sűrű, gyakran ötletszerű, olykor „precedens-jogalkotás” a jogbiztonságot veszélyeztető tényezővé válhat, s szinte relativizálhatja a „nullum crimen sine lege” elvét – az eljárásjogban engedékenyebbnek kell lennünk az állandó megújulás iránti igény felkarolásában. Fogadjuk meg tehát a számítógépeink képernyőjén sűrűn felbukkanó felhívást, ne kapcsoljuk ki a masinát (a fejünkben sem), legyünk fogékonyak és türelmesek a programok folyamatos frissítéseivel szemben, sőt ha kell, mi kezdeményezzük azokat.

---

1 A 2019. október 4-én elhangzott előadás

Persze, most még óvatosabban. Alig több mint egy évvel a hatályba lépés után, egyelőre szinte véletlenszerűen lapozgatva a vastag törvénykönyvben és olvasgatva a gyakorlat első felvetéseit csak néhány első benyomás, kezdeti következtetés fogalmazható meg.

Ezek is érzékeltethetik azonban, milyen nehéz a helyes arányokat megtalálni annak érdekében, hogy bátran, de ne parttalanul, rugalmasan, de ne mértéket veszítve éljünk az új intézmények adta lehetőségekkel. Próbáljuk meg elkerülni a túlzott bizalmatlanságot és óvatosságot az újdonságokkal szemben, de ne hajszoljuk alkalmazásukat minden áron és megfontolt elemzés nélkül. Találjuk meg valódi helyüket, rendeltetésüket, szerepüket. (Mondják, hogy aki azért idegenkedik minden jobbitó szándéktól, mert teljesen új megoldásokat igényel, az előbb-utóbb olyan újításokat is kénytelen lesz elfogadni, amiknek már semmi közük a jobbitó szándékokhoz).

A következő felvetések először a vádemelést megelőző eljárási szakaszok viszonyának problémáit érintik, részben a leplezett eszközök alkalmazásával összefüggésben, utána a konszenzus kínálta lehetőségek lassan alakuló gyakorlatához kívánok néhány megjegyzést fűzni.

I.

Az új törvény szándéka szerint koncepcionálisan átalakította a bírói szakaszt megelőző eljárás szerkezetét, aminek fontos tartalmi hatást is szántak.

A lényeg abban összegezhető, hogy a nyomozást egy ún. „előkészítő eljárás” előzheti meg, ezt a nyomozó hatóság által önállóan végzett felderítés, majd az ügyészséggel szoros együttműködésében folytatott, a már körvonalazódott személyi felelősséget érintő vizsgálati szakasz követheti.

Azt kell mondanom, hogy e felosztással kapcsolatos eddigi tapasztalatok vegyesek, kicsit kritikusabban fogalmazva nem feltétlenül kedvezőek. Lássuk először az előkészítő eljárás és a felderítés viszonyát, szoros összefüggésben az itt folytatható titkos eljárásokkal.

A gyanú gyanújának alapján induló első eljárási szakasznak már az elnevezése is aggályos: „*előkészítő eljárás*...” Azt sugallja, mintha minden nyomozást elő kellene készíteni, ami azért sem szerencsés, mert mint tudjuk, ebben az eljárási szakaszban lényegében csak esetleges adatgyűjtés zajlik, jelentős részben leplezett eszközök révén. Vagyis a törvény már

szóhasználatában arra utal, hogy a nyomozásokat nálunk általában titkos adatszerzéssel, leplezett eszközökkel szokták „előkészíteni”.

Jobb lett volna talán a törvény kilencedik részének azt a címet adni, hogy „Nyílt és titkos adatgyűjtés a nyomozás elrendelését megelőzően.”

Mindez azonban csak terminológiai kérdés. Ám magának az eljárási szakasznak az alapja sem könnyen értelmezhető, hiszen szinte merőben önkényesen dönthető el, hogy ennek során „ki és mi jöhet szóba”, mi teszi olyaná a gyanút igazolni sem képes esetköröket, hogy azok mégis elérik a felderítendőség szintjét. A kezdeti erőteljesebb kritikák ellenére² azonban be kellett látnunk, hogy a jogalkotónak sajnos nemigen volt más lehetősége, ha – helyesen – meg akarta szüntetni a büntető eljárás keretein kívül zajló bűnüldözési célú titkos információgyűjtéseket. Csak egy új, előzetes eljárási szakasznak a beiktatása révén vált lehetővé a bűnügyi célú titkos lehallgatások kutatások és levélfelbontások büntető eljárásba integrálása.

Ez a megoldás tehát egyrészt formailag profiltisztítást, feladatkoncentrációt célzott (tartozzon minden a büntető eljárásra, ami valóban oda való), másrészt tartalmi igényt testesített meg: a büntetőjogi szempontból releváns leplezett eszközök törvényi keretek közötti alkalmazását a büntetőeljárás előkészítő szakaszának törvényes folyásért felelős ügyész felügyelje.

Világos célok, kár, hogy a kezdeti tapasztalatok alapján e helyes törekvés sem formai, sem tartalmi szempontból nem érvényesülnek. Egyes eszközök ismét kikerültek, kikerülnek a törvényi körből, s amik maradnak, azok is általában nélkülözik a megfelelő törvényességi kontrollt. Megkísérlem ezt röviden igazolni.

a) Alig fél évvel az eljárási törvény hatályba lépése után a belügyminisztérium ismét keresztülvitte a jogalkotáson, hogy a rendőrségi törvény alapján megint folyhasson bűnüldözési célú titkos információgyűjtés. Ezt azzal indokolták, hogy a rendőrség egyszersmind kibővített hatáskörrel felruházott belső elhárítása „észlelhet olyan büntetőeljárásra tartozható élethelyzeteket”, amelyek – jöllehet még a gyanú gyanújának szintjét sem érik el – hiszen ha elérnék előkészítő eljárás keretében minden további

---

2 Pl. Finszter Géza, KORINEK László: Az eltűnt gyanú nyomában. Belügyi Szemle. 2018.3. szám.1204-122.o.

nélkül vizsgálhatók lennének – mégis igen veszélyesek lehetnek, s ezért már az *előkészítő eljárás előkészítéseként* vizsgálандók. Úgy hallom, más szervek részéről is igény merült fel a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés büntetőeljárásból történő kivonására. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy feladhatjuk a büntető eljárási keretek kínálta elvi tisztaságot, s a titkos nyomozások kikerülnek az ügyészi felügyelet elvi lehetősége alól is.

Megmarad a kétes dogmatikai megalapozottságú előkészítő eljárás, de megszűnhet az, ami miatt az egész intézményt a törvénybe iktatták. Ez pedig nyilvánvalóan ellentétes az új törvény helyes eredeti elveivel és céljaival.

b) Ami a dolog másik oldalát illeti: a továbbra is az előkészítő eljárásban és a felderítés során alkalmazott leplezett eszközök ügyészi felügyeletét (pontosabban annak esetleges hiányát) tekintve is látok veszélyt.

A törvény világosan és szigorúan fogalmaz: az ügyészt az előkészítő eljárás elrendelését követően az alkalmazni kívánt leplezett eszközökről és eljárási cselekményekről 24 órán belül, a beszerzett adatokról pedig kéthavonta tájékoztatni kell [(344. § (3) bekezdés)] Nyilván mindez azért előírás, hogy az ügyész érdemi lehetőséget kapjon a leplezett eszköz alkalmazásának ellenőrzésére.

Az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás azonban csak az *ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök körében* írja elő azt, hogy az ügyészség fokozottan ellenőrizze azok alkalmazásának szükségességét, arányosságát és célszerűségét, szükség esetén hívja fel a nyomozó hatóságot az alkalmazás indokainak kiegészítésére. (17. § (2) bek.)

Attól tartok a bírói engedélyhez kötött (tehát az alapvető jogokba *igazán súlyosan* beavatkozó) titkos eljárások kapcsán mindez háttérbe szorul. Nem kizárt, hogy ennek oka az a – szerintem téves – értelmezés, hogy mivel ezeknek az eszközöknek a célszerűségét, arányosságát, indokoltságát az engedélyezés során a nyomozási bíró dönti el, itt az ügyésznek nincs további feladata, hiszen amit a bíró egyszer engedélyezett az nyilván törvényes.

Úgy gondolom azonban, az alkalmazás törvényessége nem korlátozható az engedélyezésre. Ki kell, hogy terjedjen az eszköz igénybe vételének folyamatos ellenőrzésére, az indokok változatlanságának vizsgálatára, s

arra is hogy azok alkalmazása az alakuló, formálódó tényállás birtokában (tehát folyamatában is) megfelel-e a fokozatosság, célszerűség, arányosság követelményeimnek. Ha egy lehallgatás feltételei korábban fennálltak, egyáltalán nem biztos, hogy az három hónappal később, merőben más információk birtokában, a relevancia esetleges módosulása esetén továbbra is indokolt. Ennek megítélése pedig nem a nyomozási bíró feladata (nem is lehet az övé, hiszen neki nem kell időről-időre bemutatni az iratokat, és beszámolni az ügy állásáról), hanem a felügyeletet gyakorló ügyész joga és egyben kötelessége.

Néhány konferenciát végig hallgatva és tájékoztatót, körlevelet, utasítást elolvasva némi aggodalommal figyelem, hogy ezzel az értelmezéssel a felügyeletet gyakorló kollégák, nem feltétlenül értenek egyet, s nem csak a bíró felelősségét előtérbe állítva, hanem a nyomozó hatóság e területen kivívott önállóságát is hangoztatva.

Tovább növelheti aggodalmunkat, hogy a *felderítés során* – tehát most már a meglévő gyanú árnyékában – alkalmazott bírói engedélyes leplezett eszközökről a felügyeletet gyakorló ügyésznek még kevesebb információja lehet, hiszen itt intézményesen csak félévente informálódik, s „a teljesített eljárási cselekmények törvényességét általában akkor és abban a körben ellenőrzi, amikor és amire nézve a nyomozó szerv vezetője vagy a büntetőeljárás más résztvevője az ügyészség intézkedését kezdeményezte” (Ut. 37. § (2) bek.)

Szeretném az esetleges félreértések elkerülése érdekében világossá tenni, hogy a titkos eszközök büntetőeljárásai alkalmazását magam is a bűnüldözés eszköztárának fontos, olykor nélkülözhetetlen elemének tartom. Könnyű belátni, hogy ilyen módszerek nélkül az eredményes bűnüldözés a mai kriminális szervezettség és konspirációs lehetőségek mellett sokszor tehetetlenné válna. Ám azt is egyre inkább látni vélem, hogy e kivételesnek szánt lehetőséggel mára a hatóságok mind gyakrabban élnek, a lehallgatások aránya, bizonyos ügycategóriákban szinte főszabályként való alkalmazása egyre kevésbé igazolható az erre okot adó körülmények súlyával és jellegével. A leplezett eszközök révén megkísérelt bizonyítás a adott esetben háttérbe szorítja és elsorvasztja a persze legtöbbször valamelyest időigényesebb és jóval nagyobb felkészülést és felkészültséget igénylő hagyományos krimináltaktikai eszköztárat is. Ma a rendőrségen és a NAV bűnügyi szerveinél szinte minden kicsit is szervezett keretek

között zajló bűncelekmény kapcsán (s idestova csak ilyen ügyek vannak) titkosan szerzett bizonyítékok összegyűjtése folyik, s a kihallgatások ezek gyanúsítottak elé tárásában és nyilatkoztatásában merülnek ki. S hozzá kell tennem, az ilyen eljárások eredménye sem igazolja az alkalmazás mértékét és körét. Az igazán veszélyes gazdasági bűncelekmények vagy kábítószerrel visszaélések elkövetői ma már tudják, hogy szinte biztosan leplezett eszközökkel kell számolniuk, és ennek megfelelően alakítják, működtetik kapcsolatrendszerüket, környezetüket.

Erre az előadásra készülve megkíséretem számszerű adatokhoz jutni arra nézve, hogy évente hány ügyben került sor bűnüldözési céllal leplezett eszközök alkalmazásának engedélyezésére. Az adatszolgáltatástól általában arra hivatkozva zárkóztak el, hogy az erre vonatkozó adatok titkosak. Nos, ellenőrizhető, hogy az esetszám maga nem minősül sem szigorúan titkos, sem titkos, sem bizalmas, sem pedig korlátozott terjesztésű adatnak. A szám minden további nélkül nyilvánosságra hozható lenne. *A nemzetbiztonsági okból* miniszter által engedélyezett alkalmazás számszerűségére vonatkozó adatokat először szintén szigorúan titkosnak állították, majd – megfelelő tájékozódás után – mégis ki kellett adni képviselői adatkérésre.

Eszerint 2015-ben 1038, 2016-ban 1151, 2017-ben 1256, 2018-ban pedig 1272 engedélyezés történt.³ Ez négy év alatt mintegy 4700, havi átlagban mintegy 100 folyamatosan növekvő számú engedély. Nem mondtam le róla, hogy ezeket az adatokat az állítólag nagyobb számban érintett bűnügyi területet illetően is beszerzem. Tudom, hogy önmagában a számokból messzemenő következtetés nem vonható le. De – összevetve a szóba jöhető nyomozások számával, az érintett ítéletek jogcímeinek arányával, esetleg egy későbbi érdemi vizsgálattal is kiegészítve fontos tanulsággal járhatnak.

Én már most is szinte bizonyos vagyok abban, hogy a leplezett eszközök körében helyes, mértéktartó, a szükségesség és arányosság kritériumait komolyan vevő alkalmazási arányok érdekében, következetes és szigorúbb érdemi ügyészi felügyelet is indokolt. S természetesen elejét kellene venni annak, hogy további esetkörök kapcsán további szervezetek kapjanak ismét büntető eljáráson kívül bűnüldözési célú titkos információgyűjtésre lehetőséget.

---

3 <http://www.parlament.hu/irom41/04092/04092-0001.pdf>, <http://www.parlament.hu/irom40/17220/17220-0001.pdf> (2019. szeptember 20.)

II.

A következőkben engedjenek meg néhány szót – most már a leplezett5 eszközöktől függetlenül – a nyomozás két szakasza, a felderítés és a vizsgálat kettéosztásának kezdeti tapasztalatról.

Mint utaltam rá, a törvény – mint az indokolás tartalmazza – „a felelősségi körök és ehhez kapcsolódó eszközrendszerek világos elhatárolása” érdekében külön szabályozza a felderítést és a gyanúsított bevonásával kezdődő vizsgálatot. Az első szakaszban az ügyészség csak mintegy külső ellenőrzést, gyakorol, kizárólag törvénytértés észlelése esetén intézkedik. A másodikban a nyomozó hatósággal szorosan együttműködve, annak munkáját szükség esetén közvetlenül irányítva a büntető eljárás kimenetelét, a már felelősségre vont személyek további sorsát érintő pozitív és negatív intézkedéseket egyaránt megtesz.

E szisztéma remélt a pozitív hatásai egyelőre kevésbé érzékelhetők, kritikus felvetéseket azonban lehet hallani.

Mind gyakrabban elhangzó kifogás, hogy a felderítés elhúzódik, nincs tudatos, tervszerű koncepció, az e szakasz során alkalmazott nyomozási cselekményeknek körének, sorrendjének, idejének meghatározásában. Sokszor nehéz a relevancia, a bizonyítás körének helyes felismerése, eldöntése, ami korábban, az ügyészséggel való szorosabb együttműködés rendszerében megoldott vagy megoldható volt. Gondot okoz tehát az érdemi vizsgálati szakasz szakszerű és időszerű előkészítése.

Sajnos az is sűrűn előfordul, hogy ezzel kapcsolatban az ügyészség elhárítja magáról a felelősséget, arra hivatkozva, hogy most már papírja is van róla (nem is akármilyen papír, hanem törvény), hogy a gyanú konkretizálásának folyamatában, érdemben nem kell, egyesek szerint nem is szabad részt vennie.

Mindannyian hallhattunk a legfőbb ügyésztől olyan parlamenti válaszokat, hogy ne az ügyészségen kérjük számon egyes nyomozások elhúzódását, s a vádhatóságnak például nincs semmi köze ahhoz, ha egy gyanúsított kihallgatást a nyomozó hatóság nem tart indokoltnak. Eszerint a negatív döntésnek nincsenek az ügyészségre tartozható törvényességi vonzatai.

A jeles cseh filmrendezővel Jiri Menzellel szólva (aki rövid gondolat füzéréit ezzel a töprengő címmel jelentette meg): „*Hát, nem tudom...*”

A hatáskörök deklarált világos elhatárolása eszerint egyebek mellett azt jelenti, hogy a megalapozott gyanú meglétét a nyomozó hatóság önállóan dönti el, annak hiányát viszont – panasz folytán – az ügyészség. Elhatárolható-e és elhatárolandó-e ilyen mereven a felderítési és az erre épülő vizsgálati szakasz?

Maga a megkülönböztetés természetesen nem újdonság.⁴ A rendőrségen belül hosszú időn keresztül külön szervezeti egységek a bűnüldözési részlegek végezték a felderítést és a vizsgálati osztályok a nyomozás második szakaszát. Volt is mindig kisebb-nagyobb súrlódás, egymásra mutogatás. De az ügyészi felügyeletet tekintve nem volt merev szétválasztás, mert ezt nem is látták sem célszerűnek, sem lehetségesnek. Ha folytak is viták a nyomozás „felügyeletének” és „irányításának” részben eltérő tartalmáról, az ügyészi döntések nyomozás elrendelését követő relevanciáját érdemben nem lehetett vitatni. Világos volt ugyanis, hogy az elrontott, rossz irányt vett, hiányos felderítést utóbb nem lehet, vagy nagyon nehéz korrigálni.

S az „önállóság” a büntető eljárás továbbvitelére vonatkozó jogosultság nélkül nem is értelmezhető.

S bizony, az ügyészség az Alaptörvény szerint azért is alkotmányos felelősséggel tartozik, hogy üldözze a bűncselekményeket, s ne csak meggyanúsított személyek további sorsáról döntsön. Nem a felderítés nagyobb önállósága ellen érvelek. Azt a szemléletet és felfogást kifogásolom, hogy ez egyben az ügyészség szükségszerű távolságtartását kell, hogy jelentse.

Lehet, hogy a kapcsolatrendszer, a feladat- és hatásköröket a felügyelet és irányítás tartalmát egy idő után ismét át kéne gondolni.

III.

Következzék ezután néhány gondolat egy másik koncepcionális változsról, az egyezségről, az ún. „mértékes indítványról”, s ezzel összefüggésben a tárgyalás előkészítésének új szabályairól.

A „tárgyalásról lemondás” – amit a köznyelv helytelenül – „vádalkunak” nevezett el – még az ezredforduló évében került az akkori törvénybe. A csak bizonyos súlyú bűncselekmények elbírálása során alkalmazható

---

4 A német büntető eljárásjog is ismeri a „Fahndung” és az „Untersuchung” közötti különbséget (olykor mindkettőt „nyomozásnak” fordítják)

eljárás lényege annak idején az volt, hogy ha a vádlott beismerő vallomást tett, és a tárgyalás hagyományos formájáról lemondott, akkor a rá kiszabható büntetés felső határa törvényben garantált módon csökkent. Számos szervátültetési és defibrillációs kísérlet ellenére az intézmény fokozatosan elhunyt.⁵

Mínt hogy azonban az igény változatlan maradt, sőt erősödött, az új Be. kodifikátorai ismét nekirugaszkodtak az egyezség, a konszenzus hatékonyság és időszerűség reményében történő új szabályozásához. A vádlott számára három esetkor is megnyitja ügyének az általánoshoz képest valamelyest enyhébb bírói elbírálásának lehetőségét. Egyezség megkötésén kívül elfogadhatja az ügyész ún. „mértékes indítványát”, vagy ettől függetlenül is beismerő vallomást tehet az előkészítő ülésen. Mindhárom lehetőség kiválthatja az érdemi tárgyalást.

A kezdeti tapasztalatok biztatók voltak. Okkal lehetett abban re-

---

5 Az eljárás beiktatásának indoka már akkor költségkímélés, egyszerűsítés, gyorsítás volt. (Ezt az igényt egyébként azóta is minden lehetséges alkalommal hangoztatjuk). Sajnos a lemondást az évek során csak az összes ügy alig fél százalékában alkalmazták, ezért 2009-ben megpróbálták vonzóbbá tenni (elvileg lehetővé téve pl. most már a tényállásról történő megállapodást is). Ez sem jár sikerrel a „sok formai kötöttség” és a „büntetési tételkeretek jelentős – a büntetési célok elérését veszélyeztető – csökkenése” miatt. A két évvel későbbi újabb módosítás – ami a garantált maximum helyett az alsó határ kivételes enyhítésére vonatkozó rendelkezéseit e körben általánossá tette, s ezáltal a lehetséges maximum csökkentése helyett a minimálisan kiszabható büntetéssel operált – szintén nem hozott előrelépést. A folyamatos kudarcok okai sejthetők voltak. Ha nem hagyományos, angol-szász értelemben vett vádalkuról volt is szó, természetesen mindig voltak a dolognak „alku”-elemei. Az ügyész (és a bíró) e külön eljárás által időt, másutt hasznosulható energiát nyerhetett, tehermentesítették a hagyományos eljárás kötöttségei alól, a vádlott pedig ennek fejében okkal bízhatott valóban enyhébb jogkövetkezményekben. Ám az ilyen „alku” mindig sajátos egyensúly esetén lehet csak eredményes. A szabályozás azonban általában erős ügyési és jóval gyengébb terhelti alku-pozíciót teremtett. A vádlottak nem szívesen vállalták a beismeréssel és lemondással szükségképpen együtt járó, garantált elítélést az elvileg ettől függetlenül is nyitva álló enyhítő szakasz reményében. Tagadásukkal tehát nem jártak szükségképpen rosszabbul, de járhattak sokkal jobban is.

ménykedni, hogy egyezségkötés révén, könnyebben, hatékonyabban, és gazdaságosabban elintézhetőek lesznek például a jelentős hátrányt okozó költségvetési csalások vagy akár súlyosabb vagyoni elleni bűncselekmények. Csökken a hosszadalmasan bizonyítható, elhúzódó ügyek okozta mind nyomasztóbbá váló munkateher, a sértettek vagy az állam az előírt jóvátétel folytán megfelelő kártérítésben részesül, a terhelt pedig megússza, hogy a következő néhány évben börtönépességet növelő tényezőként tartsák őt számon.

Balla Lajos ítélőtáblai elnök úr szíves közlése szerint a törvény hatályba lépését követő első hónapokban Heves megyében a bűnügyek 13 %-át Borsod megyében 16 %-át, Hajdú Biharban 18 %-át, intézték el előkészítő ülésen. Ez – ahhoz képest, hogy egy előzmények nélküli gyakorlat első lépéseiről volt szó – szerintem nem rossz arány, s perspektivikusan talán stilizálódhat akár az ügyek kb. egy negyedében is. A mértéktartás persze itt sem árt, tudomásul kell vennünk, hogy mégiscsak kivételes, egyszerűsítő lehetőségekről van szó, a kötelező előkészítő ülés nem csak a tárgyalás elkerülését szolgálja. Kerülni kell, hogy e nyilvános ülések egyeztetések, „peren kívüli megállapodások”, egyezségi tárgyalások informális színterévé váljanak. A következő években kialakulhat az egészséges szelekció következetes szempontrendszere, figyelembe véve, hogy az ügyek zöme továbbra is a „nagyzínpadon” a tárgyaláson dől majd el.

Az első fellángolás után azonban itt is mind több nehezen megválaszolható kérdéssel találta szembe magát a jogalkalmazó, s úgy látom, mintha az egyszerűsítést érintő korábbi lelkesedés és alkalmazási kedv valamelyest csökkenne.

Viszonylag gyorsan kiderült például, hogy 100 milliós hátrányok rövid törvényes határidőkön belüli törlesztése megoldhatatlan feladat. Mediáció esetében két évet is ad a jogalkotó a jóvátételre, itt mindezt pár hónap alatt kéne elintézni. A terhelt persze, hogy kihúzza a nyakát a hurokból, mindezt vállalná, garancia azonban nincs arra, hogy teljesítési készsége teljesítési képességgel is párosul, s a bíróság sem hagyhatja jóvá az egyezséget, ha a vádlott a vállalt kötelezettséget az előkészítő ülésig nem te teljesíti.

Annak is lehet látni jeleit, hogy az ügyészség általában mintha egyre óvatosabban kezelné az egyezség intézményét, s nem is biztos, hogy mindezt az eredeti jogalkalmazói szándéknak megfelelően teszi.

Sarkosan fogalmazva, ha egy ügy bizonyítási anyaga az ügyész megítélése szerint megnyugtatóan prognosztizálja az eljárás kimenetelét, könnyen helyezkedik arra az álláspontra, hogy nem nyerhet semmit a megállapodás révén, tehát nem tárgyal. Hadd idézzek egy ezzel kapcsolatos – az orientálás szándékával szélesebb körben közzétett, minden megyei főügyészségre eljuttatott – legfőbb ügyészségi átiratból: „az ügyben egyezség megkötését semmi nem indokolta. Mindhárom vádemeléssel érintett terhelttel szemben olyan mennyiségű és minőségű bizonyíték állt rendelkezésre, amelyek alapján a vádiratban rögzített tényállás egyezség megkötése nélkül is aggálytalanul, kétséget kizáróan megállapítható lett volna.”⁶

Az ügyész valóban akkor érdekelt egyezségkötésben, ha ezzel az eljárás egyszerűsödik. Ám az egyszerűség nem (vagy biztosan nem csak) a bizonyítékok mennyiségének és minőségének függvénye. A vádhatóság nem korlátozhatja egyezségkötési hajlandóságát a bizonyítottság mértékének, a terhelő bizonyítékok számának, súlyának vagy bizonyító erejének vizsgálatára.. Azt is nyomatékosan mérlegelnie kell – sőt, megkockáztatom, elsősorban azt *kell* mérlegelnie –, hogy mennyi időt és energiát takaríthat meg (s nemcsak ő, hanem a bíróság is) az ügy előkészítő ülésen történő sommás elintézésével. Hiszen mindezt másutt tudja hasznosítani. Ha nincs egyezség, a tagadó vádlottal szemben a mégoly meggyőzőnek látszó bizonyítékok felsorakoztatása, megvizsgálása is igen elhúzódó büntető eljárást eredményezhet.

S azért sem szerencsés az idézett ügyészségi instrukció, mert azt a téves felfogást sugallja, hogy a vádhatóságnak egyezséget, csak várható bizonyítási nehézségek, hiányos mennyiségű és nem megfelelő minőségű, bizonyítékok léte esetén célszerű, kötnie, amikor tehát – ahogy idéztem – nem állapítható meg „kétséget kizáróan” a vádiratban szereplő tényállás. Vagyis, ha kétségesnek látszik a vád tényeinek alapossága. Ha azonban ez így van, bizony az is kétséges, hogy e tényállás alapján a Be. 7. §. (4) bekezdése értelmében törvényes volt-e egyáltalán a vádemelés. S ha az „in dubio pro reo” elvhez nem ragaszkodnánk is (jóllehet amíg lehet, azért ragaszkodnunk kéne), az ilyen ügyekben a terheltnek nem fognak egyezségi tárgyalásba bocsátkozni, mert enyhébb büntetés helyett a felmentésben is bízhatnak.

6 BF. 1399/2018.

Félő tehát, hogy a mai szabályozás és alakulónak látszó gyakorlat erősödése mellett az egyezség a tárgyalásról lemondás sorsára juthat. Jó lenne tehát itt is a szélsőségek között a helyes utat megtalálni.

IV.

Ami az ún. „mértékes indítványt” illeti, itt sem ártana részben megfelelőbb törvényi szabályozással és alaposabb útmutatásokkal, csökkenteni a félreértéseket.

Az alapvető probléma talán az, hogy egyezségkötésre nem került sor (vagy nem született meg, vagy nem is kezdeményezték), az ügyész azonban a vádiratban tesz egy olyan ajánlatot, ami sok tekintetben egy „limitált” egyezségi ajánlatként is felfogható. Ez rendben van, a terheltnek az előkészítő ülésig módja van – védőjével is megkonzultálva – hogy a maximális büntetés tudatában az indítványt elfogadva beismer-e.

Az ügyész azonban az indítványt még az előkészítő ülésen, a vád ismertetésekor is megteheti. Kérdés, miért nem tette meg a vádiratban. S ilyenkor módja van-e a terheltnek, hogy e váratlanul szóban elhangzó indítványt a saját szemszögéből mérlegelje. Nem biztos.

Nem tartanám azt sem ördögtől való dolognak, ha a terhelt a vádirat kézhezvételekor kezdeményezési lehetőséget kapjon mértékes indítványt kérésére. Ezt vagy teljesítené a vádhatóság, vagy nem. Jelenleg csak az ügyész nyilatkozhat úgy, hogy beismerés esetére beérem ezzel a pontosan meghatározott szankcióval. Miért ne adnánk lehetőséget a terheltnek is hasonló kezdeményezésre, aki sokszor így gondolkodik: ha tudnám, pontosan milyen büntetésre számíthatok, esetleg megfontolnám a beismerést.

Érdekes és legalábbis elgondolkodtató feltevés lehet az is, hogy ha már az ügyészség az egyezséggel és a mértékes indítvánnyal a tárgyalást megelőzően (részben) áttöri a bíróság büntetékiszabási privilégiumát, nem lenne-e indokolt ezt a lehetőséget számára később a bizonyítási eljárás során is lehetővé tenni. Lehet ugyanis, hogy csak utóbb, a bizonyítási eljárás során alakulnak úgy az idő- és munkaigényességet, a további bizonyítás igényét érintő erőviszonyok, amelyek érdekeltté tehetik őt egy ésszerű és elvszerű méltányos joghátárny indítványozásában és elfogadásában, a terheltet pedig az ezt mérlegelő beismerésben.

V.

Sok mindentről lehetett volna még beszélni, azonban az idő-korlát nem engedte. Az alábbiakban ezekről szólok, címszavakban:

- Indokolt lehet a védők, helyettes védők kirendelésére, részvételére vonatkozó szabályozás pontosítása, kiegészítése, egyértelműsítése, például az előre nem látható érdekellettek kapcsán.
- Nem teljesen megoldott az előkészítő ülésen a beismerő vádlott be nem ismerő társainak és azok védőinek jelenléti joga, a kérdezési és kérdezhetőségi lehetőségek szabályozása. A Kúria egy meg lehetőségen sommás okfejtést tartalmazó emlékeztetőben a távoltartásuk mellett érvelt, ám így a szoros összefüggésre tekintettel nem könnyű például a beismerő vádlott vallomásának hiteltérdeklőségét sem megítélni.
- Sok gond merült fel az ítélet szóbeli és írásba foglalt indokolásának ellentmondásaival kapcsolatban is, ami nem csak formai szempontból jelenthet problémát.
- Egyértelműbb és következetesebb szabályozás indokolt a korlátozott fellebbezés utólagos kiterjesztésére illetve ennek tilalmára vonatkozóan
- Nem megnyugtató a megismételt eljárásban a bűnügyi költség viselésének hatályos szabályozása, s kiegészítésre szorulhatnak a harmadfokú eljárásban a felülbírálat terjedelmére vonatkozó előírások is.

Ezekre és hasonló kérdésekre folyamatosan bővülő tapasztalataink birtokában talán rövidesen visszatérhetünk. Addig is, alkalmazzuk, értelmezzük, tanítsuk és tanuljunk az eddigi elhivatottsággal az új törvényt, ám ne mondjunk le a folyamatos tökéletesítéséről sem. Amihez hosszú és kanyargós út vezet...

AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY ELSŐ TAPASZTALATAI A GAZDASÁGI BŰNCSELEKMÉNYEK FELDERÍTÉSE ÉS BIZONYÍTÁSA KAPCSÁN

A Károli Gáspár Református egyetem által A vállalkozói felelősség kérdései címmel rendezett első konferencia anyaga ma már hivatkozási alapul szolgál mind a tudomány képviselői, mind a jogalkalmazók számára. Ezt igazolják azok a döntések is, amelyekre mai előadásomban hivatkozni szeretnék.

A magyar politikatörténetben 1990 után 2010 az újabb korszakhatár. Ahogy azt Kövér László házelnök mondta 2 hete a bírói függetlenség 150. évfordulója alkalmából a Parlamentben megtartott emlékülésen, 1990-ben lezárult a kommunizmus, 2010-ben a posztkommunizmus¹.

2010-ben és az után számtalan olyan gazdasági jellegű bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás, amelyet az azt megelőző két kormányzati, parlamenti ciklus alatt követtek el. Ezek az ügyek lassan kimúlnak, és újak már nem is keletkeznek.

2010 óta már nincsenek olyan jellegű bűncselekmények, mint korábban. Az állami vagyon hűtlen kezelése vagy a hivatali visszaélés hál'Isten gyakorlatilag megszűnt. A kimúlóban lévő ügyek azonban még hosszú időre szóló tapasztalatokkal gazdagíthatnak mindannyiunkat.

Két ilyen ügy zárult a közelmúltban és röviden szeretném ezek tapasztalatait összefoglalni, mielőtt az új Be. egy éves gyakorlatával kapcsolatos összegzésemet megtenném.

---

1 Dr. Kövér László házelnök megnyitó beszéde a Kúria által a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvény megalkotásának 150. évfordulójának tiszteletére az Országgyűlés Felsőházi termében 2019. április 24-én tartott tanácskozáson. <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/darak-peter-birak-feladata-rendszerva-ltast-kovetoen-tradiciok-ujjateremtese-volt-unnepi> (2019. május 2.)

Kövér László házelnök a bírói függetlenségről alkotott törvény megszületésének 150. évfordulója kapcsán tartott ünnepi ülésen kifejtette, hogy: „... mindenféle kifecskézett államelméletekkel szemben a bírói kar nem külső tartozéka, hanem belső alkotóeleme az államnak, a bírói hatalom maga az államhatalom egyik megnyilvánulása, amelynek sorsában mindig osztozik. (...) A bírói hatalom nem lehet független az államtól, hiszen maga is része annak, sem az igazságtól, hiszen annak szolgálatára létezik.”

„Önök, tehát a bírák mindig csak annyira lehetnek függetlenek, amennyire a magyar állam is az.” Majd a bírácoknak szegezte a kérdést: „... maguknak kell eldönteniük, milyen értékek védelmére kelnek, kinek az oldalára állnak: az államot védők és építők vagy az államot támadók és rombolók oldalára?”²

I. A Postaszékház ügy

Az elmúlt időszak ikonikus jelentőségű ügye volt az ún. Postaszékház ügy, amely a közelmúltban zárult másodfokon a Fővárosi Ítéltáblán. Első fokon mind a hat vádlottat bűncselekmény hiányában felmentették³ és a másodfokú bíróság ezt helybenhagyta.⁴

1. Előzmények

A Postai szektorban a postai liberalizációra készültek, amelynek bevezetését 2009. január 1. napjára tervezték.⁵ A Magyar Posta Zrt.-nek

---

2 Dr. Kövér László idézett beszéde

3 Fővárosi Törvényszék 26.B.1693/2013/100. számú ítélete

4 Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 3.Bf.274/2018/11. számú végzése

5 A postai szektorban az Európai Unió közösségi politikájának célja az egységes belső piac létrehozása és kiterjesztése. A 2002-es 2. Postai Irányelv a 2009. január 1-jei dátumot jelölte meg, mint lehetséges időpontot a postai szolgáltatások belső piacának a teljes megnyitására. Erre készült a Magyar Posta is.

Ennek megfelelően az EU Bizottság 2006. október 18-án fogadta el javaslatát, a 3. postai irányelv tervezetét az európai postai piac 2009. évi verseny

(továbbiakban: MP ZRT) 2005-2009-re elfogadott stratégiája volt.⁶

A Magyar Posta Zrt. a gazdálkodása során 2003. évtől 2010. évig folyamatosan nyereségesen működött, 2003. évtől a tulajdonosi joggyakorló döntései alapján osztalékfizetésre volt kötelezett.

2. A Magyar Posta Központi szervezetének elhelyezése⁷

A társaság igazgatósága, felügyelő bizottsága, valamint az ÁPV Zrt. igazgatósága, mint a részvényes képviselője 2006-2007. években tárgyalta a társaság fővárosi irányító apparátusának elhelyezésére vonatkozó döntést. A Magyar Posta Zrt. e tárgyban hozott igazgatósági és felügyelő bizottsági határozatai alapjául szolgáló irodakonceptiót 2006. év második felében alakította ki K.B I. rendű (MP ZRT beruházási és ingatlan igazgató), dr.

---

előtti teljes megnyitásáról. Mivel 2007-ben az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága elfogadta, hogy a posta piacának teljes megnyitásának 2009. január 1-jei céldátuma az Európai Unióhoz 2004-ben vagy később csatlakozott tagállamok szolgáltatói számára irreális, ezért 2008-ban Magyarország is bejelentette derogációs igényét, kérve a teljes piacnyitás elhalasztását, amit Magyarország vonatkozásában 2012. december 31-re módosítottak.

- 6 A Magyar Posta Zrt.-nek – az ÁPV Rt. 297/2005.(V.26.)IG sz. határozatával elfogadott – 2005-2009. évi stratégiája célul tűzte ki, hogy a stabilizációt követően a társaságot olyan, hosszú távon is életképes pályára állítsa, amelyben helyt áll a piaci versenyben és állami támogatás nélkül is képes eleget tenni egyetemes szolgáltatási kötelezettségének, képes legyen az egyre fokozódó versenyre, a liberalizáció kihívásaira is megfelelő válaszokat adni.
- 7 2006. évben a Magyar Posta Zrt. fővárosi irányító szervezete két saját tulajdonú (Budapest XII. kerület Krisztina körút, Budapest XIV. kerület Szugló utca), egy bérelt (Budapest III. kerület Árpád fejedelem útja) és egy ingyenesen használt (Budapest XIII. kerület Lehel út) ingatlanban volt elhelyezve. Az Árpád fejedelem úti épület határozott bérleti szerződése 2007. június 1. napjával járt le, míg az állami tulajdonban lévő Lehel úti épület használatát 2007. június 30. napjával kellett a Magyar Posta Zrt.-nek megszüntetnie. A budapesti irodai elhelyezés – a korábbi évek szervezeti és létszám változásai következtében – ily módon igen nagy széttagoltságot mutatott. A szétszórtság mind gazdaságilag, mind az irányítás hatékonysága szempontjából kedvezőtlen volt.

K.P. II. rendű (MP ZRT általános vezérigazgató helyettes) és dr. Sz.P. III. rendű (MP ZRT vezérigazgató) vádlott.

I. rendű vádlott 1947-ben született. 2007-ben 60 éves, az eljárás végén 72 éves;

II. rendű vádlott 1949-ben született. 2007-ben 58 éves, az eljárás végén 70 éves;

III. rendű vádlott 1952-ben született. 2007-ben 55 éves, az eljárás végén 67 éves.

Az irodakonceptió keretében a MP ZRT Igazgatósága 2006. szeptember 11-én hozta meg határozatát, amely szerint egyetért az új összevont elhelyezést biztosító, valamennyi budapesti irodaépületet kiváltó irodaház bérbevételével és javasolta a tulajdonosnak a koncepció elfogadását. A MP ZRT Felügyelő Bizottsága 2007 februárjában ezzel egyetértett. Végül 2007 márciusában az ÁPV Zrt. Igazgatósága úgy döntött, hogy közbeszerzést kell kiírni 10 éves határozott idejű bérleti szerződés megkötésére, 1560 fő elhelyezésére, stb. (Ekkor még azt sem tudták, hogy a liberalizáció után hányan fognak a központi irányításban dolgozni. akkor még 3500-an dolgoztak.) A testületi döntésekre tekintettel lefolytatott közbeszerzési eljárás alapján dr. SzP III. rendű vádlott vezérigazgató a MP Zrt. képviseletében 2007. július 26. napján bérleti szerződést kötött 10 éves időtartamra

A Magyar Posta Zrt. az irodakonceptió folytán felszabaduló, Budapest, XII. kerület Krisztina körút 6-8. szám alatti székházát a 2008. március 28. napján kelt adásvételi szerződéssel nettó 4.020.000.000,- forintért értékesítette. A szintén felszabaduló, Budapest, XIV. kerület, Szugló utca 9-15. szám alatti ingatlanát a 2008. január 4. napján kelt adásvételi szerződéssel nettó 1.515.000.000,- forintért adta el. Az irodaházak (Krisztina krt., Szugló utca) értékesítéséből a Magyar Posta Zrt.-nek 5.535.000.000,- Ft, míg a Budapest XIII. kerület, Váci út 96-98. szám (Süllő utca) alatti ingatlanok későbbi értékesítéséből további 1.850.000.000,- Ft, így összesen 7.385.000.000,- Ft bevétele keletkezett.

3. A feljelentés

A büntetőeljárás dr. Balsay István⁸ 2010. februárjában kelt feljelentése nyomán indult. E feljelentés alapját az MNV Zrt. gazdálkodásának vizsgálata tárgyában készült 2009. évi ÁSZ jelentés megállapításai adták. Feljelentésében a feljelentő a Posta-székház áron aluli értékesítését, az új bérelt irodaház kapcsán a bérleti díj irreálisan magas voltát, és még azt kifogásolta, hogy egy olyan bérbeadó társasággal kötött bérleti szerződést a Posta, amely egy külföldön bejegyzett off-shore cég tulajdonában áll. A feljelentő a bűncselekmény megvalósulását abban látta, hogy a bérleti díj már a bérleti szerződés megkötésekor is meghaladta az előírt 12 milliárdos keretet, továbbá a bérleti díj a piacon szokásos bérleti díjat meghaladta és a Krisztina körúti székház jóval a piaci értékén alul került értékesítésre. Ekként pedig a Magyar Postát vagyoni hátrány érte.

Az már a feljelentés megtételekor is ismert volt, hogy mind a bérlésre, mind pedig az ingatlan értékesére közbeszerzési eljárás lefolytatását követően került sor.

A nyomozó hatóság a nyomozásba ingatlan-forgalmi szakértőt vont be, annak véleményére alapozta megállapításait. A nyomozó hatóság azonban – még mielőtt a vádlottak gyanúsítottkénti kihallgatására sor került volna – a szakértői megállapításokkal szemben több aggályát kifejezte az ügyészség irányába (Nyom. ir. 1/247. old.), és vállalatirányításban is jártas könyv- és közgazdászszakértő bevonásának szükségességét látta indokoltnak arra, hogy az MP Zrt. ingatlanvagyonának alakulásán túl gazdaságilag indokolt volt-e a bérleménybe költözés, valamint, hogy ez hogyan befolyásolta a cég vagyoni helyzetét.

Az ügyészség ezt nem tartotta indokoltnak. Három és fél év nyomozás után – gyakorlatilag az ingatlan-forgalmi szakértő véleményére alapozva – vádat emelt 3 + 3 személy ellen 2013 augusztusában.

---

8 Dr. Balsay István akkor a FIDESZ országgyűlési képviselője és egyéni ügyvéd volt.

4. A vád

A vád lényege, hogy 2006. második félévében a posta 3 megvádolt vezetője három lehetőséget vizsgált:

- fennálló helyzet megtartása
- új irodaház létesítése lízing konstrukcióban
- új irodaház bérbe vétele.

Vagyonkezelő szabályszegésként rótták a vádlottak terhére, hogy olyan költség és bevétel-kimutatásokat készítettek, amelyben

- oda nem tartozó költségeket,
- nem reális beruházási költségeket,
- nem reális bérleti díjat is szerepeltettek, valamint
- nem tértek ki a cég vagyonvesztésére azért, hogy az új székház bérlése tűnjön a leggazdaságosabb megoldásnak, holott
- a MP ZRT számára a fővárosi irányító apparátust elhelyező saját tulajdonú ingatlanainak az értékesítése és a szervezet bérelt irodaházban történő elhelyezése a leggazdaságatlanabb megoldás volt.

A vád szerint a legkedvezőbb megoldás az új ingatlan építése vagy vásárlása lett volna, amely 10 éves viszonylatban 2,5 Mrd Ft negatív egyenleggel járt volna. Ezzel szemben a legkedvezőtlenebb a központi bérelt irodaházba költözés, amely 6,5 Mrd. Ft. negatív eredménnyel járt volna.

Ekként a vádlottak a Magyar Postának 10 éves viszonylatban legalább 3.961 ezer forint vagyoni hátrányt okoztak.

A tárgyaló ügyész öt évvel később (2018-ban) előterjesztett végindítványa szerint a vádlottak a bérleti konstrukció választásával 3,9 Mrd forint, de legalább 500 millió forintot meghaladó vagyoni hátrányt okoztak.

5. Az elsőfokú ítélet⁹

Az ítélet szerint az ügyész kifejezett ellenkezése ellenére (43. sz. tjkv. 16. old.) a bíróság szükségesnek találta, hogy az eljárásban újabb igazságügyi ingatlanforgalmi és közgazdasági kérdésekben jártas szakértőt rendeljen

---

9 Mintegy öt szakdolgozatnyi (500 ezer karakter) terjedelmű

ki. Hivatkozott dr. Fürcht Pál tanulmányára.¹⁰ Aszerint: „A hűtlen kezelés szempontjából nem az lesz mérvadó, hogy az adott gazdálkodási tevékenység körében milyen gondosságot várnánk el általában a vezető tisztségviselőtől, hanem az, hogy a vizsgált intézkedés a társaság érdekeinek elsődlegességét szolgálta-e vagy sem. ... Figyelembe kell venni a cég gazdasági környezetét, üzleti filozófiáját, a rövid- és hosszú távú gazdasági folyamatokat. ... stb. Nem kizárt, hogy a jövőben gyakrabban kell igazságügyi közgazdász szakértőt igénybe venni a hűtlen kezelések megítéléséhez.”

Utalt rá, hogy végül az ügyészség képviselője is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jelen ügyben vád tárgyává tett gazdasági döntést, ügyletet nem lehetett kiragadva vizsgálni a gazdálkodás egészéből, amivel a bíróság is teljességgel egyetértett.

A bíróság az eljárásból kizárta azt az ingatlan-forgalmi szakértői véleményt és azt a szakértőt, akinek a véleményén az ügyési vád alapult.

Az elsőfokú bíróság eljárásában kérdésként merült fel, hogy ki és mit bizonyít?

A Be.¹¹ 75. § (1) bekezdése szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.

A szakértői bizonyításra lényegében ezen rendelkezés alapján került sor a bírósági eljárásban, a tényállás tisztázása végett, mivel a nyomozásban nem a gazdálkodás egészében vizsgálták a vád tárgyává tett gazdasági döntést. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a vád bizonyítása nem a bíróság dolga, csak a tényállás felderítése és az abból történő jogi következtetések levonása.

Belegondolni is megrázkódtató, ha az új Be. szabályrendszerében, ilyen nyomozást követően kerül sor az előkészítő ülés megtartására és az ügyész azt indítványozza az akkor már pl. 65 éves meggyötört vezérigazgatónak, vezérigazgató-helyettesnek, ingatlan-igazgató vádlottnak, akinek amúgy

10 Dr. Fürcht Pál: Hűtlen kezelés és társai. A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai kiadvány. Károli Gáspár Református Egyetem, 2018.).

11 A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

már derékba törött az életpályája, hogy felfüggesztett szabadságvesztést kér, a vádlott pedig abba belenyugszik, csakhogy véget érjen az eljárás.

A bíróság a döntésének meghozatala során az alábbi megfontolásokból indult ki:

A saját ingatlan építése vagy vásárlása összesen kevesebb pénzt igényel, de azt lényegében szinte egyszerre.

Az azonos ingatlan, bérbeadó által építetve, elvileg ugyanannyiba kerülhet, de ráakódik a bérbeadó működési költsége és haszna is, ezért a bérlet összességében alapesetben elméletileg drágább. Ugyanakkor időben erősen széthúzódik a bérlő pénzfelhasználása, tehát a bérlet rövidtávú pénzigénye lényegesen kevesebb.

Az építés vagy vásárlás esetén a pénzeszközből tárgyi eszköz jön létre, vagyis megmarad a vagyon.

A bérletre való pénzfelhasználás relatív vagyonsökkenést okoz.

Az viszont nem vagyonfelélés, ha a cég az eszközök összetételét megváltoztatja és ingatlant pénzre transzformálja.

Ha döntési kényszer áll fenn, és mérlegelni kell, hogy irodaházra vagy termelésre legyen költve a forrás, akkor a termelésbe kell vinni, mert az a jövőben megalapozza a társaság jövedelem termelő képességét, az improduktív beruházások ellenben ezt nem alapozzák meg.

A bíróság megállapításai

Az előterjesztések általa megállapított hiányosságai ellenére az előterjesztések alkalmasak voltak arra, hogy:

- melyik irodaházi konstrukció kerüljön kiválasztásra,
- a Magyar Posta Zrt. Igazgatóságának és Felügyelő Bizottságának, valamint az ÁPV Zrt. Igazgatóságának tagjai a gazdasági racionalitásnak és a Magyar Posta Zrt. aktuális helyzetének megfelelő döntést hozzanak,
- az új székház építésének lehetőségével szemben a székház bérlése mellett döntsenek, illetve e döntést támogassák.

Az előterjesztések oda nem tartozó költség vagy bevétel kimutatást, nem reális beruházási költségeket nem tartalmaztak, azonban a döntés szempontjából egyes részeiben hiányosak voltak.

A saját tulajdonú irodaház ingatlan megszerzése (kész ingatlan vásárlása vagy építés) hosszú távon elvileg kevesebb pénzt igényel, mint a bérlet, de azt szinte egyszerre, míg a bérlet rövid távú pénzigénye lényegesen kevesebb.

A hitel felvétele azonban – ha önmagában vizsgáljuk – veszteséget, azaz tényleges vagyonsökkenést okoz a társaságnál a kamat értékében, és a hitel a futamidő alatt nem csak a fejlesztésektől, hanem a felújítási tevékenységtől is elvonhat forrásokat.

Az irodaház bérlet így az adott piaci viszonyok között megfelelő döntés volt és nem okozhatott nagyobb vagyoni hátrányt, mint az ingatlan beszerzés (építés) azzal, hogy a Magyar Posta Zrt. nem ingatlanbefektető és ennek megfelelően nem kívánta az ebből a befektetésből eredő kockázatokat viselni.

A Magyar Posta Zrt. új, bérelt irodaházban történő elhelyezéséről szóló döntéssel, és az ingatlanok értékesítésével okozati összefüggésben vagyoni hátrány nem keletkezett.

Ha a bérleti konstrukciónak nem lennének meg a racionális, észszerű indokai, akkor a bérlet jogintézménye nyilván ki sem alakult volna.

Csak egymáshoz képest lehet az egyes konstrukciókra mondani, hogy melyik előnyösebb a másikhoz képest. Jelen esetben azonban nem lehet csak pusztán így vizsgálni az MP Zrt. döntését, hanem csak a gazdálkodás egészével komplexitásban.

Annak vizsgálata, hogy a Magyar Posta célszerű megoldást választott-e az ingatlan bérlés vagy saját építési beruházás tekintetében, az akkori pénzügyi helyzetének és az akkor ismert likviditási prognosztizációjának az ismeretét igényli. Szükséges annak mérlegelése is, hogy ha volt szabad, rendelkezésre álló pénze, akkor azt lehetett volna-e más, termelő beruházásra fordítani.

Közismert – az ítéletben tényekkel alátámasztott –, hogy az irodabérleti piac miként bővült az utóbbi évek alatt, miként terjedt el és vált egyre inkább elfogadottá az, hogy egyre nagyobb és egyre több szolgáltató cég az irodai elhelyezését bérleti konstrukcióval oldja meg.

Az elsőfokú bíróság végső konklúziója, hogy mindkettőnek megvannak az előnyei és a hátrányai. Az adott cég hosszú távú gazdasági stratégiái döntik el, melyiket érdemes választania.

A Magyar Posta Zrt. nem volt abban a helyzetben, hogy kizárólag saját forrásból finanszírozni tudjon egy irodaház építést. Abban pedig végképp nem, hogy mindezek mellett a tulajdonos állam által elvárt eredményességet is fenntartsa és ezzel egyidejűleg – ugyancsak a tulajdonos elvárása szerinti – versenyképességét megtartó, sőt növelő beruházásokat is végezzen.

Kamarás Miklós volt ÁPV vezérigazgató tanú a tárgyalási vallomásában (29-II sz. tjkv. 11. old.) ugyancsak arra utalt, hogy nem lett volna szerencsés a Postát eladósítani, ez rosszabb megoldás, maga is nemet mondott volna rá.

A posta alacsony üzleti nyereségessége jelentősen kisebb volt, mint a banki hitelek költsége. Mindezekre tekintettel a tulajdonosi jogokat gyakorló ÁPV Rt.-nek is az volt az álláspontja, hogy a fejlesztési koncepcióhoz a Posta elsősorban ne külső, hanem belső forrásokat használjon fel.

Az irodaházi elhelyezés tárgyában született döntés végeredménye megfelelt a gazdasági racionalitásnak, valamint a posta aktuális helyzetének, és a bérlet segítette leginkább a monopolhelyzet megváltozására való felkészülését is a Postának.

A postai szolgáltató piacon való megmaradás, a versenyképesség megtartása, megerősödése pedig hosszú távon nem csupán a gazdálkodó szervezet számára jelent igazolt előnyt, de állami tulajdonú gazdálkodó szervként a nemzetgazdaság szempontjából is és nem utolsósorban a szolgáltatást igénybe vevők részére is.

Ezen indokok alapján az elsőfokú bíróság valamennyi (tehát mind a hat) vádlottat bűncselekmény hiányában mentette fel az ellene hűtlen kezelés büntette miatt emelt vád alól.

Az ügyész által a vádlottak felmentése miatt, bűnöségük megállapítása és büntetés kiszabása érdekében bejelentett fellebbezések alapján eljárt Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet valamennyi vádlott tekintetében helybenhagyta.

6. A másodfokú ügydöntő határozat

Az ítéltábla döntése szerint a gazdasági életben a vállalatvezetőknek sorozatosan olyan döntéseket kell meghozniuk, amelyek szükségszerűen

üzleti kockázattal járnak. Jó döntés esetén a profit növekedik, kevésbé jó döntés mérsékeltebb jövedelmet, az utóbb rossznak bizonyuló döntés vagyoni hátrányt eredményezhet. A vezetők a döntés előtt annak kockázatát előre látják, az eredmény viszont biztonsággal nem prognosztizálható. A gazdasági élet és a társadalmi változások, valamint számos előre nem látható körülmény azt befolyásolhatják. Az utóbb hibásnak minősíthető gazdasági döntés a büntetőjog által csak akkor szankcionálható, ha azzal kapcsolatban olyan magatartás állapítható meg, amely a Btk. Különös Részében a vagyon elleni bűncselekményeknél felsorolt tényállási elemeknek megfelel.

A büntetőjog alkalmazása végső eszköz a jogrendszerben (ultima ratio), a gazdasági döntések kockázatmentesítése nem lehet feladata, mert azok szükségszerűen kockázattal járnak. Minden gazdasági döntés utólagos vizsgálata magában hordja, hogy még a jó döntéseknél is lehetett volna jobbat hozni. Az ésszerű kockázatvállalás büntetőjogi felelősségre vonás alapját azonban nem képezheti, még akkor sem, ha a döntés utóbb vagyoni hátrányt eredményezett. A vádlottak ugyanakkor a beosztásukból fakadó kötelezettségeiknek eleget téve jártak el. Tevékenységükkel kimutatható vagyoni hátrányt nem okoztak, így bűncselekmény hiányában történt felmentésükre törvényesen és megalapozottan került sor.

Az ítélet kihirdetését záró mondatában a Fővárosi Ítéltőbál eljáró tanácselnöke azt mondta: Az ügy könnyen átlátható és röviden lezárható lett volna, sajnos mégis túl sok időt vett igénybe.

II. Az Andrassy úti paloták ügye

A Kúria a Budapest, VI. kerület Terézváros Önkormányzata által értékesített Andrassy úti ingatlanokra tekintettel hűtlen kezelés büntette miatt indított büntetőügyben folytatott felülvizsgálati eljárásban részletesen megvizsgálta a testület keretében meghozott döntésért fennálló személyes büntetőjogi felelősség kérdését.¹²

A Fővárosi Törvényszék előtt 26.B.288/2011. szám alatt folyamatban volt eljárásban Verók István polgármester volt az I. rendű vádlott (aki az eljárás alatt meghalt) és Fürst György vagyonügyekért felelős alpolgár-

12 Kúria Bfv.III.1.310/2018/22. számú végzése

mester a II. rendű vádlott. Az ügyben III.-XV. rendű vádlottak 2004-ben az önkormányzat képviselő testületének tagjai voltak. A felülvizsgálat T.Gy.K. VII. rendű, és Á.I.Z. XV. rendű vádlottakat érintette.

1.

A Fővárosi Törvényszék a 26.B.288/2011/231. számú ítéletével a VII. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett hűtlen kezelés büntetében [Btk. 376. § (1) és (5) bekezdés a) pont]. Ezért őt 1 év 8 hónap – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztésre ítélte, s a terheltet előzetes mentesítésben részesítette. A XV. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett hűtlen kezelés büntetében [Btk. 376. § (1) és (5) bekezdés a) pont]. Ezért őt 1 év 6 hónap – végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztésre ítélte, s a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A kétirányú fellebbezések alapján eljáró Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság az 5.Bf.217/2017/25. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta. A VII. rendű és a XV. rendű terheltnek felrótt bűncselekményt hanyag kezelés vétségének [1978. évi IV. törvény 320. § (1) és (2) bekezdés] minősítette, a társtettesi elkövetésre utalást mellőzte, és mindkét terheltet megrovásban részesítette.

A felülvizsgálati eljárásban eljáró Kúria a Bfv.III.1.310/2018/22. számú végzésével a jogerős ügydöntő határozatot a VII. rendű terhelt és a XV. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

2. A tényállás

Az elsőfokú bíróság által megállapított – és a másodfokú bíróság által helyesbített – tényállás lényege a következő:

A Budapest, VI. Kerületi önkormányzat lakásrendeletének melléklete meghatározta azokat az épületeket – közöttük a 2002. óta a Világörökség részét képező Andrassy úton lévő Andrassy út 47. és Andrassy út 3. szám alatti műemléki épületeket is –, amelyeket az önkormányzat átalakításra, korszerűsítésre, felújításra jelölt ki. Ezen ingatlanokra a Lakásrendelet alapján elidegenítési szerződés értékhatártól függetlenül csak kijelölés

útján volt köthető.

Tényállás 1. pontja

A Budapest VI. kerület, Andrásy út 47. szám alatti műemlék épület értékesítésével a vádlottak a Budapesti VI. kerületi Önkormányzatnak 162.000.000 forint vagyoni hátrányt okoztak.

Tényállás 2. pontja

A Budapest VI. kerület, Andrásy út (korábban Népköztársaság útja) 3. szám alatti – a Postamúzeumot magában foglaló – műemlék épület (Saxlehner palota) értékesítésével a vádlottak a Budapesti VI. kerületi Önkormányzatnak 123.000.000 forint vagyoni hátrányt okoztak.

Eldöntendő kérdés

A Kúriának abban kellett döntenie, hogy az önkormányzati (állami) vagyonnal való gazdálkodás során az önkormányzati képviselő terheltek, a szóban forgó ingatlanok versenyeztetés nélküli értékesítése tárgyában hozott határozatok meghozatala során leadott igenlő szavazatukkal büntetőjogi tilalomba ütköző – hűtlen vagy hanyag kezelés törvényi tényállásába illeszkedő – elkövetési magatartást tanúsítottak-e, magatartásuk és a vagyoni hátrány között az okozati összefüggés fennáll-e, és alanyi oldalon bűnösségük (szándékosság vagy gondatlanság) megállapítható-e.

3. Az állami-önkormányzati vagyonnal való gazdálkodás szabályai

Az Alaptörvény 38. cikk (5) bekezdése értelmében az állam és a helyi önkormányzat tulajdonában álló gazdálkodó szervezetek törvényben meghatározott módon, önállóan és felelősen gazdálkodnak a törvényesség, a célszerűség és az eredményesség követelményei szerint.

Az állam vagyonával való gazdálkodás során érvényes a kétezer éves európai norma: a köz érdeke a legfőbb törvény (a *salus rei publicae suprema lex*) elve. Ennek tartalmi, lényege szerinti betartása és betartatása a felsorolt személyek, testületek felelőssége.

A közpénzzel, közvagyonnal gazdálkodás természetéből adódóan e területeken a gazdálkodás biztonságának szempontja nem szorulhat az eredményességi elvárások mögé, azt nem lehet kiszolgáltatni szubjektív megfontolásoknak.

Az intézményi, hatásköri és pénzügyi/számviteli rend megléte és betar-

tása éppen azért szükséges, hogy az állami, illetve önkormányzati szervek piaci veszteségének elkerülése ne esetleges, szubjektív megfontolásokon, vakmerőségen múljon. Ezen rend valamely elemének megszegése minden esetben köteleességszegés, ami óhatatlanul szaporítja az adott gazdálkodás esetlegességeit, és növeli a hátrány bekövetkezésének kockázatát, illetve csökkenti annak elkerülése esélyeit. Vagyis ilyen köteleességszegés esetén egyfelől gyengül az adott gazdálkodási tevékenység feletti, közérdekből gyakorolt uralom, másfelől erősödik a piaci érdekeknek való kiszolgáltatottság, mindennek pedig velejárója, hogy a szubjektív alapú bizakodás válik a piaci veszteség elkerülésének zálogává.

Merőben eltérő a helyzet, ha a gazdálkodási tevékenység nem az állami, önkormányzati tulajdont jelentő vagyoni kört érinti. E gazdálkodó szervezetek a gazdasági tevékenységük keretében piaci szereplőként szükségszerűen az elérhető legnagyobb haszon elérésére törekednek, és a különböző jogügyletek megkötése során ezt a sajátos érdeküket nyilvánvalóan igyekeznek érvényesíteni. Optimális esetben az ekként létrejött megállapodás mindegyik szerződő fél igényét kielégíti. Előfordulhat azonban, hogy valamelyik fél különböző megfontolásokból – akár gazdasági kényszer, akár stratégiai, üzletpolitikai ok folytán – hátrányosabb feltételekkel is vállalja az ügyletkötést, ami a másik fél számára természetesen a szokásosnál nagyobb előnnyel jár. Ez utóbbi helyzet sem változtat azon, hogy az ügyleti akarat kialakítása mindig a szokásos gazdasági racionalitást tükröző mérlegelés eredménye. Ilyenkor az elért gazdasági előny (hátrány) – jogszerű voltánál fogva – a büntetőjog körén kívül esik, még akkor is, ha a szerződés (megállapodás) az adott jogviszonyra vonatkozó előírásoknak nem mindenben felelt meg (BH 2018.161.).

4. A természetes személy személyes felelőssége a testület keretében hozott döntésekért

A magyar büntető anyagi jog bűnösségen alapuló felelősségi elvéből [1978. évi IV. törvény 10. § (1) bekezdés, Btk. 7. §, 8. §] következően az alanyi bűnösség (szándékosság vagy gondatlanság) minden bűncselekmény szükséges ismérve. Következésképpen a magyar büntetőeljárásnak valamely természetes személy büntetőjogi felelősségének tisztázása a célja

[vö. 1998. évi XIX. törvény 2. § (2) bekezdés, Be. 6. § (2) bekezdés].

Az igen szavazat leadása magatartás, s mint ilyen büntetőjogilag vizsgálható, ha pedig büntetőjogi tényállás megvalósításához vezet, akkor büntetőjogilag értékelhető.

A testület a döntéseit a természetes személy tagjainak szavazatával hozza. A testületi döntés tehát nem jöhet létre a tagjainak a közreműködése nélkül. Ebből következik, hogy a testület tagjai a testületi döntés kialakítását jelentő szavazataikért felelősséggel tartoznak, a felelőségük a testületi döntésben nem oldódhat fel.

A testület tagjainak személyes felelőségére vonatkozó ezen megállapítás általános érvényű, ami azt jelenti, hogy a testület természetes személy tagjainak a felelősége nemcsak polgári jogi lehet, hanem büntetőjogi is, amennyiben a testületi döntés meghozatala során tanúsított magatartásukkal a büntetőtörvényben meghatározott valamely bűncselekmény törvényi tényállását valósítják meg. Ez az általános érvényű megállapítás a hűtlen vagy hanyag kezelés bűncselekményére is vonatkozik (BH 2005.43.).

A helyi önkormányzatokról szóló törvény¹³ meghatározza a települési képviselő feladatait, alapvető jogait, kötelességeit. A törvény a képviselői feladatok között első helyen határozza meg a választók érdekeinek képviselétét¹⁴, mely a település egészéért vállalt felelősséggel kell, hogy megvalósuljon. Mindezt akkor tudja képviselni, ha él a részére biztosított jogosítványaival, és azokat a közösség érdekében gyakorolja. Valójában tehát nem önmagában a választás során kialakult politikai viszony alapján való megállapodások vezetnek jogellenes helyzethez, hanem általában véve az, ha rejtett, eltitkolt körülmény válik egy döntéshozatal során jelentőssé.

Jelen esetben kétségtelen, hogy az adott önkormányzat – választás eredményeként kialakult – belső politikai viszonyai nem voltak rejtettek, amint az sem, hogy abban ki mit képvisel.

A büntetőjog alanyi bünye felelőség elve alapján bűncselekmény alanya lehet olyan bünelkövető, aki egyedül vagy társas (társtettes, részes, csoportos) elkövetés formájában valósítja meg a törvényi tényállást. Ha azonban az elkövetés valamely testület működése során, annak keretében

13 Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.)

14 Mötv. 32. § (1) bekezdés

valósul meg, akkor az elkövetői magatartás nem társas bűnelkövetői kapcsolat, hanem minden esetben önálló tettesség. Az elkövetői magatartás önálló kifejtésének és nem pedig a közös vagy együttes elkövetésnek van jelentősége, mivel minden elkövető személyre (a saját személyére) szabott kötelezettséget szeg meg.

5. Az elkövetési magatartás, a vagyonkezelési kötelezettség megszegése

A hűtlen kezelés jogi tárgya a vagyon megóvásához fűződő tulajdonosi érdekek.

Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Áht.). 108. § (1) bekezdése kimondta, hogy az államháztartás alrendszeréhez kapcsolódó vagyont értékesíteni, az állami tulajdonban lévő vagyon feletti vagyonkezelés jogát, a vagyon használatát, illetve a hasznosítás jogát (ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály kivételt nem tesz) csak nyilvános (indokolt esetben zártkörű) versenytárgyalás útján, a legjobb ajánlatot tevő részére lehet.

Az önkormányzat tulajdonában álló vagyon – törvény erejénél fogva (ex lege) – az önkormányzat képviselő-testületére bízott vagyon. Ennélfogva a képviselő-testületre bízott önkormányzati vagyon a testület (tagjai) számára idegen vagyon.

A tulajdonjog a római jog szerint (dominium, proprietas) az a jog, melynél fogva a tulajdonos (dominus) a tulajdonjog tárgyául szolgáló dologra bárki jogosulatlan behatását kizárhatja, és dolgában megteheti mindazt, ami más jogait nem sérti. A tulajdon tehát – így az állami, önkormányzati tulajdon is – állandó; a képviselő-testületre bízott idegen vagyonnal való rendelkezési jog gyakorlásának módja, mikéntje pedig a jog által (Áht., Ötv.) megszabott keretek között történik, az önkormányzati választási ciklusok szerinti személyi összetételű képviselő-testület által. Ez utóbbi viszont nyilvánvalóan nem jelentheti azt, hogy a képviselő-testületre bízott önkormányzati vagyon a testület (tagok) számára ne lenne idegen vagyon; avagy a választási ciklus tartama alatt feltétlen, kizárólag saját belátáson alapuló tulajdonlásról lenne szó.

Az önkormányzat vagyona, és az azzal való gazdálkodás tehát jogilag szabályozott rendszert képez. Az állami szintű, törvényi szabályozás

kötelező erején nem változtat az sem, ha a törvény bizonyos esetekben kivételt enged; a szabályozás célja ettől függetlenül a törvényes működés (közvagyonnal való gazdálkodás) biztosítása. A törvényi kivétel értelemszerűen nem vezet bűnös magatartáshoz, de valamely bűnös magatartás bizonyosan eltérést jelent a törvényi céltól.

Körütekintően kell tehát – és mindig az adott elkövetés ténybeliségéhez mérten, illetve igazodóan – vizsgálni, hogy az egyébként meglévő szabályozási, döntési, vagyonkezelői jogkör átfordult-e jogellenes célra. Jelen ügyben erről van szó.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatából is az a következtetés adódik, hogy az önkormányzat szabadságában áll a vagyonával való gazdálkodás, amelynek során azonban érvényesülnie kell az értékgarancia elvének, az önkormányzati vagyon gyarapításának, de legalábbis értéken történő megőrzésének.

6. A képviselői mentesség

Az indítvány a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) 90. § (1) bekezdésével összefüggésben hivatkozott arra, hogy a terheltek a gazdálkodás során képviselői minőségben leadott szavazatukért nem vonhatók felelősségre, vagyis az önkormányzati képviselőt immunitás illeti meg.

Ez a hivatkozás téves.

Az önkormányzati képviselő nem felelőtlen, mert felelősségre vonhatóságának korlátozottsága csak politikai természetű, és védelmet csak jogszerűen kifejtett tevékenysége körében élvezhet. A felelősségre vonás korlátozhatósága azt jelenti, hogy a választópolgárok általi visszahívása kizárt, politikai felelőssége csak a választások során realizálódhat, rossz, téves (de nem jogsértő) döntéséért nincs eredményfelelőssége, azonban kárfelelőssége és büntetőjogi felelőssége a képviselői megbízatása során elkövetett jogsértő magatartások miatt fennáll. Hasonló a helyzet a képviselő-testület felelősségre vonhatósága tekintetében is.

Az önkormányzati képviselő jogállása eltér az országgyűlési képviselő jogállásától, mert nem illeti meg az utóbbira vonatkozó mentelmi jog, és a Be. XCVII. Fejezet rendelkezései sem vonatkoznak rá.

Az önkormányzati képviselő önkormányzati képviselő-testületben elfoglalt helye és a gazdálkodás során kifejtett képviselői tevékenysége megalapozhatja a büntetőjogi felelősségének vizsgálatát, ha a leadott szavazatával beláthatóan olyan döntés meghozatalához járul hozzá, amely valamely bűncselekmény törvényi tényállásának ismérveit valósítja meg.

7. A stádiumok

Az Ötv. 90. § (1) bekezdése valójában arról rendelkezik, hogy a helyi önkormányzat gazdálkodásának biztonságáért a képviselő-testület, a gazdálkodás szabályszerűségéért a polgármester felelős. Eldöntendő kérdés tehát, hogy egy testületi döntés előkészítése, meghozatala (szavazás) és végrehajtása során a hűtlen (hanyag) kezelés szempontjából mely magatartás az, amely az adott törvényi tényállásba való belépést jelenti.

Mindkét bűncselekmény elkövetési magatartása a vagyonnevelői megbízásból folyó kötelesség megszegése, ezzel okozati összefüggésben szükséges a vagyoni hátrány (eredmény) bekövetkezése, mellyel a cselekmények befejezetté válnak. Az elkövetés megkezdését, a kísérlet megvalósulását a kötelességszegés által a kár bekövetkeztéhez vezető okfolyamat megnyitása jelenti.

Az irányadó tényállás szerint olyan testületi döntések meghozataláról, a döntésben igen szavazat révén való részvétélről van szó, amely

- önkormányzati tulajdont képező, korlátozottan forgalomképes, műemléki ingatlanok esetében,
- versenyeztetési eljárás lebonyolítása nélkül,
- a határozatban szereplő vételáron,
- felhatalmazást ad a polgármester számára az adásvételi szerződések megkötésére, és hozzájárul a vételár megfizetését követően a vevők tulajdonjogának bejegyzéséhez.

A Kúria álláspontja szerint az ilyen vagyoneledgenítésről való testületi döntésben, igen szavazattal résztvevő terheltek esetében a hűtlen (hanyag) kezelés megvalósulása szempontjából a törvényi tényállásba lépés kezdetét, az elkövetési magatartás (kötelességszegés) megkezdését a határozatról történő szavazás pillanata, a szavazat leadása jelenti.

Ha a szavazás során nem jön létre a határozathozatalhoz szükséges többség, vagy létrejön, de utóbb a határozat (a polgármester által) nem kerül végrehajtásra, a cselekmény kísérleti szakban maradt, mégpedig alkalmatlan kísérlet formájában.

Ha a kifogásolt döntést a végrehajtás előtt visszavonják, az a cselekménytől való elállást jelent, függetlenül attól, hogy a visszavonást jelentő döntés milyen alanyi (azonos vagy különböző) összetételű testülethez kötődik, mivel az önkormányzat akarata nem jött létre vagy módosult; erre pedig mindig lehetősége van. Ezzel ellentétes értelmezés, vagyis a végre nem hajtott döntések utólagos ártértékelése, kísérleti stádiumának megállapítása – a vagyoni hátrány bekövetkezése hiányában – a demokratikus döntéshozatali eljárás alapelveit kérdőjelezné meg.

Az olyan kötelelességszegések pedig, melyek még nem nyitják meg az eredmény bekövetkezéséhez vezető okfolyamatot, csupán az előkészület körébe tartoznak.

Ha a testületi döntést végrehajtják – amelynek érvényességi, ekként közvetlen okozati előzménye (akarati feltétele) a képviselői szavazat – a vagyoni hátrány bekövetkezésével a cselekmény befejezetté válik, és az okfolyamatban igenlő szavazás révén való közreműködés egyéni bűnfelelősség megállapításához vezethet, az alanyi oldal hiánytalan megvalósulása esetén.

8. Bűnösség a versenyeztetés elmaradása esetén

A versenyeztetési eljárás kötelezővé tétele – 2004. január 1-ig szinte kizárt volt ez alól kivétel, ezt követően pedig csak igen szűk körben, tárgyhoz kötötten a törvényi keretek között – éppen azt a jogalkotói célt szolgálta, hogy az állami, önkormányzati vagyont érintően kiküszöbölje azt az esetlegességet, amely az áron alul történő eladás lehetőségét magában hordozza. Az ugyanis nem más, mint csupán szerencse elemen nyugvó, vakmerő bizakodás, és nélkülözi az igazolt ismeretet.

Az Áht. rendelkezése egyértelmű a tekintetben, hogy a vagyonnal felelős módon, rendeltetésszerűen kell gazdálkodni. A versenyeztetés elvárása valójában kívülálló számára is megismerhetővé, ellenőrizhetővé teszi egy adott döntés indokait, melynek célja nyilvánvalóan a legjobb

ajánlat kiválasztása. Ha versenyeztetési eljárás keretében kerül sor akár egy kedvezőtlenebb ajánlat elfogadására, az nem jelent feltétlenül bűnös szándékot, mivel indokai megismerhetők. Ez esetben ugyanis maga az eljárás rendje, a törvényi szabályozásba illeszkedő feltételrendszere teremti meg a döntés jogszerűségét.

Aki ilyen körülmények között a versenyeztetésre vonatkozó törvényi előírások figyelmen kívül hagyásával, annak elmaradásával igenlően szavaz a szóban forgó ingatlanok eladásáról, az egyidejűleg belenyugszik az áron alul történő értékesítés (vagyonvesztés) lehetőségének bekövetkezésébe, és nem pedig könnyelműen bízik annak elmaradásában. Ilyenkor ugyanis valójában az ilyen (igen) szavazatával a képviselő megkérdőjelezi a törvényi szintű szabályozás kockázat kiküszöbölő hatását, ezáltal pedig teljes mértékben magára veszi a döntés felelősségét.

Másképpen szólva, kérdés, hogy lehetséges-e az önkormányzati tulajdont képező vagyon versenyeztetés nélküli elidegenítése során alappal bizakodni (könnyelműen) a vagyoni hátrány elmaradásában. A versenyeztetés jelentősége többlet ismeret, több lehetőség figyelembevételével a döntés meghozatalát megelőzően. Ennek elmaradása ettől eleve elzárja a döntéshozókat. Innentől kezdve a bizakodás alaptalan, mert a vakmerőség, kockázati és szerencse elemek válnak a döntés részévé. Ez utóbbi viszont a közvagyonot érintően nem megengedett.

Ez egyben azt is jelenti, hogy jelen ügyben tudatos gondatlanság (luxuria) megállapításának sincs helye, ezért a VII. rendű és a XV. rendű terhelt cselekménye hanyag kezelés vétségének minősítése téves. Ezen belül még inkább téves a hanyag gondatlanságra vonatkozó okfejtés, miként az egyes terheltek magatartása között ezen az alapon való különbségtétel is.

Mind ezek alapján – amint azt egyébként az eljárt bíróság is megállapította – fel sem merülhet, hogy a terheltek a döntés meghozatala során, és az azt követő időben (módosító javaslatok idején) a releváns tényekkel ne lettek volna tisztában.

Ilyen ténybeli körülmények között, vagyis több ajánlat léte esetén a versenyeztetés lehetőségétől való eltekintés, minden, az előterjesztéssel (annak módosításával) szemben felhozott ellenérv figyelmen kívül hagyása a műemléki jelleget hordozó ingatlanoknak 3.000.000 forint törzstőkével rendelkező kft.-k részére történő elidegenítésére adott

felhatalmazás – függetlenül a Vagyonrendelet törvénnyel ellentétes, törvényi szabályozást jogellenesen kikerülő rendelkezésétől – eleve kizárja az önkormányzati vagyon értékmegőrzésének, a legjobb ajánlat megválasztásának lehetőségét. Különösen így van ez az Andrassy út 3. számú ingatlan esetén, ahol a vevő az első ajánlattétel idején még létre sem jött, a második és harmadik ajánlat idején be sem jegyzett társaság volt, a referenciáira, vagyoni helyzetére való hivatkozásai pedig valójában valótlanok voltak. Ez a magatartás nem csupán vakmerőség, hanem nyilvánvalóan a régi Áht. 108. § (1) bekezdésének megsértését jelenti, és egyben a magatartás lehetséges következményébe, a vagyoni hátrány bekövetkeztébe való belenyugvást is.

Szemben az ítélőtábla álláspontjával az ilyen testületi döntés meghozatalában igen szavazatával közreműködő VII. rendű és XV. rendű terheltek tehát vagyonkezelői kötelezettségüket szándékosan megszegték. Tudatuk a vagyoni hátrány bekövetkezésének a lehetőségét eshetőleges szándékkal átfogta, és abba belenyugodva cselekedtek. A testületi döntés végrehajtásával, a vagyoni hátrány bekövetkeztével pedig a cselekmény befejezetté vált. Ekként a VII. rendű terhelte és a XV. rendű terhelte cselekményének törvényes minősítése jelentős vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [az elkövetés idején hatályos 1978. évi IV. törvény 319. § (1) és (3) bekezdés c) pont, 138/A. § d) pont], melyet mint önálló tettesek valósítottak meg.

A 2. tényállási pontban írt cselekmény (Andrassy út 3. számú ingatlan) 2004. október 6-án, a vevők tulajdonjogának ingatlannyilvántartásba történő bejegyzésével, vagyis a vagyoni hátrány bekövetkezésével, nem pedig a határozati javaslatról történő szavazással vált befejezetté.

III. Egy éve hatályos a Be.

1. Általános értékelés

Egy év joggyakorlat alapján már véleményt formálhatunk arról, hogyan értékeljük a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényt. Személyes véleményem szerint nem jól sikerült alkotás. Három évtizedes egyetemi oktatói tapasztalataim alapján azt is megkockáztatom, hogy sikertelenség-

gében visszatükröződik a hazai büntetőjog oktatásának a színvonala is.

Már a szerkezete sem normális.

23 részből áll!

Valamely mű szerkezete – rész-fejezet-cím – már a jogi egyetemen megtanulandó. A szakdolgozatok elkészítése során is a legalapvetőbb követelmény a világos szerkezet. Egy művel szemben támasztott legalapvetőbb követelmény, hogy átlátható legyen a szerkezete és ezzel a tartalma. Ha átlátjuk a szerkezetét, akkor tudjuk elhelyezni benne a lényeges tartalmakat (tehát a fejezeteket). Olyan nem fordulhat elő, hogy önálló rész legyen, amelyben nincs is fejezet

Akik itt ülnek, a hallgatóság, már egy éve a gyakorlatban alkalmazzák ezt a törvényt. A gyakorló büntetőjogász számára ez a legfontosabb jogszabály. A felkészüléskor elkalandoztam – vajon a majdani hallgatóság soraiból hányan lehetnek, akik legalább azt tudják, hogy milyen részei vannak a Be-nek, fel tudnák-e sorolni, vagy egyáltalán mennyit tudnának abból felsorolni. És akkor még nem is jutottunk el a lényeges tartalmakig, tehát a fejezetekig.

Az olyan jogszabály, amely áttekinthetetlen, az nem felel meg a jogszabály követelményeinek.

A Be. 878 §-ból áll, és akkor a terjedelméről még nem is mondtunk el mindent. Hiszen vannak olyan §-ai, amelyek több oldalasak (A/4-es lapon 12-es betű mérettel) Ha a Be. 400-500 §-os kódex volna, akkor is a legnagyobb lehetne a magyar jogrendszerben. A §-szám megjelölésével arra is utaltam, hogy legalább ekkora részben tartalmaz felesleges, oda – a törvénybe – nem tartozó rendelkezéseket a kódex.

2. A fogalomalkotás

Azt a személyes véleményemet, hogy a Be. nem jól sikerült jogszabály alátámasztja az a megállapításom is, hogy hemzseg a szakmailag téves rendelkezésektől. A fogalomalkotással kifejezetten hadilábon áll. Rosszul határozza meg az általa használt fogalmakat és azokat nem is érvényesíti következetesen.

A mai konferenciánk egyi fő témája az előkészítő ülés, amelynek fogalmát a 499. § (1) bekezdésében határozza meg. A szerint: Az előkészítő

ülés a vádemelés után a tárgyalás előkészítése érdekében tartott nyilvános ülés, amelyen a vádlott és a védő a tárgyalást megelőzően kifejtheti a váddal kapcsolatos álláspontját és közreműködhet a büntetőeljárás további menetének alakításában.

A vádlott és a védő valóban kifejtheti a váddal kapcsolatos álláspontját? Mikor? Milyen keretek között. Ez mit jelent?

Ez a fogalom tényszerűen nem felel meg az az előkészítő ülés tételes jogi szabályozásának. A vádlott és a védő nem fejthet ki semmit a váddal kapcsolatban. A vádlott annyit tehet, hogy nyilatkozatot tesz. Vagy beismeri vagy nem ismeri be a bűnösségét abban a bűncselekményben, amely miatt ellene vádat emeltek. Ha úgy nyilatkozik, hogy beismeri a bűnösségét, akkor a beismeréssel érintett körben a tárgyaláshoz való jogáról is lemondhat. Ha nem ismeri be a bűnösségét és akkor még az esetleges bizonyítási indítványok tárgyában is nyilatkozatot tehet.

A Be. fenntartotta a „vádirat közlése” jogintézményét. Ezt jelzi a 497. § címe. A vádiratot tehát a tárgyalás előkészítése során közlik a vádlottal és a védővel. A közlés módja a kézbesítés lehet. (Az adott helyzet függvényében a közlés értelemszerűen más módon is megtörténhet.)

Ehhez képest a 499. § (2) bekezdése azt tartalmazza, hogy: A bíróság a vádirat kézbesítésétől számított három hónapon belül előkészítő ülést tart. A három hónap értelemszerűen a jogintézményhez (azaz a vádirat közléséhez) és nem alkalmazásának a módjához (kézbesítés) kapcsolódik. De ezt még fokozta a jogalkotó ugyanezen § következő bekezdésében. (3) Ha a védő a vádirat *kézhezvételétől* számított három munkanapon belül ezt indítványozza, a bíróság az előkészítő ülés határnapját a vádirat *kézbesítésétől* számított egy hónapon túli időpontra tűzi ki, feltéve, hogy a védő...

Idő szűkében most ennyivel támasztottam alá azt az állítást, hogy a Be. a fogalomalkotással kifejezetten hadilábon áll. Rosszul határozza meg az általa használt fogalmakat és nem viszi következetesen végig.

Emellett olyan szabályozási technikát követ, amely folytán valamely rendelkezése csak további – s gyakran még további 3-4 – rendelkezés egyidejű összeolvasásával fejthető meg. Mire a jogkereső kihámozná a tartalmát, addigra nem tudja, mit is keresett. Ez kifejezetten sérti a normavilágosság követelményét.

3. Az „egyenlő bánásmód”

A törvény nem bánik egyenlően az eljárás „résztevőivel” értsd a szakmákkal (eljárási funkciókkal), így

- az ügyészséggel
- a védelemmel
- és a bírósággal.

Az ügyészség kímélete érdekében a bíróságot számtalan olyan feladattal terheli, ami a közvádoló feladata és kötelessége.

Sajátos, hogy amíg az ügyészség esetében kényesen ügyel arra, hogy a határidőket munkanapokban határozza meg, addig az eljárás más szereplői körében e határidőket legtöbbször naptári napokban határozza meg.

Az számomra karikatúrába illik, amit az ügyész-ügyészség terminológiával végrehajtott. Külön tanulmányt érdemelne, de ilyen jogi finomságokkal ki foglalkozik manapság. Természetesen nincs kétségem afelől, hogy ez is megrendelői kívánságra került megváltoztatásra az összes korábbi büntetőeljárás törvényüinktől eltérően.

Jól jellemzi a kodifikáció ars poetica-ját, ahogyan a vádat, a vád törvényességét, a vád megalapozottságát, stb. kezeli. Ezt nem kívánom kommentálni.

Magam bántónak tartom a „vád ejtése” terminológiát, amely szintén hűen tükrözi azt a szemléletet, ahogyan a törvény a vádat kezeli. A vádemelés a büntetőeljárás legmeghatározóbb aktusa. Meghatározza a bírói döntés kereteit.

A vádat emelik, megemelik. Ehhez képest, aki a vádat ejti, az számomra a vádat semmibe sem veszi. Ez a megfogalmazás is visszahat a vádemelés törvényhozói értékelésére. Talán nem frivol a felvetés, ha már ejti, akkor miért nem dobja?

4. Alkotmány-ellenes rendelkezések

A vádejtésről jut eszembe, hogy a Be. tanulmányozásakor lépten-nyomon alkotmány-ellenes rendelkezésekbe botolhatunk. Azt nem állítom, hogy Alaptörvény-ellenes, mert az ma már relatív fogalom, de azt igen, hogy

több pontom feltétlenül ütközik hazánk történelmi alkotmányával.

Hogyan határozhatja meg bárki a Be-ben az ügyész(ség) számára, hogy mikor ejtethi el a vádat. Az ügyész kodifikátorok itt is összekeverték a legfőbb ügyész utasítását a Be-vel.

Már önmagában az új korszak beköszöntét jelentette az ügyészi szervezetben, amikor a legfőbb ügyész általános (normatív) utasításban meghatározta (nyilvánvalóan) az ügyészek (és nem az ügyészségek) számára, hogy egyáltalán mikor ejtethik el a vádat. Ez az újszerű vezetői stílus kétségtelenül az ügyészek iránti vezetői bizalom egy meghatározott szintjét tükrözi.

Az ügyész közzvádloi vádmonopóliuma azonban ilyen módon, tehát törvénnyel nem korlátozható. mert az ellentétes a jogintézmény lényegével és az ügyész közzvádloi funkciójának önálló gyakorlásával. Abban a kérdésben, hogy az ügyész elejti-e a vádat, kizárólag az ügyész (felettes ügyész, végső soron a legfőbb ügyész) dönthet. Erre kapott felhatalmazást, erre hozták létre, erre alkották meg az ügyész jogintézményét. Ez kizárólag az ügyész felelőssége. Ügyészség pedig nem is tud dönteni.

Hasonló alkotmányos aggályokat vet fel a 870. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezés. Aszerint: A korábbi jogszabály alapján előterjesztett panasz, felülbírálati indítvány, fellebbezés vagy egyéb indítvány elbírálását e törvény hatálybalépése után a nyomozó hatóság, az ügyészség, illetve a bíróság mellőzi, és erről az előterjesztőt tájékoztatja, ha e törvény alapján nincs helye panasz, felülbírálati indítvány, fellebbezés vagy egyéb indítvány előterjesztésének, vagy annak címzettje e törvény alapján nem jogosult a döntésre. Tehet azt történik, hogy az arra jogosult a törvény felhatalmazása alapján élt a jogorvoslati jogával, majd azután azt a jogot, amit a törvény számára megadott és amellyel élt is, egy másik törvény egyszerűen elvette.

Az Úr adta, az Úr elvette.

A „Józan ész” szerinti értelmezés Alaptörvényben előírt kötelezettségéből kiindulva senkinek nem lehet kétsége e rendelkezés alkotmányellenességéről. Korábban az AB ezt már meg is állapította. Majd meglátjuk, mit mond erről az AB. Már helyzetben van.

5. Sajátos kényszerhelyzet

Végül is arra következtetésre jutottam, hogy a Be. félre sikeredett. De kikerülhetetlen.

Olyan pályára kényszeríti a jogalkalmazót, amelyben gyakran magának kell kitalálnia, mi is legyen a norma tényleges, valódi tartalma.

Jó példa erre az előkészítő ülés.

A Kúria bírái és az ország bíróságainak a büntető kollégiumvezetői már három egyenként is több napos tanácskozáson próbálták megfejteni a jogszabályi rendelkezések tartalmát. Ahányszor nekifutottak, annyiszor jutottak eltérő eredményre.

Egyesek sikernek, mások kudarcnak tekintik, hogy életfogytig tartó szabadságvesztéseket szabnak ki előkészítő ülésen. Más helyeken sajátos egyezségi módon kezelik a jogintézményt.

Az viszont megfellebbezhetetlen tény, hogy tovább növeli az inkvizitórius nyomozás eddig is kétségtelen túlsúlyát. Emellett a bíróságot olyan szerepbe kényszeríti, vagy csábítja, amely a bírói szereppel, az önálló és a közvetlen észlelésen alapuló ítéletalkotással ellentétes.

Én már találok olyan esettel a gyakorlatomban (befejezett emberölés büntette miatt folyamatban volt eljárásban), hogy a nyomozás anyaga tökéletesen egybecsengett, a vádlott is beismerte az elsőfokú bíróság előtt a vádat és azután kiderült, hogy mások követték el a bűncselekményt.

Az előkészítő ülés kapcsán kérdésként merül fel, hogy a vádlott előkészítő ülésen tett nyilatkozata és a terhelti vallomás, mint bizonyíték között hol húzódik a határ? Hogyan definiálható egyértelműen a „vádlott kihallgatása” az előkészítő ülésen? A Be. 502. § (3) bekezdése szerint ugyanis „a bíróság ezután a vádlottat a XXX. fejezet szerint kihallgatja”.

A Be. XXX. fejezete a Be. Ötödik Részében található, amely „A BIZONYÍTÁS” címet viseli. A Be. 165. §-a szerint a bizonyítás eszközei: .....b) a terhelt vallomása. A XXX. Fejezet címe „A terhelt vallomása „ Ezen belül található a 186. § (2) bekezdése, amely szerint a terheltnek módot kell adni arra, hogy a vallomását összefüggően előadhassa, ezután kérdések intézhetők hozzá. Ha a terhelt vallomása a korábbi vallomásától eltér, ennek okát tisztázni kell. A Be. 502. §-ának (3) szerint így kellene kihallgatni a vádlottat az előkészítő ülésen. Csakhogy az már nem előkészítő ülés, ha a Be. szerint járunk el. A Be. 425. § (1) bekezdése alapján

ugyanis a bizonyítás felvételéhez a bíróságnak tárgyalást kell tartania.

Az előkészítő ülés fogalmát meghatározó – fentebb már idézett Be. 499. § (1) bekezdése szerint – az „a vádemelés után a tárgyalás előkészítése érdekében tartott nyilvános ülés...”. A nyilvános ülésen pedig a Be. 425. § (1) – (2) bekezdéséből kitűnően bizonyítás felvételére nem kerülhet sor.

Az eljárási törvény az előkészítő ülés taglalása során több helyütt a „beismerő nyilatkozat” terminológiát használja. A vallomás és a nyilatkozat pedig nyilvánvalóan nem tekinthetők szinonim fogalmaknak.

A kérdést tovább bonyolítja a Be. 522. § (1) bekezdése (Tizennegyedik Rész – Az elsőfokú bírósági tárgyalás, LXXVIII. Fejezet, A tárgyalás menete) – amely szerint „A bizonyítási eljárás a vádlott kihallgatásával kezdődik. Ha a vádlott az előkészítő ülésen vallomást tett, a kihallgatása mellőzhető”. A bíróság tehát a tárgyaláson, akár el is tekinthet a terhelt kihallgatásától, amely mellőzés nyilvánvalóan kiterjed a terhelt önállóan tett nyilatkozatán felül a kérdésekre adott válaszáira, valamint a korábban felvett vallomásai és a tárgyaláson tett nyilatkozatai közötti ellentétek feloldására is. Ez azonban már a bizonyítás szerves része.

A Legfőbb Ügyészség 2019. március 13. napján kelt BF.321/2019/1. számú leirata olyan értelmezést ad, hogy az előkészítő ülésen lefolytatott „bizonyítást” korlátozotttnak tekinti, hiszen ott a terhelt kihallgatásán túl más bizonyításra nem vehető fel, továbbá egyenesen előírja az ügyésznek, hogy észrevételezze a kihallgatás elmaradását, illetve kérdések feltevésével pótolja e mulasztást.

Talán mindez azt egyértelműen szemléltetheti, hogy nem tudni, mit akarhatott a jogalkotó. Sajnos őt nem kérdezhetjük meg. Nem kétséges, hogy a Be. e rendelkezései egymással nem kompatibilisek. Kérdésként merül fel, hogy az ellentét hogyan oldható fel?

Más választ ad az ügyészség és mást a bíróság (melyik bíróság – a Kúria). A józan ész szerint az előkészítő ülésen a vádlottól csupán perelőkészítő nyilatkozat szerezhető be, amely nem azonos a terhelti vallomással. A nyilatkozat alapvető funkciója nem a bizonyítás felvétele, hanem – beismerés és tárgyalásról történő lemondás esetén – az ügy bírósági szakaszban, de még a tárgyalást megelőzően történő befejezését célozza, az egyéb törvényi feltételek megléte esetén.

6. A Kúria jogegységesítő tevékenysége az előkészítő ülés körében

Az alábbiakban azt szeretném bemutatni, hogy a Kúria ugyanakkor már számtalan jogértelmezést igénylő kérdésben kialakított álláspontját.

Válaszok a Be. 499. §-a köréből:

Amennyiben az ügy előkészítő ülésen nem intézhető el, a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja. Ennek a jegyzőkönyvből ki kell tűnnie. Ettől kezdve tárgyalási jegyzőkönyvet kell vezetni. Indokolt ebben az esetben az előkészítő ülésről készített jegyzőkönyvet azzal lezárni, hogy az ügyet tárgyalásra utalja és új tárgyalás jegyzőkönyvet kezdeni.

Több vádlott esetén, ha valamely vádlottak tekintetében az előkészítő ülésen ügydöntő határozat hozható, azokra a terheltekre nézve a Be. 503. § (2) bekezdése értelmében el kell különíteni az ügyet.

Ha a bíró az előkészítő ülésen az ügyet tárgyalásra utalja, azt követően a tárgyalás szabályait kell alkalmazni, tehát a vádlottakat külön-külön kell kihallgatni.

Ha az előkészítő ülés megtartásának vagy folytatásának akadálya van (pl. próbára bocsátó határozat beszerzése szükséges), az előkészítő ülést a nyilvános ülésre vonatkozó szabályok szerint el lehet napolni.

Amennyiben a járásbíróság az ügyet hatáskör, illetve illetékesség hiányában átteszi a törvényszékre – függetlenül attól, hogy tartott-e már tárgyalást vagy sem –, az ügyet újra kell kezdeni, az előkészítő ülést a törvényszéknek meg kell tartania. Ugyanakkor, ha vádmódosítás következtében válik szükségessé az áttétel, a korábban tartott érvényes tárgyalásokra tekintettel a törvényszéknek már nem kell az előkészítéstől újratekdeni az ügyet.

Válaszok a Be. 500. §-a köréből:

A Be. 500. § (3) bekezdése szerint a bíróság értesíti a sértettet az előkészítő ülés határnapjáról, és figyelmezteti arra, hogy a polgári jogi igényét előterjesztheti. Amennyiben a sértett – akinek tanúként kihallgatását az ügyész a vádiratban indítványozta – megjelenik az előkészítő ülésen, kérdésként merül fel, hogy azon mindvégig jelen lehet-e?

Be. 502. § (6) bekezdése szerint: a kölcsönös kérdés keretében a magánfélhez a polgári jogi igény tekintetében kérdés intézhető, és a vádlotthoz a polgári jogi igény tekintetében a magánfél is intézhet kérdést.

Miután külön nem rendelkezik a Be. arról, hogy az előkészítő ülésen mikor terjesztheti elő a magánfél a polgári jogi igényét, a fentebbiekben történő levezetés alapján, figyelemmel a Be. 517. § (2) bekezdés a) és b) pontjaira, erre a Be. 502. § (1) és (2) bekezdéseiben írtakat – a vád lényegének ismertetését vagy annak mellőzését, a mértékes indítvány előterjesztését – követően van helye. A helyes válasz tehát az, hogy a Be. nem korlátozza a sértett mint magánfél jelenléti jogát az előkészítő ülés valamely részére, így végig jelen lehet, kérdésesi joga azonban csak a polgári jogi igényre vonatkozhat.

Kérdésként merült fel, hogy amennyiben a büntető végzéssel szemben tárgyalás tartását csak a polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezés miatt kérték, és ez csak az egyik sértettet, magánfelet érinti: a Be. 500. § (3) bekezdése alapján az összes, az ügy valamennyi sértettjét értesíteni kell-e az előkészítő ülés határnapjáról?

A Be. 743. §-a alapján az ügyészség, a vádlott, a védő, a magánfél és az egyéb érdekelt tárgyalás tartása iránti indítványa alapján, vagy ha a vádlott részére a büntetővégzést nem lehetett kézbesíteni, a bíróság a LXXVI. Fejezet szerint előkészítő ülést tart. Amennyiben a büntetővégzéssel szemben tárgyalás tartását csak a polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezés miatt kérték, több sértett esetén is csak azon sértettet kell értesíteni a Be. 500. § (3) bekezdés szerint az előkészítő ülés határnapjáról, és a büntetővégzést azon vádlott tekintetében kell hatályon kívül helyezni, akit a sérelmezett polgári jogi igény érint.

Az eljárási cselekmények sorrendje

Be. 502. § (5) és (6) bekezdésében foglalt eljárási cselekmények – a kölcsönös kérdés, illetőleg a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadása – sorrendje a következő lehet:

1. Vádlotthoz kérdés a bűnösség beismerése vonatkozásában (Be. 502.§ (5) bekezdés)
2. Kölcsönös kérdés (Be. 502.§ (6) bekezdés)
3. Lemondás a tárgyaláshoz való jogról, annak vizsgálata, hogy a bűnösséget beismerő nyilatkozatot elfogadja-e a bíróság (Be. 504.§ (1) bekezdés)

E fentiekre tekintettel a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásáról több vádlottas ügyben valamennyi vádlott kihallgatását követően kerülhet sor. Miután a Be. nem úgy fogalmaz, hogy a vádlotthoz védője intézhet kérdést, a szabályozásból („...a vádlotthoz az ügyész, a védő és a polgári jogi igény tekintetében a magánfél is intézhet kérdést”) megállapítható, hogy a vádlotthoz a vádlott és védője is kérdést intézhet.

Egyrészt: ekkor még nincs döntés a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásáról; másrészt: ha kizárólag a saját védője kérdezhetne, az így kerülne rögzítésre, mint ahogy a magánfél tekintetében is szűkítő rendelkezésekkel találkozunk.

Be. 502. § (6) bekezdése tehát lehetőséget ad a vádlotthoz intézett kérdésekre az előkészítő ülésen. Ezt azonban megelőzi a bíróság bűnösség beismerésére irányuló kérdése.

Több vádlott esetén indokolt először valamennyi vádlottat nyilatkoztatni a bűnösség beismeréséről. Ezt követően az ügyet a beismerő vádlottakra nézve el kell különíteni, és az előkészítő ülést a beismerő és nem beismerő terheltekkel külön folytatni. A beismerést megtagadó vádlottakra később tárgyalást kell tartani, amelynek szabályai szerint a vádlottakat külön-külön kell kihallgatni. Az előkészítő ülésen a kérdés joga korlátozott, mivel bizonyítást a bíróság előkészítő ülésen nem folytat.

Ha a Be. 503. § (2) bekezdésében írt elkülönítés feltételei nem állnak fenn, az ügy előkészítő ülésen a bűnösség beismerése esetén sem intézhető el (Be. 505.§ (1) bekezdés első fordulat), a bűnösséget beismerő vádlottal szemben sem hozható meg az ítélet.

Tehát nem csak a bűnösséget be nem ismerő, de a bűnösséget beismerő vádlott esetében is dönthet úgy a bíróság, hogy az ügy előkészítő ülésen nem intézhető el.

Kérdésként merült fel továbbá, hogy előkészítő ülésen befejezhető-e ítélettel az ügy törvényszék első fokon, amennyiben ügyvédjelölt van jelen az ügyvéd helyetteseként eljárva?

A Be. 41. § (2) bekezdés b.) pontja alapján ügyvédjelölt védőként az ügyvéd helyetteseként törvényszéken eljárhat, de perbeszédet nem tarthat.

A Be. 504. § (5) bekezdése szerint: A vádlott kihallgatását követően az ügyész, ezután a védő felszólalhat. Az ítélet meghozatalát megelőzően tehát az ügyész és a védő is csupán felszólalhat, de nem tart perbeszédet.

Az előkészítő ülésen hozott ügydöntő határozat a vádlott beismerésén, és annak elfogadásán, valamint az ügyiraton alapul, tehát sem a történeti tényállás, sem a minősítés nem vitatható, valamint a törvény sem „perbeszéd” tartását (mint a tárgyaláson), hanem a „felszólalás” lehetőségét biztosítja. A felszólalás nem perbeszéd. Nincs tehát törvényi akadálya annak, hogy az előkészítő ülésen a vádlottat ügyvéd védő nélkül, ügyvédjelölt közreműködésével jogerősen akár életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéljék.

Nos, ezt a törvényt kell alkalmaznunk.

Ez rendkívüli felelősség

IV. Záró gondolat

Olvasva, elemezve, alkalmazva a Be. szövegét és az előadásomban hivatkozott ítéleteket ismét eszembe jutottak a házelnöknek a független bírói hatalomról szóló törvény megalkotásának 150. évfordulóján a Parlamentben elmondott szavai. Azt mondta:

A törvényeknek van értéktartalmuk, amely végső soron a lelkiismeretben gyökeredzik, és ettől sem a jog alkotója, sem a jog alkalmazója nem vonatkoztathat el.

Ezért korunk jogászainak és politikusainak változatlanul maguknak kell eldönteniük, milyen értékek védelmére kelnek, kinek az oldalára állnak: az államot védők és építők vagy az államot támadók és rombolók oldalára?”

Mindenféle kifecamított államelméletekkel szemben a bírói kar nem külső tartozéka, hanem belső alkotóeleme az államnak. A bírói hatalom maga az államhatalom egyik megnyilvánulása, amelynek sorsában mindig osztozik.

Nem is a végrehajtó hatalom ellensúlya, vagy a törvényhozás vélt vagy valós hibáinak korrektora; sem nem az erősek korlátozója, vagy a gyengék gyámolítója – hanem az írott jog adta keretek között az igazság letéteményese.¹⁵

Úgy gondolom, hogy a bíróságok a hivatkozott döntéseikben, illetve a Kúria az új rendelkezéseinek az értelmezése során ezt az igazságot kereste, illetve keresi.

---

15 Dr. Kövér László idézett beszéde

Felhasznált irodalom

Dr. Kövér László házelnök megnyitó beszéde a Kúria által a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvény megalkotásának 150. évfordulójának tiszteletére az Országgyűlés Felsőházi termében 2019. április 24-én tartott tanácskozáson. (<https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/darak-peter-birak-feladata-rendszervaltast-kovetoen-tradiciok-ujjateremtese-volt-unnepi>, 2019. május 2.)

Postaszékház ügy. Fővárosi Törvényszék 26.B.1693/2013/100. számú ítélete és a Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság 3.Bf.274/2018/11. számú végzése

Az Andrássy úti paloták ügye. Fővárosi Törvényszék 26.B.288/2011/231. számú ítélete és a Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság 5.Bf.217/2017/25. számú ítélete, valamint a Kúria felülvizsgálati ügyben hozott Bfv.III.1.310/2018/22. számú végzése

Dr. Fürcht Pál: Hűtlen kezelés és társai. A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai kiadvány. Károli Gáspár Református Egyetem, 2018.).

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.)

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.)

Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Áht.)

HATÁSOK AZ ÚJ BE. ALKALMAZÁSÁNAK TÜKRÉBEN

Az új Be. alkalmazásának értékalapú megközelítése

Az új eljárási törvény kodifikációjában résztvevő hivatásrendek igyekeztek érvényesíteni szervezeti érdekeiket valamint azokat az értékeket is, amelyeket munkájuk során fontosnak tartottak. Ami a szervezeti érdekeket illeti – különösen ha a munkaterhelést vagy a felelősségi viszonyok alakulását nézzük – kimondható: az új Be. összességben nem éppen ügyészbarát. Ugyanakkor a jogalkalmazás során a hangsúlynak már nem a szervezeti érdekeken kell alapulnia, hanem az értékeken. Az értékeket illetően kimondhatjuk, hogy az új Be. kifejezetten ügyészbarát; az eljárási törvény azokat az értékeket jeleníti meg, amelyeket az ügyészi szervezet is értéknek tekint.

Amióta ügyészségi szolgálati jogviszonyba léptem – és ez a múlt évzredben volt – az éves összügyészi értekezleten a legfőbb ügyész illetve a fővárosi főügyész mindig

- a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének,
- a hatékony ügyészi fellépésnek,
- az eljárások észszerű határidőn belül befejezésének,
- az anyagi igazság érvényre juttatásának,
- a sértetti jogok biztosításának,
- a rendeltetésszerű joggyakorlásnak,
- az állam kizárólagos büntető hatalmának érvényesítésének fontosságát hangsúlyozta. Mintha a Be. preambulumát az ügyészi értekezleteken anyagából ollózták volna össze.

A Fővárosi Főügyészségen fontosnak tartottuk, hogy az új Be-t is első-sorban ezen értékekre figyelemmel alkalmazzuk.

Funkciómegosztás és rendeltetésszerű joggyakorlás, mint érték

Az új Be. a büntetőeljárás szakaszokat a korábbihoz képest differenciáltabban határozta meg. A vád, a védelem és az ítékezés továbbra is elkülönül. Ugyanakkor a nyomozati szak felderítési és vizsgálati szakra osztódott, a vádelőkészítési szak megszűnt, az előkészítő eljárást pedig a rendszertől átemelte a jogalkotó a büntetőeljárásba.

Ez a differenciált funkciómegosztás új ügyészi szerepvállalást tett szükségessé.

Felderítési szak

Felderítési szakban, az ügyész szerepe felügyeleti jogra szűkölt. Amíg az irányítás különböző szinteken elhelyezkedő szervek közötti hierarchikus viszony leírását szolgálja, a felügyelet irányításnak csak bizonyos hatásköreit jelenti. A felügyelet ugyan uralmi helyzetet jelent, azonban az irányítási joghoz képest szűkebb, hiányzik belőle a rendelkezési jog. A felügyelet a felügyelt szerv tevékenységének figyelemmel kísérését takarja, amelyben csak a normáktól való eltérés esetén biztosít beavatkozást. Az igazgatással foglalkozó tudományok által megfogalmazott felügyelet-irányítás fogalmi elhatárolása modellszerű módon jelenik meg a Be. 26. §-ának (2) bekezdésében írt ügyészi felügyeleti jogkör és a Be. 26. §-ának (3) bekezdésében meghatározott ügyészi irányítás eszköztárban.

Az új Be.-vel való ismerkedéskor felmerült, vajon a felderítés Be. 26. §-ának (2) (4) és (5) bekezdésében írt ügyészi eszköztárával nem teheti-e meg mindazt az ügyész, amit a korábbi Be. alapján megtenni tudott? Látnunk kell, hogy ez az eszköztár gazdagabb, mint a klasszikus igazgatási törvényességi felügyelet. Felmerül a kérdés: mit takar az ügyészi felügyelet; pusztán törvényességi felügyeletet vagy szakfelügyeletet?

Vegyünk egy példát: mi történik akkor, ha az ügyész az ügyiratok bemutatását kéri, amelynek során azt tapasztalja, hogy a megalapozott gyanú megállapításához egy nyomozás során felmerült tanú kihallgatása szükséges, de a tanút a nyomozó hatóság hónapok óta nem hallgatta ki? A korábbi Be. alapján az ügyész irányítási jogkörében utasíthatta a nyomozó hatóságot a tanú kihallgatására határidő megjelölésével.

A hatályos Be. 348. §-ának (3) bekezdése szerint a felderítés során

a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A Be. 351. §-ának (1) bekezdése szerint a nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni. Vajon az új Be. felügyeleti jogába belefér-e az, hogy az ügyész a tanú ki nem hallgatását hivatalból a Be. 348. §-ának (3) és a Be. 351. §-ának (1) bekezdésében írt szabály törvénysértéseként értelmezi és a nyomozó hatóságot a Be. 26. §-a (2) bekezdésének e) pontja alapján a törvénysértés orvoslására hívja föl? Az irányítási jog ilyen formában történő átmentése mellett könnyű lenne azzal érvelni, hogy ha az ügyész a Be. 26. §-ának (4) bekezdése alapján felügyeleti jogkörben maga is kihallgathatja a tanút vagy a Be. 26. §-ának (5) bekezdése alapján akár az egész nyomozást ügyészi nyomozás hatáskörébe vonhatja, miért ne utasíthatná indirekt módon a nyomozó hatóságot a tanú kihallgatására.

A nyomozó hatóságok előadói szervezetszociológiai érdeke azt diktálná, hogy az ügyészség minél kevesebb nyomozati munkával terhelje. A parancsnoki állomány szervezetszociológiai érdeke, hogy az érdemi revízióban az ügyész is vállaljon szerepet, felelősséget. Az ügyészség szervezetszociológiai érdeke azt diktálja, hogy a felderítési szakban is a tényállás a lehető legnagyobb mértékig legyen felderítve, az eljárás így lépjen vizsgálati szakba, vagy így lehessen az esetleges panaszt elbírálni. (Régi ügyészi mondás, hogy egy megalapozott megszüntető határozat vagy panaszelbíró határozat nagyobb munka, mint egy vádirat elkészítése.)

Érdek érvényesüljön vagy érték?

A funkciómegosztással a jogalkotó egyértelművé tette a felelősségi köröket, amitől az eljárások hatékonyságának növelése várható. A nyomozó hatóságok és az ügyészségek ettől kezdve nem mutogathatnak egymásra, a felelősség nem oszlik meg. „Azért nem haladnak az ügyek, mert az ügyész hetek óta nem foglalt állást.” „Azért nem haladnak az ügyek, mert tőlem, az ügyésztől várják a megoldást a parancsnoki revízió helyett.” Ha a felderítési szak elsősorban a nyomozó hatóság felelősségi körébe tartozik, akkor ez csakis úgy érvényesíthető, ha az ügyész ebbe a lehető legkisebb mértékben, a törvényességi felügyelet körében avatkozik bele.

2018. második félévének tapasztalata, hogy nehéz megbirkózni

az új funkciómegosztással. A nyomozó hatóságok előadói továbbra is igénylik az ügyészség tevékeny irányítószerepét felderítési szakban is. A funkciómegosztás viszont csak akkor jelenthet valódi értéket, ha tényleges konkrét felelősségvállalással jár. A felelősségáthárítás egyik formája az ügyész felderítési szakban történő „megszondáztatása”. A jelenség lényege úgy ragadható meg, hogy a nyomozó hatóság a törvény által biztosított panaszjog miatt próbálja előre bebiztosítani magát az ügyészi álláspont kieroszakolásával. A jelenség gyanúsítás közlése és kényszerintézkedés foganatosítása előtt a leggyakoribb, de a nyomozás megszüntetését megelőzően is sokszor megfigyelhető.

A felelősségmegosztás másik válfaja – szerencsére ritkább előfordulással – amikor a nyomozó hatóság maga is érzi, hogy a tervezett eljárási cselekmény vagy határozat törvényessége billeg, és az ügyészi állásfoglalás erőltetése nem szondáztatást, hanem az ügyész előzetes elkötelezetté tételét célozza.

Nem szolgálja a felelősségvállalást az ügyészi állásfoglalás gyanúsítás elkapkodott közlése útján történő kieroszakolása sem. Ezen betegség tünete a szakszerűtlen gyanúsítás mellett az „ügyészség szíves állásfoglalásának kérése a nyomozás befejezését vagy a még szükséges nyomozati cselekményeket illetően” szövegezésű sommás átirat. A betegség jól kezelhető lenne a gyanúsítás elleni panasznak történő következetes helyt adással, azonban a gyanúsítás időelőltisége legtöbbször nem jelent egyben megalapozatlanságot is, így nem magát a Be-t, csak a szellemét sérti.

Ugyanakkor az ügyészség nehezen tudja kivonni magát teljesen az „ügyészi tanácsadói” szerepvállalás alól, kivált ha az ügy nagyobb tárgyi súlyú vagy ha az eljárásban sértett is van. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a felderítési szakban a jogellenességet ugyan nélkülöző, de szakszerűtlen eljárási cselekmények, mulasztások végső soron az ügyészség fejére fognak visszahullani a későbbi vizsgálati szakban.

Van azonban, amikor a szervezeti érdek felülírja az értéket. Képzünk el egy láncolatosságot költségvetési csalást, amelyben a nyomozó hatóság több cég több tízezer oldalas ügyirat foglalja le, zár alá vesz egymilliárd forintnyi értéket, és őrizetbe vesz tíz-tizenkét főt. És képzeljük el, hogy a nyomozó hatóság egy szép pénteki reggelen beállít ezekkel az ügyészségre, hogy tessék megalapozott indítványt tenni a bíróságon, az őrizet vasárnap hajnalban jár le. És képzeljük el, hogy az ügyész elzárkózott

minden korábbi egyeztetéstől, mondván, a felderítés a nyomozó hatóság felelőssége... Érdek vagy érték, hogy a nyomozó hatóság és az ügyészség valamilyen módon mégis együttműködjenek felderítési szakban is? Van úgy, hogy érdek és érték nem zárja ki egymást, ha ez mindkét oldalról felelősségvállalást és nem felelősség-megosztást jelent.

Akad, amikor maga a Be. rendelkezései rontják le a funkciómegosztásban rejlő értéket. Felderítéskor a nyomozás taktika meghatározása a nyomozó hatóság felelősségi körébe tartozik. Súlyuknál fogva könnyű elfogadni, hogy a leplezett eszközök ügyési vagy bírói engedélyhez kötöttsége a nyomozástaktika szabad megválasztásának korlátja. Ugyanez viszont nem mondható el a Be. 262.§-ában írt adatszolgáltatás kérésének ügyési engedélyhez kötöttségéről, amely lényegében a nyomozástaktikába, így a felderítésbe való konkrét ügyési beavatkozást jelenthet. A Be. 2. §-ának (2) bekezdése szerint a büntetőeljárásban alapvető jogot korlátozni csak az e törvény szerinti eljárásban, a Be-ben meghatározott okból, módon és mértékben lehet, feltéve, hogy az elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó más eljárási cselekmény vagy intézkedés útján nem biztosítható. Az egyértelműen törvénytörtő eseteket kivéve az arányosság, szükségszerűség, célszerűség kérdésében való döntés óhatatlanul nyomozástaktikai kérdésben való döntést is jelent felderítési szakban.

Vegyük például az elkövetési helyhez közeli telefonátjátszó torony adatai lekérdezésének engedélyezését. Ismeretlen tettes által elkövetett betörés esetén rutinygyakorlat a torony adatainak beszerzése. Ha az ügyész engedélyezi, több ezer előfizető telefonszáma – egyszerűsített adott időbeli tartózkodási helye – jelenik meg az ügyiratban. Ha az ügyész nem engedélyezi az adatkérést arányossági elvek mentén, azt kockáztatja, hogy évekkel később nem lehet az elkövetés helyéhez kötni azt a személyt, akinél az ellopott tárgyat megtalálják. Hogyan is alakulnak az egyértelmű felelősségi viszonyok? A nyomozó hatóság előzetes ügyési engedély nélkül kutathat nálam, lefoglalhatja a telefonom és megnézheti benne a hívásaimat, de a híváslistáimat a szolgáltatótól csak ügyési engedéllyel kérheti el? Arányosabb-e egy tucat ember kihallgatása, mint egy híváslista beszerzése?

Van olyan jogrendszer, ahol az ügyésznek az egész nyomozásra kevés formális ráhatása van, mégis ügyész és rendőr együttműködik. Ezt az ügyész úgy éri el, hogy szakszerűtlen nyomozás esetén nem emel vádat, ezáltal rontja

a nyomozó hatóság eredményességi mutatóit. Ez azonban olyan jogrendszerekben járható út, amelyek az eljárási igazságosságra helyezik elsősorban a hangsúlyt az anyagi igazság helyett. A magyar eljárásjog alapján azonban inkább az a járható út, ha a nyomozó hatóság ugyan vállalja a felderítésért a felelősséget, ugyanakkor ügyész és nyomozó értékalapon működik együtt.

Vizsgálati szak

A vizsgálati szak irányítási jogköre ideális esetben a korábbi Be. fokozott ügyészi felügyeletének tényleges gyakorlásának feleltethető meg, még inkább a kiemelt ügyekben elvárt ügyészi kreativitásnak és pro aktivitásnak. Ha az egy ügyészre jutó valamennyi vizsgálati szakban lévő nyomozás számát összehasonlítjuk a korábbi eljárásban az egy ügyészre jutó fokozott ügyészi felügyelet vagy ügyészi rendelkezés alatt álló nyomozással, akkor értelmet nyer a bevezetőben említett munkateher növekedés. Az irányítási jogkör alakulását jól példázza az, hogy amíg a Budapesti IX. Kerületi Ügyészségnek (általános ügyszakon) 2018. I. félévében 315 alkalommal kellett fokozott ügyészi felügyelet vagy ügyészi rendelkezés körében intézkednie, addig a második félévben 1042 beszámoló érkezett.

A nyomozó hatóságok már a régi Be. 165. §-ában foglalt rendelkezéseket is hajlamosak voltak úgy értelmezni, hogy a nyomozás során elvégzendő eljárási cselekményeket nem nekik, hanem a nyomozásról rendelkezni jogosult ügyésznek kell meghatározni. Ez a szemlélet az új Be. hatályba lépése óta még inkább megerősödött. A gyanúsítás közlését követően a nyomozó hatóságok – tisztelet a kivételnek – lényegében továbbra is az ügyésztől, mint a nyomozás irányítójától várják a még elvégzendő feladatok meghatározását. Míg a nyomozó hatóság korábban csak a további nyomozási cselekmények elrendelése után várta az irányítás teljes ügyészi átvételét, most ez előre húzódott a gyanúsítást követő időre.

A nyomozás irányáról, állásáról szóló beszámoló gyakran sematikus, sokszor még mindig egyfajta nyomozástörténeti leírás. A Fővárosi Főügyészség Gazdasági Ügyek Osztálya kidolgozott egy beszámoló mintát, amely többek között a beszámoló készítésének idején megállapítható tényállás leírását is megköveteli a tényállási elemeket bizonyító bizonyítási eszközök megjelölésével. A Fővárosi Főügyészség megköveteli, hogy a nyomozó hatóság által megállapított tényállás a még nem ismert tényál-

lási elemeket mint ismeretlen elemeket tartalmazza (ismeretlen helyen, ismeretlen időben...), és megköveteli az ismeretlen tényállási elemek ismertté tételéhez szükséges nyomozási cselekmények tervezettként való megjelölését. Vagyis a Fővárosi Főügyészség úgy akar irányítani, hogy lényegében megírta a nyomozó hatósággal a vádiratot?

Érdek vagy érték érvényesül?

A vizsgálati szak alfája és omegája a történeti tényállásnak a nyomozás aktuális állásának megfelelő folyamatos fejlesztése. Amennyiben az aktuális tényállás úgy hangzik, hogy „*a társaság ügyvezetője ismeretlen helyen ismeretlen személytől beszerzett valótlan tartalmú számlákat beállította a könyvelésbe, majd ennek alapján megállapított ÁFA adóbevallás került az adóhatósághoz benyújtásra, amellyel az ügyvezető 150.000 Ft-ot meghaladó vagyoni hátrányt okozott a költségvetésnek*”, akkor nemcsak az ügyész, de a parancsnok is ránézésre meg tudja állapítani, hogy van még mit nyomozni. Sőt, maga a nyomozóhatóság előadója is. Az új Be. koncepciójából az tűnik ki, hogy a megalapozott gyanút leginkább akkor kell közölni, amikor a nyomozás már olyan stádiumban van, hogy az ügyész a befejezés mikéntjéről tudjon dönteni. Ez pedig olyan magas felderítettségi szintet feltételez, amely alapján a nyomozó hatóság az ismert elkövetőkkel szemben feltehető hét kriminalisztikai alapkérdést már megválaszolta. (Természetesen ez nem elvárás azoknál a bűncselekményeknél, ahol tettenérés történt vagy ahol folyamatban lévő bűncselekményt kell megszakítani, esetleg magából a cselekmény súlyából az elkövető személyében rejltő fokozott veszély van.) Ha viszont a Be. szelleme már a gyanúsításhoz nagyfokú ténymegállapítási képességet igényel a nyomozó hatóságtól akkor ez vizsgálati szakban még inkább fokozottan elvárható.

A következő beszámoltatási módszernek látszanak a pozitív hozadécai; bizonyos beszámolókból írt tényállások már-már vádirati szintű tényállásnak felelnek meg. Érdek és érték összekapcsolódik.

Előkészítő eljárás

2018. gyakorlata megmutatta, hogy az előkészítő eljárás Janus arcú. A cselekvőség felderítettségi szintjét illetően az előkészítő eljárás a felderítési

szakhoz áll közelebb, hiszen előkészítő eljárásban még gyanú sem állapítható meg, csak valószínűsíthető. Ugyanakkor az előkészítő eljárás mutat rokonjegyeket a vizsgálati szakkkal is; mert a vizsgálati szakhoz hasonlóan konkrét személyhez/személyekhez köthető az eljárás. Ennél fogva az előkészítő eljárás eszközzrendszere – a leplezett eszközök nagyobb arányú alkalmazása révén – egyedileg azonosítható, konkrét személyeket érint.

Ez a körülmény egészen új ügyészi hozzáállást igényelt, korábban a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtésben az ügyésznek nem jutott szerep, legfeljebb a Budapesti Nyomozó Ügyészség végzett ilyen tevékenységet. Fel kellett oldani azt a gyakorlati problémát is, hogy az előkészítő eljárás során a büntetőeljárásban eljáró egyéb szervekként új hatóságok jelentek meg; a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerveként a Nemzeti Védelmi Szolgálat és a rendőrség terrorizmust elhárító szerveként a Terrorelhárítási Központ. Ezek a szervek nem nyomozó hatóságok, szervezeti céljaik, szerepvállalásuk jellege sokszor egészen eltér a nyomozó hatóságokétól. Ráadásul az NVSZ és a TEK székhelye olyan kerületi ügyészség illetékességi területére esett, amely kerületi ügyészség helyzeténél fogva, korábban is csekély mennyiségű bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést folytattak.

A kerületi ügyészségek gyakorlatában nehézséget okozott leplezett eszközök alkalmazása olyan személyekkel szemben, akikkel szemben még csak bűncselekmény gyanúja sem áll fent, és akik bűncselekmény elkövetőjeként éppen „csak” szóba jöhetnek (Be. 343. § (1) bekezdés a) pont). Fél év alatt sok szóbeli kritika ért több kerületi ügyészséget, hogy megakasztják a bűnfelderítési tevékenységet. A Fővárosi Főügyészség területén kézenfekvő megoldás volt a kiüresedő hatáskörű Budapesti Nyomozó Ügyészség kijelölése az előkészítő eljárások felügyeletére. Ez már csak azért is jó megoldásnak tűnt, mert a nyomozó ügyészség képes az előkészítő eljárás folytán szükségessé váló halaszthatatlan nyomozati cselekmények gyors elvégzésére is, és a jelenleg Fővárosi Nyomozó Ügyészségnek hívott egység ügyészei könnyebben tudnak informális kapcsolatot tartani a társügyészségekkel.

Hatékonyág és észszerű határidő biztosítása, mint érték

Az, hogy felderítési szakban az eljárások hatékonyságának és az észszerű határidőnek a biztosítása immár nyomozó hatósági felelősség, és a nyomozási határidő szabályai megváltoztak, jelentős ügyészi munkaidőt szabadított fel. Ugyanakkor az adatszolgáltatás kérésének ügyészi engedélyezése jelentősebb munkaidőt vont el az ügyészekről, mint amit megnyertek a nyomozási határidő-hosszabbítások nagy részének kiesésével.

Szemléltetésül, nyomozási iratok tanulmányozására fordított ügyészi munka:

	2018. I. félév nyomozási határidő hosszabbítás kapcsán	2018. II. félév adatkérés jóváhagyása kapcsán
Budapesti I. és XII. Kerületi Ügyészség	1062 alkalommal	1008 alkalommal
Budapesti II. és III. Kerületi Ügyészség	1718 alkalommal	4377 alkalommal
Budapesti IV. és XV. Kerületi Ügyészség	1819 alkalommal	950 alkalommal
Budapesti V. és XIII. Kerületi Ügyészség	3008 alkalommal	1242 alkalommal
Budapesti VIII. Kerületi Ügyészség	1338 alkalommal	700 alkalommal
Budapesti IX. Kerületi Ügyészség Gazdasági Bűnügyek Részlege	2099 alkalommal	1706 alkalommal
Budapesti X. és XVII. Kerületi Ügyészség	2251 alkalommal	2150 alkalommal
Budapesti XIV. és XVI. Kerületi Ügyészség	1524 alkalommal	1403 alkalommal
Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Ügyészség	2350 alkalommal	1253 alkalommal
Nyomozás Felügyeleti és Védőfelügyeleti Osztály	555 alkalommal	1206 alkalommal

Az új Be-ben az adatszolgáltatás kérésének ügyészi engedélyezése a korábbi Be. nyomozási határidő hosszabbításának (hosszabbítgatásainak) mintájára veszi el a tényleges ügyészi irányítástól az időt és energiát.

A Fővárosi Főügyészség 2018. évben is elkötelezett híve volt a bünte-

tőeljárások hatékonyságának növelésében; felismerve azt is, hogy az egyes eljárások hatékonyságának növelése kihat más eljárás hatékonyságára valamint az ügyészségi munka egészének hatékonyságára is. A hatékonyság értelmezhető időszzerűség szintjén, költség szintjén és a munkaerővel való gazdálkodás szintjén, de értelmezhető a vagyoni visszaszerzéssel illetve a sértetti jogok érvényesítésével is. Az új Be. értékek mentén történő alkalmazása javíthat az ügyészi munka egészének minőségén is.

A vádelőkészítési szak kiesése vagy a vizsgálati szak egésze mint új vádemelési szak komoly szemléletváltást igényel az ügyészségtől. A korábbi ügyészi munkamódszer – vagyis az, hogy a tényállást az iratismertetés és vádemelési javaslat után kezdjük összeállítani – nem működik. A hatékonyságot és az észszerű határidőt a vizsgálati szakban a tényállás folyamatos fejlesztése jelenti.

Érdek vagy érték vizsgálati szakban az észszerű határidő biztosítása?

Úgy tűnik, ügyészi szempontból érték és érdek egybeesik. A bírósági szak új rendszere folytán az a fura helyzet áll elő, hogy a tárgyalási taktikát lényegében már a vizsgálati szakban ki kell alakítani, mivel a konkrét tárgyalási szak túl sok taktikázási lehetőséget nem biztosít.

Mikor adjak lehetőséget a gyanúsítottaknak és védőjének az iratok megismerésére? A korábbi Be. titkolózása – nyomozás során a lehető legkevesebbet mutassunk meg, majd a nyomozás végén nagy iratismertetés, és mire a védő és a terhelt felocsúdik, a vád már bent van – mára már nem működik. A titkolózás korábban is inkább érdeket képviselt mint értéket, hiszen ha a védekezést nem nyomozati szakban terjesztették elő, akkor azt nem a nyomozónak kellett ellenőrizni. A terhelt és védő iratmegismerési joga az új Be-ben nemcsak érték, hanem közös érdek. Hiszen iratismertetés nélkül hogyan dönthetne védő és terhelt egyezség, ügyészi intézkedés vagy ügyészi határozat kilátásba helyezéséről?

Az ügyész elemi érdeke, hogy már a gyanúsítást követő iratbemutatást követően kialakítson egyfajta elképzelést arról, milyen befejezési módok jönnek számításba. Bíróság elé állítás? Feltételes ügyészi felfüggesztés számolva egy sikertelen próbaidőt követő tárgyalással? Büntetővégzés számolva egy későbbi tárgyalással? Egyezségkötés? Büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése? Vádirat alternatív indítvánnyal vagy anélkül? Ne feledjük, a tárgyalási taktika a vizsgálati szakban kezdődik. A gyanúsítás közlésétől számított 2 év 6 hónapos nyomozási határidő mínusz személyi

szabadságot korlátozó kényszerintézkedés esetén a tárgyalás előkészítéséhez szükséges idő, mínusz külföldi terhelt esetén a vádirat fordításához szükséges idő, mínusz a védő és terhelt részére biztosított harminc nap egyenlő körül-belül 2 év 3 hónappal. Ha az ügyész a gyanúsítástól számított második év harmadik hónapjában kezdi csak összeállítani a tényállást és elgondolkodni az eljárás befejezésének mikéntjéről (régi reflexként a vádirat elkészítésére van 30, 60, 90 napom), akkor biztos vesztes lesz. A tényállás minél rövidebb idő alatti felderítése nemcsak érték hanem ügyészi érdek is, hiszen csak így van lehetőség a terhelt védekezésének tárgyalás előtti ellenőrzésére és az eljárás alternatív befejezésének kivitelezésére.

Az, hogy az ügyésznek már a gyanúsítást követően elképzelésének kell lennie az eljárás befejezésének mikéntjéről, azt is feltételezi, hogy az ügyésznek (de a nyomozó hatóság eljáró tagjának is) a büntetőeljárásra, mint rendszerre kell tekintenie.

Bíróság elé állítás, feltételes ügyészi felfüggesztés, büntető végzés

A bíróság elé állítás, a feltételes ügyészi felfüggesztés és a büntető végzés a Be. által újraszabályozott, de nem új jogintézmények. A régi Be-hez hasonlóan ezen eljárást egyszerűsítő és/vagy gyorsító jogintézmények továbbra is nagyrészt konkurálnak egymással. Az új szabályozás azonban már most láthatóan hangsúlyeltolódásokat hozott.

Az egyik kerületi ügyészség példáján szemléltetve:

	2018. I. félév	2018. II. félév
Tárgyalás mellőzése		
- Büntetővégzés	189	261
Bíróság elé állítás	104	65
Vádelhalasztás		
- Feltételes ügyészi felfüggesztés	170	172
Vádemelés	541	408

Láthatóan az új szabályozás a hangsúlyt a bíróság elé állításról a büntetővégzés (korábban tárgyalásmellőzéses eljárás) irányába tolta el. Ugyanez

a jelenség figyelhető meg a feltételes ügyészi felfüggesztés (korábban vádelhalasztás) és a büntető végzés viszonyában is. Az új Be. csekélyebb súlyú ügyekben beismerés nélkül is lehetővé teszi a büntetővégzés kibocsátására irányuló eljárást, ez a munkateher alakítása szempontjából vonzóvá teszi a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekményeknél ezen egyszerű, gyors eljárási formát.

Közelítve az eljárási törvény hatályba lépésének első évfordulójához, úgy tűnik, hogy a büntetővégzések 80-90 %-a tárgyalás tartása nélkül jogerősen befejeződik. A hatékonyság és észszerű határidő nyertesének a büntetővégzés új szabályozása tűnik.

Az eljárások hatékonyságát nagymértékben javítják a hatályos Be. új eszközei:

- az alternatív büntetési indítvány,
- az egyezség
- az ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése,
- a vagyonvisszaszerzés új koncepciója.

Alternatív büntetési indítvány

Az alternatív büntetési indítvány alkalmazása elsősorban a bíróság előtti eljárást gyorsítja meg. A Fővárosi Főügyészségen az alternatív indítványok megtételénél a nyomozásfelügyeleti tevékenységet és büntetőbíróság előtti tevékenységet végző ügyész szoros együttműködését alakítottuk ki már a vád szerkesztésekor.

Érték vagy érdek? Az eljárás minél gyorsabb befejezése önmagában legfeljebb érdek. Ahhoz, hogy az érdek értékké váljon, egyéb körülményeket is figyelembe kell venni.

Az alternatív büntetésekre tett indítványoknál – a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2018. (VI. 30.) LÜ. körlevelében foglaltakon túl – elsősorban a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- az adott bíróság időszerűségi mutatóinak figyelembe vételével milyen mértékű időmúlás takarítható meg a beismeréssel és tárgyalásról való lemondással,
- mekkora kockázat rejlik a bizonyítékok eltérő mérlegelésének lehetőségében.

Egyezség

Szerettük volna elkerülni, hogy az egyezség jogintézménye a korábbi Be. szerinti tárgyalásról lemondás sorsára jusson. Ha az ügyészségi gyakorlat olyan irányba indul el, hogy egyezséget csak teljes bizonyítottság mellett lehet kötni, de ha az ügy teljes bizonyítottságát élvez, akkor már nem indokolt kedvezményt nyújtani a terheltnek, akkor az egyezség jogintézménye kiüresedik.

2018. év tapasztalata szerint az a jó egyezség, amelyet az ügyészség kezdeményez. Az eljárási jog értékalapú megközelítése a Fővárosi Főügyészségnek azt diktálta, hogy elsősorban olyan ügyekben kezdeményezzen egyezséget,

- amelyben a költségvetést ért vagyoni hátrány vagy a sértettet ért kár megtérülése várható,
- ahol nyomozati bizonyítottság mellett is jelentősebb mérlegelési kockázat van,
- ahol a joggyakorlat szerint olyan tárgyalási időmúlás várható, amely az egyezséggel elérhető büntetést eredményez.

Érdek vagy érték az egyezségkötés?

A terhelti oldalt nyilvánvalóan érdek vezérli: a bizonytalant biztosra akarja cserélni, szeretné a szabadságvesztés felfüggesztését elérni, szeretné a végrehajtandó szabadságvesztés éveit csökkenteni, szeretné gyorsan lezárni az eljárást összbüntetés céljából. Ahhoz, hogy az ügyészség értéket tudjon teremteni az érdek mellé, nem elég pusztán az egyezség „alapesetében” gondolkodni, vagyis pusztán a büntetés nemében, mértékében vagy tartalmában megállapodni (Be. 410. § (5) bekezdés) Az értékteremtéshez fontos megállapodni „mellékkötelmekben” azaz olyanokban is, hogy

- a terhelt megállapított határidőn belül teljesítsen olyan kötelezettséget, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható (Be. 411. § (5) d) pont), vagy
- a terhelt vegyen részt közvetítői eljáráson (Be. 411. § (5) c) pont), vagy
- a polgári jogi igényt térítse meg az előkészítő ülésig (Be. 411. § (5) b) pont), vagy
- az ügy vagy más büntetőügy bizonyításához jelentős mértékben működjön együtt (Be. 411. § (5) b) pont).

A Fővárosi Nyomozó Ügyészségen az egyezés beismerés melletti „mellékkötelme” az volt, hogy a gazdasági bűncselekményt elkövetett ismert sportember tartson iskolákban a sportot népszerűsítő ingyenes előadásokat.

Egy másik ügyben, az életveszélyt okozó testi sértéssel gyanúsított beismerés melletti mellékkötelemként vállalta, hogy közvetítői eljárás keretében jóvá teszi a sértettnek okozott sérelmet a vádemelés előtt.

Költségvetési csalásokban az új Be. hatályba lépése óta 500.000.000 Ft feletti vagyoni hátrányt térítettek meg egyezségi mellékkötelemként.

A Fővárosi Főügyészség gyakorlatában egyezés esetén a terheltnek előírjuk a Be. 411. §-ának (5) bekezdése alapján, hogy ne csak az egyezséget tartalmazó jegyzőkönyvben tegyen beismerő vallomást, hanem az ügy bizonyításához hozzájárulva, a nyomozó hatóság előtt tegyen részletesebb beismerő vallomást társai cselekvőségre is kitérve. Ezzel küszöböljük ki azt a kockázatot, hogy a bíróság elkülöníti az előkészítő ülésen az egyezséget kötött terheltet ügyét, megnehezítve az eljárást a társak vonatkozásában. A társakat is terhelő beismerő vallomás az elkülönített eljárásban is felhasználható megfelelő figyelmeztetés mellett. Gyakorlati tapasztalat mutatja, hogy a részletes beismerő vallomást a többi elkövetőnek megküldve, a társak is hajlanak egyezés megkötésére.

Emellett egy pénzmosás gyanúsítottjával kapcsolatos egyezés keretében úgy tűnik, sikerül egy komolyabb bünszervezetet lebuktatni, amely szervezet cselekvősége a pénzmosások alapbűncselekményéhez kapcsolódik.

Ügyészi intézkedés kilátásba helyezése

A Be. LXIV. fejezetében írt ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésének jogintézménye egyelőre nem váltotta be a hozzá fűzött reményt.

Akad ugyan pozitív példa, így a Budapesti IX. Kerületi Ügyészség Gazdasági Bűnügyek Részlege, amely egy csődbűncselekményben az ügyészség beismerő vallomás megtétele esetén büntetővégzésre irányuló eljárást helyezett kilátásba, amellyel a terhelt élt. Egy másik ügyben a részleg a beismerő vallomás és költségvetésnek okozott vagyoni hátrány megtérítés esetére feltételes ügyészi felfüggesztést helyezett kilátásba, amellyel a terhelt szintén élt. Ugyanakkor más ügyészségek arról számoltak be, hogy a kilátásba helyezett ügyészi intézkedések vagy ügyészi

határozatok nem hoztak eredményt, vagy a beléjük fektetett munka nagyobb volt, mint a hozadék.

A Budapesti V. és XIII. Kerületi Ügyészség 2 ügyben helyezett ügyészi intézkedést kilátásba, egyik esetben sem járt sikerrel. Bíróság elé állításokat helyezett kilátásba a Budapesti XI. és XXII. Kerületi Ügyészség is, felemás sikerrel. Ezzel szemben a Budapesti VIII. Kerületi Ügyészség 9 ügyben helyezett kilátásba ügyészi intézkedést vagy határozatot, 2018. évben 4 ügyre vonatkozóan született eredmény, három esetben a terhelt beismerő vallomást tett ennek hatására, egy esetben nem élt a lehetőséggel.

Az intézmény relatív sikertelenségének okait vizsgáljuk, egyik lehetséges ok a kisebb súlyú cselekmények esetén a büntető végzések sikeres alkalmazása a be nem ismerő terhelték esetén is. A másik lehetséges ok, hogy a jogintézményt egyelőre sem a nyomozó hatóságok, sem a terhelti vagy védői oldal nem ismerte még ki eléggé. Sok olyan egyezségi ajánlat érkezik, ahol az egyezés teljesen felesleges, mivel a cél ügyészi intézkedés vagy ügyészi határozat kilátásba helyezésével is elérhető.

Érdek vagy érték mozgassa az eljárást?

Nyilván védői oldalról az érdekek kell dominálnia. Az ügyész ügyiratok mellett nehezen tudja kitalálni, hogy a terhelt képes vagy kész-e közvetítói eljárás körében helytállni, retteg-e a bíróság előtti megjelenéstől, így egy büntető végzés szolgálja-e az érdekét, vagy szeretné minél előbb letudni az eljárást egy bíróság elé állítással.

Ugyanakkor az ügyészség eszköztárában lényegében ugyanazok a lehetőségek állnak fenn, hogy az egyezségnél említett „mellékkötelmek” előírásával az érdek mellett az értéket is megteremtse.

A büntetőjogi felelősségre vonás kilátásba helyezése

A büntetőjogi felelősségre vonás kilátásba helyezése leplezett eszközként történt szabályozása nagymértékben erősítette a nyomozati alku révén beszerezhető bizonyítási eszközök bizonyító erejét azáltal, hogy maga az alku folyamatában nyomon követhető az eljárásban. Ez hatékonyságot növelő értéként jelenik meg.

A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzésének új szabályozása

Az új Be. 353. § és 354. §-ai a vagyonvisszaszerzést a korábbi párhuzamos eljárásból visszaterelte a nyomozás rendes menetébe. A korábbi modellben a vagyonvisszaszerzési párhuzamos eljárás külön életet élt a nyomozástól, ami az eljárás hatékonyságát nagyban csökkentette. Könnyű belátni, hogy önmagában a bűnös úton szerzett vagyon elrejtése fontos bizonyítékul szolgál az alapügy bizonyításához, különösen az elkövető szándékára lehet belőle következtetéseket levonni.

Már most kimondható, hogy az új eljárási törvény jelentősen javította az eljárások hatékonyságát, meggyorsította az eljárásokat. Érdek vagy érték? Az ügyészségen jelentős munkaidő szabadulhat föl a tárgyalási napok csökkenésével, ugyanakkor ahhoz, hogy a tárgyalási teher jelentősen csökkenjen, jelentős többletmunkát kell a vizsgálatba átcsoportosítani. A fővárosban a tárgyalási időmúlás az ítélezési gyakorlat szigorának kimutatható lanyhulásához vezetett a vidéki gyakorlathoz képest. Ha az időmúlás csökkenése nem vezet az ítélezési gyakorlat szigorodásához a rendes tárgyalásra utalt ügyekben, akkor az eljárás gyorsítása szervezeti érdek marad értékteremtés nélkül. Vagyis ha a rendes tárgyalásokon a rövidebb tárgyalási idő nem jár a büntetések szigorodásával, akkor az elterelések is értelmüket veszítik. Ellenkező esetben, akár az ügyek 80 %-a is elterelhetővé válik az általános bírói útról anélkül, hogy az állam büntetőjogi igénye csorbulna.

Érdekes jelenségről számolt be az egyik kerületi ügyészség. A bíróság vezetője a gyorsítások lassítását kérte, mert attól tartott, hogy ha az egy bíróra eső rendes tárgyalások száma 30-40-re csökken, ez előbb-utóbb létszámleépítéshez vezet náluk. Ha a félelem jogos – remélem nem az – és kevesebb bírónak ismét 160-180 ügye lesz, akkor az új Be. hatékonyságának értéke pusztá érdeké degradálódik, még hozzá finanszírozási érdeké.

A bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelme, jogainak érvényesítése, mint érték

Az új Be. pontosított a sértett fogalmán és széles körben szabályozta a sértetti jogokat. Ezekkel kapcsolatos tapasztalatokról 2018. év alapján még nem rendelkezünk átfogó képpel. A sértetti jogok biztosítására az ügyészségnek felderítési szakban csekélyebb ráhatása van a korábbi évekhez

képest, panasz hiányában az ügyész az első iratbemutatáskor kerül abba a helyzetbe, hogy a sértetti jogok érvényesülését vizsgálhassa. A nyomozás elrendelését követő hat hónap múlva azonban a sértetti jogok tényleges, gyakorlati érvényesítésének lehetősége elenyészhet.

A különleges bánásmódot igénylő személyek jogainak előmozdítása a Fővárosi Főügyészség fontos feladata, a jogok érvényesülést folyamatosan vizsgáljuk. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ezen jogok a nyomozó hatóságok gyakorlatában leginkább ott érvényesülnek, ahol a Be. egzakt szabályt tartalmaz. Ott ahol a szabályozás kevésbé egzakt, inkább elvi szintű („fokozott körültekintés”, „fokozott védelem”, „kímélet”), ott a különleges bánásmód is kevésbé érvényesül. A felderítési szakban hasonló a helyzet a különleges bánásmód érvényesítésében, mint a sértetti jogok érvényesítésében. Panasz hiányában mire az ügyész közbe tudna avatkozni, a közbeavatkozás gyakorlatilag okafogyottá válik.

A sértetti vagyoni jogok érvényesítését a Fővárosi Főügyészség első-sorban a vagyonvisszaszerzés körében segíti elő, mára már ide sorolható a pénzmosás elleni fellépés is. E körben a Fővárosi Főügyészség kiemelkedő eredményeket ért el.

A közvetítői eljárások alkalmazásának lehetőségét az új Be. kiszélesítette azokra az eljárásokra is, ahol a közvetítői eljárás nem vezethet büntetethőség megszüntetéséhez, legfeljebb enyhítő körülményt jelent a tárgyaláson.

Ezek nyilván többletmunkát jelentenek ügyészségnek, nyomozó hatóságoknak, itt azonban az érdeket az értéknek kell felülírnia.

A tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülése, mint érték

E körben az új Be. kisebb változásokat hozott, a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése a korábbi eljárási törvényben is fokozott értéket képviselt. Pozitív előrelépést jelent a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés áttemelése a rendészeti eljárásból a büntetőeljárásba előkészítő eljárás formájában. Ugyancsak ide sorolható a leplezett eszközök részletesebb szabályozása, mint a fedett nyomozót, az álvásárlást, a rejtett figyelést, a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezését.

Gyakorlati tapasztalataink mutatják, hogy a szabályok egyértelműbb lefektetése a büntetőeljárások előnyére vált, a titkos információgyűjtés eredménye felhasználhatósága körül mozgó – a tisztességes eljárás kérdését

feszegető – jogbizonytalanság megszűnt. A Be. átmeneti rendelkezései azonban kevésbé voltak egyértelműen megfogalmazva, az ezekből adódó bizonyítási nehézségek 2019. évben fognak lecsapódni.

Az új Be-ben a vád és védelem fegyveregyenlőségének megvalósítását célzó iratmegismerési jog biztosítása a vártnál kevesebb nehézséget vetett fel 2018. évben. Ugyanakkor a védőkirendelés új gyakorlata – amely éppen a tisztességes eljáráshoz való jogot hivatott erősíteni – olyan problémákat hozott felszínre, amelyek az eredeti céllal ellentétesen hatottak. Legjobb példa erre, amikor az ügyvédi kamara által kijelölt (polgáris) kirendelt védő a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést irányuló ülésen folyamatosan alperesként emlegette a gyanúsítottat, vagy az emberöléses ügyben a kamara által kijelölt kirendelt védő azt közölte a nyomozó hatósággal, hogy elhányja magát, ha boncolási jegyzőkönyvet lát.

A védőkirendelés új szabálya csak akkor válhat szervezeti érdekből értékké, ha az ügyvédi kamarák a kirendeléseknél az ügyvédek speciális képzettségét is figyelembe tudják venni.

A tisztességes eljáráshoz kapcsolódó jogalkalmazási problémát vetett fel annak kérdése, tegyük-e alternatív büntetési indítványt olyan terhelt esetében, aki visszautasította az ügyészi egyezségkötési kezdeményezést. Végül pont a tisztességes eljáráshoz való jogot szem előtt tartva arra jutottunk, ilyen esetben nemcsak lehet, de egyben kötelező alternatív büntetési indítványt tenni. A látszatát is el kell kerülni, hogy az ügyészséget valamilyen sértettség vezeti az alternatív indítványtétel elvetésekor. Az egyezséghez kötődő Btk. 83. §-ában írt szabály az alternatív indítványnál nem vehető figyelembe.

Az igazság megállapításának igénye, mint érték

Ügyészi szemszögből az igazság megállapításának igénye csak a vizsgálati és a bírósági szakban értelmezhető. Mivel a funkciómegosztás révén a felderítési szak irányítása kikerült az ügyész hatásköréből, pusztán törvényességi felügyeleti eszközökkel az igazság megállapításának igénye nem biztosítható, legfeljebb az igazságtalanság kizárásának az igénye. Fokozott felelősséget ró az ügyészre, hogy a Be. bíróságra vonatkozó szabályozásában a bíróságot kevésbé terheli ez az igény.

Ugyanakkor az egyik legfőbb érték ahhoz, hogy az igazságszolgáltatásból az igazság szolgáltatása váljon.

AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY VS. PÉNZÜGYI NYOMOZÁS

Szeretném visszaidézni az éppen egy évvel ezelőtt ezen a fórumon tartott előadásomat, amelyet a még előkészületben lévő új büntetőeljárás törvény bevezetését megelőző időszakban tartottam. Abban az előadásban az új törvény megalkotása előtti tervekről, várakozásokról beszéltünk és kifejezetten jó véleménnyel voltam az új törvényről. Ami a nyomozó hatósági feladatokat illeti, azt a kifejezést használtam, hogy a pénzügyi nyomozók „térdelőrajtban” várják az új törvény hatályba lépését, el is gémberedett a lábunk a térdelőhelyzettől. Megpróbáltunk a törvény hatályba lépését követően – gyakorlati szempontból – számos kérdést megfogalmazni. Erre létrehoztunk a szervezeten belül egy digitális fórumot, ahova fel lehetett tenni különféle kérdéseket, és ha valamelyik szervezeti egységnek az adott kérdésben a felügyelő ügyészségétől volt már megoldása, akkor ezt a megoldást is feltettük mellé. Azt gondolom, hogy elég hamar a fő kérdésekben, irányvonalakban megfelelő választ tudtunk adni az új büntetőeljárás törvény kihívásaira.

Utalnom kell a konferencia során elhangzott korábbi előadókra is, egyrészt Tóth Mihály professzor úr vagyombiztosítással kapcsolatos megállapításaira, valamint Fürcht Pál főügyész-helyettes úr dicséretes szavaira is, amelyet ezúton is megköszönök.

A büntetőeljárásról szóló törvény egy keretet ad a szakmai tevékenységhez. A pénzügyi nyomozás szempontjából ennek a szakmai tevékenységnek az egyik legfontosabb célja, hogy az állami bevételek és a költségvetési bevételek a lehető legkisebb mértékben sérüljenek, tehát minél kevesebb pénzt tudjanak a bünszervezetek, bünelkövetők elvonni az állami költségvetésből, oda a lehető legtöbb pénz kerüljön be, mindannyiunk közös érdekében. Nos, ez a tartalma ennek a tevékenységnek, hogy ezt milyen keretek és szabályok között, milyen ve-

zérleelvek mentén tesszük meg, ezt a büntetőeljárásról szóló törvény határozza meg elsősorban.

A pénzügyi nyomozással kapcsolatban a felvázolt hét pontban tudom összefoglalni a küldetésünket, amelyből kiemelném a bünszervezetekkel szembeni fellépést, amelyről többször fogok beszélni az új büntetőeljárás törvénnyel kapcsolatban. Nagyon fontos, hogy a bünszervezetek felderítését követően bizonyos piaci ágazatokat tisztítani tudjunk és ezzel legális vállalkozásoknak adjunk teret és a legális vállalkozások majd befizessék a költségvetésbe azt a pénzt, ami elvárt tőlük.

Időszerűséget két szempontból szoktunk emlegetni a célkitűzéseink között: az első az, hogy valóban a klasszikus értelemben rövidiek legyenek a nyomozások, a nyomozás elrendeléséhez képest a jogerős büntetőjogi felelősségre vonás között viszonylag kevés idő teljen el. Molnár Gábor bíró úr példájában szereplő 14 év nem vállalható.

Az időszerűséget egy más szempontból is meg szoktuk közelíteni, ami azt jelenti, hogy a bűncselekmény elkövetéséhez képest a nyomozóhatóság mikor képes fellépni az adott jelenséggel szemben. Adott esetben egy jelentős kárt okozó bünszervezet mennyi ideig képes működni a gazdaságban, ez is nagyon fontos összetevője az időszerűség kérdésének. Nagyon fontos továbbá a reparáció, úgy gondolom, hogy talán ez a legfontosabb a pénzügyi nyomozással szembeni elvárás, ez talán megelőzi a büntetőjogi felelősségre vonást, mint célt is, hiszen ez abból is következhet, hogy tőlem főnököm még soha nem kérte meg, hogy hány gyanúsítottat hallgattunk ki, vagy hány házkutatást foganatosítottunk, azt viszont már többször megkérdezte, hogy hol van a pénz. Higgyék el, hogy erre sokkal nehezebb válaszolni, mint az első kérdésre. Nagyon fontos célkitűzésünk: el kell vonni azt a vagyont a bünszervezetektől, amivel rendelkeznek, amivel további bűncselekményeket tudnak generálni. Senki ne ringassa magát abba a tévképzetbe, hogy ha egy bünszervezeti vezetőt akár egy személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés alá helyezünk, és nem vonjuk el a vagyont, a bűncselekmény nem folytatódik. Folytatódik. Más szereplőkkel ez az ember képes lesz a korábbi tevékenységét a börtönből is folytatni. Éppen a napokban történt az esemény, hogy egyik bünszervezeti vezető a börtönből üzent ki a még eljárás alá nem vont társainak és bízta őket az „üzlet” továbbvitelére. Ezért nagyon fontos elvonni tőlük a va-

gyont, mert ezek a vagyonok generálják a további bűncselekmények elkövetését.

Nagyon fontos a hatásvizsgálat. Ha megszakítjuk egy bűnszervezet illegális gazdasági tevékenységét, mi fog történni az adott piaci ágazatban azt követően? Fehéredik-e az a gazdasági szektor, vagy esetleg újabb bűnszervezet foglalja el az előző helyét? Ez nagyon fontos kérdés, elsősorban az általános forgalmi adóra elkövetett szervezett jellegű csalásoknál. A költségvetési bevételek akkor növekednek, akkor fehéredik az adott gazdasági szektor, ha a bűnszervezet által bitorolt gazdasági szegmenset legális vállalkozások képesek betölteni. Látszólag ez már nem a büntetőügyekben eljáró hatóság feladata, de ez csak látszólag van így. A nyomozóhatóságok bűnmegelőzési feladatai között értékelhető ebben az esetben a piaci folyamatok ellenőrzése és az esetleg új piaci szereplők azonosítása. Ezt a tevékenységet a pénzügyi nyomozás vonatkozásában a bűnmegelőzési feladatokkal egyező tartalommal „utókezelésnek” nevezzük.

Nagyon fontos az, hogy az újszerű megoldásokra és eszközrendszerre figyelemmel legyünk. A NAV az elmúlt öt évben nagyon sok olyan rendszert fejlesztett ki, ami egyrészt kockázatkezelési, másrészt kiválasztási szempontból mérföldkövet jelentenek, vagyis óriásit lépett elő a NAV olyan eszközrendszerek felhasználásával, mint tételes áfa, online pénztárgép, EKAER rendszer, online számlarendszer. Ezekre alapozva a kockázatkezelésekkel nagyon pontosan tudunk már lőni. Már nem „géppuskások” vagyunk, hanem „mesterlövészekké” kezdünk válni, vagyis a kockázatelemzés útján azokat a vállalkozásokat tudjuk elérni, megszólítani, amelyek tevékenységének elemzése jelentős, a kriminalitás jegyeit is hordozó kockázatokat mutat. De ezek nyomozás taktikai, metodikai szempontból teljesen más megközelítést igényelnek. Folyamatosan képeznünk kell magunkat, folyamatosan figyelemmel kell lennünk ezekre az új eszközökre, és ezeket be kell építenünk a napi folyamatokba.

Engedjék meg, hogy néhány gondolattal kiegészítsem a bűnszervezetekkel összefüggésben korábbi előadók által elmondottakat. Körülbelül 50-60 bűnszervezetet, illetve szervezett jellegű csoportot szoktunk azonosítani és vonunk eljárás alá minden évben, kérdés az, hogy ezt a minőségi megközelítést – mert én azt gondolom, hogy ez minőségi megközelítés – támogatja-e az új büntetőeljárás jogi törvény.

Az új büntetőeljárásról szóló törvény – ahogyan már korábban is említettem illetve utaltam rá – természetes célkitűzése, hogy javuljon a nyomozás időszerűsége. Ha megnézzük a törvény miniszteri indokolásának az első részét, az általános indokolást, kétszer is szerepel az időszerűség. Következő szempont az eljárások egyszerűsítése, a különféle egyezségkötésekkel az a cél, hogy egyszerűsödjenek az eljárások, minél gyorsabban befejeződjenek, de ez nyilvánvalóan összefüggésben van az időszerűséggel.

A célkitűzések között szerepeltetem a leplezett eszközök alkalmazásának kérdéskörét is, merthogy ez a jogszabály – szakmai szervezetek igényei szerint, végre – beemelte a bűnügyi szempontú titkos információgyűjtést a törvény keretei közé, ami korábban párhuzamos ágazati jogszabályokban volt szabályozva, a végrehajtás erői, eszközei és módszerei pedig különböző alacsonyabb szintű jogszabályokban szerepeltek. Ez a büntetőeljárás szereplői számára tiszta helyzetet jelent.

Korábbi előadásban elhangzott, hogy túlburjánzik a leplezett eszközök alkalmazása a pénzügyi nyomozások tekintetében. Erre mindenképpen reagálnom kell. Azt gondolom, hogy ha leplezett eszközöket nem használunk kiemelt ügyekben, komoly ügyekben, a törvényi feltételeknek megfelelő ügyekben, akkor csak a strómanokig fogunk eljutni. A korábban említett célkitűzéseinket – vagyonbiztosítás, piactisztítás stb.. – akkor tudjuk magas határfokon megvalósítani, ha a strómanokat irányító valódi haszonhúzókat tudjuk beazonosítani a nyomozás során. Náluk halmozódik fel a bűncselekményből származó vagyon, de sem a valódi haszonhúzót, sem a vagyont nem tudjuk leplezett eszközök alkalmazása nélkül azonosítani. Ezek az emberek, a bűnszervezetek valódi irányítói, semmilyen jogviszonyban nem jelennek meg. Adójogi jogviszonyban, adóhatóság előtt semmilyen formában nem azonosíthatók, sem polgári jogi jogviszonyban, hiszen cégekben személyesen nem fognak megjelenni, ezek háttér irányító emberek, akik lefölözik a tevékenység hasznát. Hagyományos nyomozati cselekményekkel az ő személyük nem fedhető fel, szerepük nem tisztázható.

A következő fontos eredmény a nyomozás differenciálása. Itt arra gondolok, amiről dr. Fürcht Pál főügyész helyettes úr beszélt, hogy elkülönül egymástól a nyomozó hatósági és az ügyési kompetencia. Ez alapvetően pozitív fejlemény, de azért ezek árnyoldaláról is szüksé-

ges beszélni. Továbbá a vádemelés helyett eltérő intézmények, amiről nagyon sok szó esett már a mai napon, ezért ezeket már nem is elemez-ném részletesebben.

A törvény hatálybalépését követően kollégáim folyamatosan elemezték, értékelték, hogy az új „keret” az új be, milyen „minőségi tartalmat” támogat, segít elő. A kollégáim, akik a vezetői információs rendszer működtetéséért felelősek, riadtan tájékoztattak arról, hogy baj van, mert a folyamatban lévő ügyek száma elkezdett növekedni. Ez az időpont egybeesik a törvény hatályba lépésével, tehát 2018. II. negyed-évétől történhetett valami, ami a korábbi csökkenő tendenciát teljesen megfordította és emelkedő ügyszámok útjára léptünk. Ez azért nem jó, mert nem lesz idő azoknak az ügyeknek a kezelésére, menedzselésére, amivel valódi hatásokat tudunk elérni a legelső slide-ban szereplő stra-tégiai célkitűzéseink megvalósítása érdekében. Elkezdtuk elemezni a helyzetet, mi ennek az oka. Valószínűleg több feljelentés érkezett. Az elemzés egyértelműen bizonyította, hogy nem. Akkor nézzük tovább. Ha nem érkezik több feljelentés, akkor nyilvánvalóan az ügy befejezé-sekkel van a gond. Igen, az ügy befejezések jelentősen csökkentek. A III-IV negyedév vonatkozásában már majdnem 600 a különbség az előző évi befejezett ügyek számához képest. Ennek körében vádeme-lési javaslattal befejezett ügyek száma is elkezdett csökkenni, vagyis kevesebb ügyet küldünk, mint korábban. Ez természetesen a vádered-ményességünket is csökkentette, látható, hogy a váderedményességi mutató 60%-ról 50%-ra csökkent. Ez az érdemi befejezéseknek a vá-darányát jelenti, ez nem egy vállalható tendencia. A váderedményes-ségnek 60% környékén kellene maradnia. Ugyanakkor a nyomozás megszűntetések száma is csökkent, ami szintén egy markáns része az ügybefejezéseinknek. Tehát a bűnügyi szakterület elkezd „bedugulni”. A statisztikai adatokat tartalmazó idő egyenesen jól látszik, hogy az ügyszámok alakulásának trend fordulója 2018. július 1. – vagyis az új be. hatálybalépésének időpontja. Fontos, hogy megfejtjük azt az egy-szerű kérdést, hogy mi lehet ennek az oka. Mi lassítja, nehezíti, mi teszi körülményesebbé a felderítői, nyomozói munkát annak ellenére, hogy a törvény az időszerűség javítását zászlajára tűzi?

Álláspontom szerint az egyik ilyen negatív körülmény a nyomozás határidejére, annak meghosszabbítására vonatkozó rendelkezések át-

alakítása. (Soha nem gondoltam volna, hogy én, mint egykori bűnügyi vizsgáló a nyomozás határidejének kötelező meghosszabbításáról, és az ehhez kapcsolódó ügyészi feladatokról pozitívan fogok beszélni) Meggyőződésem, hogy a felderítési szakból (de a vizsgálati szakból is) hiányzik a nyomozás határidejének meghosszabbítása, mint kontroll folyamat. A felderítési szakban ez egyértelműen látszik. A vizsgálati szakaszban pedig azt látjuk, hogy nagyon sok ügyben nem kéne eljutnunk a gyanúsítástól számított két év általános határidőig, de mégis eljutunk odáig, annak ellenére, hogy az adott ügy gyorsabban befejezhető lenne. Értem azt, hogy az ügyészség oldalán ennek leterheltségi okai vannak/lehetnek, de a szabályozásból adódó következmények nem megnyugtatók.

Főügyész-helyettes úr nagyon sokat beszélt a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatáról, a törvényességi és szakmai felügyelet közötti különbségről. Minden szavával egyetértek, egy kiegészítéssel. Ahogy az elején is mondtam, a stratégiai céloknál, teljesen érthető és támogatható, hogy a nyomozó hatóságnak is és az ügyészségnek is jól körülírható szakmai illetékességei legyenek. De kérdés, hogy ezek az elkülönült szakmai illetékességek vegytisztán hogyan tudnak működni. Egy egyszerű megítélésű ügy esetében értelemszerűen egyszerűbben. Ha van egy elkövető, van egy cselekmény és ezt a történeti tényállást kell a büntető jogszabályok alkalmazásával megítélni, nincs probléma a felderítési/törvényességi felügyeleti kompetenciákkal. Ha mondhatok ilyen nagy ívű gondolatmenetet, álláspontom szerint az egész büntető-eljárási törvény ebből a helyzetből indul ki. A jogszabálynak van egy olyan olvasata, értelmezése, hogy van egy elkövető, van egy bűncselekmény és ennek az embernek a büntetőjogi felelőssége kérdésében kell döntenie. A többes bűnelkövetési alakzattal megvalósított bűncselekmény sorozatok felderítése az új törvény újszerű rendelkezései miatt nehézségekbe ütközik.

Főügyész-helyettes úr elmondta, én is el akartam mondani a példát, hogy egy nagy számlagyár, vagy Európai Közösségen belüli termékértékesítéshez kapcsolódó áfa csalás esetében megjelenénk az ügyészségen 50 Adria dossziényi irattal, 16 főre vonatkozó előzetes letartóztatásra irányuló előterjesztésünkkel, gondolom, nem fogadnának minket lelkesen.

Ez az elmélet – kompetencia megosztási elmélet – érvényesülhet egy egyszerű megítélésű ügyben, de egy ilyen típusú bonyolult ügyben biztos, hogy nem. Mi az érdek és érték? Nincs vita, hogy az érdek, a sikeres ügy. Ehhez már egy bonyolult megítélésű ügyben az ügy elején meg kell adni az irányt, mit tudunk, mit kell bizonyítani. Egy nyomozó teljesen másképp értékeli a bizonyítottság szintjét, mint egy ügyész, akinek a bizonyítottság kérdése a bíróság előtt kell válaszolnia.

Az ilyen nagy ügyekben elképzelhetetlen együttműködés, kommunikáció nélkül dolgozni, de a törvény végül is azt várna el az ügyészségtől, hogy a törvényességi felügyeleten kívül egyéb más felügyeletet, jelesül szakmai felügyelet keretében utasítást ne adjanak.

Adatkérések ügyészi engedélyeztetéséről főügyész-helyettes úr szintén beszélt. Megerősítésként annyit, hogy 1843 ilyen adatkérést végeztünk, amihez ügyészi jóváhagyás kapcsolódott, hozzá kell tennem, hogy ez csak a NAV Közép-magyarországi Bűnügyi Igazgatósága, 4 hónapra bontva. Tovább folytatva a gondolatmenetet, hogy miért nincs ennek értelme, a büntetőeljárás, amely ügyészi felügyelet alatt áll, arról az ügyészi jóváhagyással papírunk is lesz, hogy ügyészi felügyelet alatt áll, mert a papíron rajta lesz az ügyész jóváhagyása az adatkérésre. Ugyanezt a példát akartam én is mondani, hogy házkutatás során egy cégtől lefoglalhatom a teljes banki anyagától kezdve a bevallásait, a számláit, mindent, de ugyanezt az adóhatóság rendszereiből nem kérhetem le. Azt gondolom, hogy kisebb az érdeksélelem az adat lekérése esetén, mint a kényszerintézkedés esetében.

Az e-ügyintézés problémáit szeretném még felvetni. Amikor az e-ügyintézés szóba kerül, akkor mindenkinek az van képzetében, hogy megnyomunk egy gombot és huss átment az adat egyik helyről a másikra, minden szuper, ilyen jó még sose volt. A helyzet azonban az, hogy a korábban említett az ügyszám növekedésnek az egyik okát én az e-ügyintézés kérdéskörében látom. Egy kicsit jobban beleástam magam ebbe a kérdésbe, ugyan nem vagyok informatikai szakértő, de kénytelen voltam utána járni ennek a problémának. Meggyőződésem, hogy az e-ügyintéztést arra találták ki, hogy van egy darab adat, amit el kell juttatni valahova. Amikor ez megtörténik, vége van az ügynek. A bűnügyekben azonban adott esetben több száz MGB. mennyiségű adatot kell elküldeni, amelyek nagy részét először digitalizálni kell, mert a

dolog természeténél fogva papír alapon áll rendelkezésre. (Ezen – nem egyedi példa – három hétig dolgozik egy komplett osztály) A digitális aktát végül az ügyész papír alapon is kéri – és megértem, hogy kéri, mert én is kérném – mert biztos vagyok benne, hogy nem tudnám lap-topról elolvasni a teljes bűnügyi aktát. Ez egy olyan gyakorlati kérdés, ami nagyon komoly leterheltséget jelent, nyomozó hatósági oldalról mindenképpen. Nem beszélve arról, hogy minden egyes adatátküldésnél a teljes nyomozati aktát kell átküldeni. Ez pedig – már most látszik, hogy tárhely problémákat vet fel.

Ha megnézzük az elektronikus Szja. rendszert, az teljesen jól működik. Szépen belép mindenki az ügyfélkapuján, feljön a bevallás, kiegészíti azzal, amivel szükséges, vagy elfogadja, jóváhagyja, kész. Ez egy adatnak az átküldése, és erre a feladatra tökéletesen alkalmas. Meggyőződésem, hogy bűnügyi iratok kezelésére az elektronikus ügyintézés nem alkalmas, felesleges adminisztrációs terheket jelent.

Leplezett eszközökről még néhány gondolat. Ahogy már említettem nagyon fontos az, hogy törvényi szintre emelt a szabályozás, de az igazság az, hogy a legkevesebb jogértelmezési problémát ezeknek az eszközöknek az alkalmazása jelentette ebben az évben. Egyetlen egy probléma van, ami gyakorlati szinten felmerül, mégpedig a minősítés, nem minősítés kérdése. Van olyan ügyészség, aki minősítve kéri, mert azt mondják, hogy így tudják kezelni ezeket az iratokat a rendszerben, van olyan ügyészség, amely nem minősítve kéri, mert azt mondja, hogy az ő rendszere így is tudja kezelni, nem tudom, hogy ennek mi az oka, de jelenleg ez a helyzet.

A minősítés, nem minősítés kérdésköre, azt gondolom, hogy nyilvánvalóan vannak olyan leplezett eszközök, amiket minősíteni kell, mert annak a nyilvánosságra kerülése komoly érdekeket sértene. Például módszer derülne ki, biztos vagyok benne, hogy nem jó megoldás, de van számos olyan leplezett eszköz van, aminél a minősítésre nincs szükség. Ilyen például az, hogy Magyarországon egy nyomozó hatóság lehallgathatja valakinek a telefonját, hát ezzel szokták a gyanúsítottak kezdeni a telefonbeszélgetést, amit szoktunk hallgatni: *„te figyelj, lehet, hogy lehallgatnak, de azért elmondom”* főleg ha még meg is reccsen egyszer-kétszer az a vonal valami miatt, akkor még biztosak is benne, hogy lehallgatják őket. Azt gondolom, hogy itt a minősítés mellőzése irányába kellene elmozdulnunk, ez nem okozna semmilyen érdeksérelmet.

Főügyész-helyettes úr beszélt az irat megismerési jogról. Fegyver semlegesség, mindennel egyetértek. Egyetlen egy esetben nem értek vele egyet, akkor, ha bünszervezetet kell felderíteni. Ha a nyomozó hatóság egy bünszervezet periférikus személyét szólítja meg, nem tehet mást, mint hogy gyanúsítottként kezeli. Ekkor biztosítani kell a számára az iratok megismerésének jogát, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy megkapja a teljes bünygyi iratot, minden bünygyi információt. Ez az ember még nem döntötte el, hogy együtt akar-e működni vagy ő viszi-e el a balhét, de az kérdéses, hogy a védő, aki ott ül mellette, kinek az érdekeit képviseli. A bünszervezet vezetője érdekeit, vagy valóban az övét. Az mindenesetre biztos, hogy a bünygyi iratok teljes körű kiadásával mindenki mindentről tudomást szerez. Tudom, van lehetőség arra, hogy korlátozzuk ezt az irat megismerési jogot, de nem szeretnek ezzel élni az ügyészségek. Látni kell, hogy van olyan helyzet, amikor a felderítésnek nincs más metodikája, valakit meg kell szólítani és ez a megszólítás más-képp nem történhet, csak egy eljárási formában, ez pedig egy kihallgatás.

Határidő problémáról beszéltem már, ilyen mazochista módon, de még a feljelentés kiegészítéssel kapcsolatban szeretném felvetni, hogy a gyakorlatban a feljelentés kiegészítés, teljes mértékben kiüresedett jogintézmény, a törvényalkotó szó szerint értette a feljelentés kiegészítést, a feljelentő kiegészítheti a saját feljelentését. Korábban azért lehetett adatokat beszerezni innen, onnan a feljelentés tisztázása érdekében és ez jó alapot adott arra, hogy bizonyos esetben el is lehetett utasítani a feljelentést. Most ezt nem tudjuk megtenni, szinte minden feljelentés kiegészítést követően nyomozás kerül elrendelésre, mert nem elég az információ az ügy előzetes eldöntéséhez.

Bíróság elé állítással kapcsolatban a határidőnek a tettenérésnél van jelentősége, 15 nap lett a bíróság elé állítás határideje. Pénzügyi nyomozások, nagy áfa csalások, hogy jön ez ide, tehetnének fel a kérdést. Azért nekünk van egy Észak-alföldi Bünygyi Igazgatóságunk, ukrán-magyar határszakasszal. Ott rengeteg cigaretta, benzin csempész jön-megy, akik viszonylag kisebb értékű ügyekben érintettek. A bíróság elé állítást velük szemben szoktuk alkalmazni, de sokszor nem elegendő az eljárásra újonnan megállapított 15 nap, ezért ezekben az esetekben – ahol helye lenne a gyors eljárásnak – a hagyományos büntetőeljárás lefolytatására szorítkozhatunk.

Nekünk hiányzik a hatósági tanú is bizonyos esetekben, nem a konkrét eljárási cselekményeknél, hanem akkor, amikor rengeteg iratot, zsákszámba hozunk el adott helyszínekről és ebben a felbontásban nem mindig közreműködő a lefoglalást szenvedő személy. Egy hatósági tanúval tudnánk ezt hitelesen megoldani, hogy bontatlan volt az a zsák, amiből kivettük az inkriminált iratokat.

A védő kirendelése – ahogy főügyész-helyettes úr is említette, az néha vicc kategóriába torkollik, én megértem a védőt, de ez a rendszer, a védő kiajánlás sok problémát okoz nekünk. Nyilvánvalóan a székhely szerinti illetékes megyei ügyvédi kamarához fordulunk, de hát nem feltétlenül ott kell tartózkodnia annak az ügyvédnek, abban a megyében, az lehet, hogy éppen Zalaegerszegen tárgyal, de Nyíregyházára kell mennie. Ez óriási problémát jelent és már az eljárás elején helyettes védőt kell bevonni, ez egy kicsit bonyolítja a helyzetet.

A végén egy pozitívumról szeretnék beszélni az új Be-vel kapcsolatban, 168 ügyben, 284 főt érintően ügyészi intézkedés kilátásba helyezését sikerült megvalósítanunk, azt gondolom, hogy ez egy komoly eredmény, ezek országos számok, 72 egyezség kezdeményezés történt, ebből sikeresen 17-et fejeztünk be. Ha jól emlékszem, tavaly szeptemberben hívott azzal az örömhírrrel főügyész-helyettes úr, hogy az első egyezséget sikerült megkötni az Észak-magyarországi Bűnügyi Igazgatóságon folyamatban lévő ügyben, jó lesz ez az irány. Azt gondolom, hogy ez az eljárás egyszerűsítése vonatkozásában mindenképpen így van.

Nekünk, mint nyomozó hatóságnak rengeteg problémánk van a lefoglalt, zár alá vett dolgok tárolásával, kezelésével, ez egy teljes logisztikai szervezetrendszer igényel, ezért nagyon fontos az, hogy önálló döntés alapján tudunk előzetesen értékesíteni bizonyos vagyontárgyakat, a lefoglalt dolgok megváltása révén sokkal jobban szeretünk pénzt bankszámlán tartani, mint mondjuk a gépjárművet valamilyen telephelyen tárolni.

A pénzügyi nyomozás vs. új büntetőeljárás volt az előadásomnak a címe, de azért ez nem egy szöges ellentétet jelent a gyakorlatban. Azt gondolom, hogy alapvetően előremutató, működőképes modern intézmények alkotják a büntetőeljárás új rendszerét, de számos helyen módosításra, javításra szorul a törvény. Előadásomban e pontokat emeltem ki nagyobb hangsúllyal.

VÉDŐI TAPASZTALATOK ÉS RELEVÁNS KÖRÜLMÉNYEK

Az új Be. hatálybalépése óta a mostani konferenciánk megtartásáig kb. 1 év telt el, így úgy gondoltam, hogy igencsak időszerű áttekinteni a joggyakorlatban tapasztalható fontosabb változásokat.

I.

Első témakörként a vád megmagyarázását, megmagyaráztatását említéném. Az új szabályok értelmében a bíróság előkészítő ülést tart. Ennek az előkészítő ülésnek azonban nem csupán az a szerepe, hogy a bizonyítás terjedelmét az érintettek kijelöljék, hanem a vád megértése kapcsán is itt nyílik lehetőség arra, hogy a vádlott, illetve a védő a vádat megmagyaráztassa – valakivel. A korábbi szabályozás során ez a helyzet a bíró számára eredményezett sokszor kellemetlen helyzetet, ugyanis ha már úgy döntött, hogy a vádat befogadja és a tárgyalást kitűzi, ezzel azt is deklarálta, hogy számára a vád érthető, hiszen ellenkező esetben egyéb intézkedéseket kellett volna megtennie. Ez pedig azt is eredményezte, hogy amennyiben a vádlott számára a vád nem volt teljesen érthető, úgy azt a korábbi hatályos szabályozás alapján a bíró kellett megmagyarázza.

Számos esetben előfordult az ugyanakkor, hogy a vádlott vád nem értésére vonatkozó kérdésére nem tudott vagy nem volt hajlandó válaszolni a bíró, mondván, hogy nem ő az, aki a vádiratot megírta és mindenre ő majd az ítéletben fog kitérni.

Ez a helyzet ugyanakkor azt is eredményezte, hogy a vádlottal szemben – mivel a vád törvényes volt a bíró szerint, hiszen kitűzte a tárgyalást és azt meg is kezdte – úgy folyt le a bírósági szakasz, hogy a vádlott hiába tette szóvá, hogy különböző dolgokat nem ért a vádirat kapcsán.

Felmerült továbbá sok esetben az is kérdésként, hogy pontosan meddig terjed a megmagyarázás kérdésköre és mi az, ami azon már kívül esik (pl.

miért, mely okból tekinti a számlákat fiktívnek az ügyészség a vádiratában, vagy éppen miért az elbíráláskor hatályos törvény szerint minősítette a cselekményt az ügyész a vádiratban, mit jelent pontosan egy-egy megfogalmazás a cselekmény leírásában, hogyan lehet egyszerre a vádirat szerint valaki nem létező személy és stróman is – tehát létező személy, stb.).

Ezen a ponton szükséges két dolgot kiemelni, védői álláspontom szerint.

Az egyik, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke (Tisztességes tárgyaláshoz való jog) – többek között – a következőt tartalmazza: *„Minden büncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy a) a legrövidebb időn belül tájékoztassák olyan nyelven, amelyet megért, és a legrésztetesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól;”*

Ez álláspontom szerint azt jelenti, hogy a vádirati állítások (pl. fiktívek az érintett számlák) indokait a lehető legrésztetesebb módon meg kell magyarázni a vádlottnak. De vajon kinek kell megmagyarázni mindezt az új szabályok alapján?

Nagyon helyesen vezette be álláspontom szerint az új Be. 502.§(6) bekezdése azt a szabályt, hogy az ügyészhez intézendő kérdés feltevését a bíróságnak címezve a vádlott és a védő is indítványozhatja.

Ez pedig azt jelenti, hogy bár a vád megmagyarázása továbbra is a bíróság feladata (elsődlegesen), szükség esetén a bíróság – akár védői, akár vádlotti indítványra, akár hivatalból – kérdést tehet fel az ügyésznek. Ez pedig végső soron – álláspontom szerint nagyon helyesen – azt eredményezi, hogy a vádlónak értenie kell a saját vádját és a lehető legrésztetesebben meg is kell tudnia azt magyarázni. Ez adott esetben szükségessé teheti a vádirat módosítását és eredményezheti az előkészítő ülések – és ezáltal az eljárás – elhúzódását is, továbbá jól látható módon felhívja a bíróság figyelmét rögtön az előkészítő ülésen bizonyítási nehézségekre és vádlói hiányosságokra.

II.

A második témakör, amivel foglalkozni fogok, az ügyiratok megismerésére vonatkozó új szabályok gyakorlati alkalmazása.

Az új Be. a 100.§-ban megváltoztatta a korábbi szabályozást, amelynek a lényege az volt, hogy majd a nyomozás lezárásakor az iratismertetésen

megismerheti a terhelt és a védő az iratokat és ekkor kérhet róluk másolatot. Vagyis a korábbi Be. alapján igazából hatékonyan csak szűk körben érvényesültek a terhelti és védői, úgy előbbre vitelét szolgáló jogok (pl. bizonyítási indítványok megtételéhez való jog), hiszen azt sem tudták a védők a nyomozás során, hogy hol tart a nyomozás, milyen terhelő bizonyítékok vannak (egyáltalán vannak-e) a terhelttel szemben és azokra hogyan tudhatna védekezni a terhelt.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozóhatóság a megismerés jogát, illetve a 100.§(4) bekezdésben felsorolt valamely megismerési módot az általa meghatározott ügyiratok tekintetében a nyomozás befejezéséig az eljárás érdekeire figyelemmel – e törvény eltérő rendelkezésének hiányában – korlátozhatja, amelyről határozatot hoz, mondja ki az új Be. A gyakorlatban azt látjuk, hogy többnyire nem korlátozza a nyomozóhatóság az iratok megismerésének jogát, csak a módját. Ez azt jelenti, hogy amíg a nyomozás folyamatban van, addig tipikusan vagy kiadják másolatban az addig keletkezett iratokat, vagy be lehet menni betekinteni. Ez utóbbi azonban a költségvetési csalások esetében – különösen a sok terhelt ügyekben – nem alkalmas arra, hogy valóban megismerhesse a védő és a terhelt az iratokat, mivel több ezer, vagy több tízezer iratról van szó. Éppen ezért ez csak formálisan biztosítja az iratmegismerés jogát, ténylegesen, vagy az alkotmánybíróság szóhasználata szerint: hatékonyan nem. Ezen mindenképpen változtatni kellene, nyilván tudjuk, hogy ez rengeteg időt elvisz a nyomozótól, de a terhelti jogok és az eljárás tisztességessége nem eshet a gyorsaság és hatékonyság áldozatául, ahogyan nem függhet attól sem, hogy a nyomozóhatóság mennyire leterhel. Összességében azt gondolom, hogy az új Be. egy nagyon helyes koncepcióváltást hajtott végre.

Az új Be. 352.§-a továbbá rendelkezik arról is, hogy *„A nyomozás során a 100. § rendelkezéseit folyamatosan és oly módon kell alkalmazni, hogy a gyanúsított és a védő az eljárás valamennyi ügyiratát a vádemelés előtt legalább egy hónappal, teljes terjedelmében megismerhesse, és indítványait, észrevételeit megtehesse.”* Itt már tipikusan a másolat kiadását kell a gyakorlatban érteni, de a jogszabály nem eléggé pontos, jobb lett volna a másolat kiadásától számított 1 hónapot beleírni. Maga a jogszabály-változtatás álláspontom szerint helyes, hiszen ezzel nyílik meg a védelem azon érdemi joga, hogy még a vádemelés előtt hatékonyan befolyásolni tudja az ügy alakulását észrevételekkel és indítványokkal. Itt még egy dologra kell felhívni a figyelmet, ami

nagyban nehezíti a védelem munkáját. Ez pedig azon iratok és táblázatok kiadása, amit a nyomozóhatóság készített, vagy megkeresés útján beszerzett és tipikusan CD-n vagy más adathordozón kap meg, mivel ekkor az ügyiratokban csak az szerepel, hogy megküldik a nyomozóhatóságnak CD-n az adatokat, iratokat, de azok – bűnjel vagy melléklet jellege miatt – nem kerülnek a védelem részére átadásra. Ezeknek azonban rendkívül nagy a jelentősége az ügyekben, ezért aztán a védő olyan helyzetbe kerül, hogy a vádemelés előtt ténylegesen mégsem kapja meg mindazt másolatban, ami az ügyész rendelkezésére áll, így nem tudja megtenni hatékonyan a vádemelés előtt az észrevételeit és bizonyítási indítványait. Sok esetben még a bírósági alkalmazottaknak is hetekbe telik, mire előkeresik az érintett adatokat, iratokat, ekkor jöhet az időpont egyeztetés, az, hogy a büntető iroda csak 1 db laptopot tud biztosítani, ami kétséges, hogy foglalt-e stb. stb. Szóval jó, ha az előkészítő ülésre úgy tud odamenni a védő, hogy tényleg minden iratot ismer, ehhez – annak ellenére, hogy mindenről másolatot kér – saját plusz munkára van szüksége (be kell menni többször a bíróságra stb.), ha még ekkorra sem jut ebbe a helyzetbe, akkor az előkészítő ülésen kell ezt jelezze és a bíró feltehetően fog adni egy határnapot, amire megteheti a védő a bizonyítási indítványait. Ezen a gyakorlaton úgy gondolom, hogy mindenképpen változtatni kellene a jövőben.

III.

A harmadik témakör az idézés és jelenlét joga az eljárás cselekményen.

Itt egy dologra hívnám fel a figyelmet, mégpedig a kirendelt védővel „rendelkező” gyanúsítottak kihallgatásának problematikájára. Ez is egy jó példa arra, hogy a garanciális szabályoknak mekkora jelentősége van az ügyekben. A Be. 113.§ (4) bekezdése a következőket tartalmazza: *Ha az eljárási cselekmény sürgössége indokolja, a terheltet érintő eljárási cselekmény esetén a védő idézése, illetve értesítése oly módon is kibocsátható, hogy a védő azt az eljárási cselekmény időpontja előtt két órával kapja meg.* Ehhez képest a 8/2013 Alkotmánybírósági határozat az alábbiakat rögzíti: Az Alkotmánybíróság megállapítja: az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 48. § (1) bekezdésének alkalmazásakor a terhelt érdekében kirendelt védőt a terhelti kihallgatás helyéről és időpontjáról igazolható

módon, olyan időben értesítsék, hogy a kirendelt védőnek lehetősége legyen az eljárási törvényben foglalt jogait gyakorolni és a terhelti kihallgatáson részt venni. Ilyen értesítés elmaradása esetén a terhelt vallomása bizonyítékként nem értékelhető. Nem igazolható mód az, hogy beírják a jegyzőkönyvbe, hogy tájékoztatják a gyanúsítottat arról, hogy számára védőt rendeltek ki, ahogyan az sem, ha erre a gyanúsított – ahogyan a fenti esetben is – azt nyilatkozta, hogy nem baj, így is vallomást tesz.

A múltkoriban sikerült jogerősen felmentetni az egyik ügyfeletem – az ügyész meg sem fellebbezte – egy ilyen ügyben erre hivatkozással. A védő szerepe ugyanis az, hogy jelenlétével biztosítja azt, hogy az eljárási szabályok betartása mellett zajlik a kihallgatás a nyomozás során, ekként foglalt állást az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntéseire valamint az USA Legfelsőbb Bíróságának esetjogára alapozva az Alkotmánybíróság. Éppen ezért az sem elég, ha egy feljegyzést ír erről a nyomozó, attól még nem igazolható az, hogy a védőt kellő időben ténylegesen értesítették is. Megjegyzem, hogy egyetlen esetben sem láttam olyat, hogy a nyomozóhatóság megpróbált volna mondjuk másik védőt kirendelni, ha az adott védő nem ért rá. Most érkezünk el talán a legizgalmasabb jogszabályváltoztatáshoz, az előkészítő üléshez. Ennek kapcsán számos kérdés felmerül. Először is kérdés, hogy egy több vádlottas ügyben ki vehet részt a védők közül az előkészítő ülésen, ráadásul védőként? A Be. 499.§ (6) bekezdése szerint *„Ha az ügyben több vádlott van, az előkészítő ülés vádlottanként külön-külön, az ügyek elkülönítése nélkül is megtartható.*” Mi a helyzet a többi védővel akkor, ha úgy dönt a bíróság, hogy külön-külön tart előkészítő ülést vádlottanként, vagy a vádlottak egy-egy csoportjánál? Részt vehet ezen az a védő, akinek a védelem nincs aznapra beosztva? Részt vehet esetleg, de nem védőként, hanem hallgatóságként? Ha nem vehet részt, akkor ő az észrevételezési és indítványtételi jogát nem gyakorolhatja akkor, amikor mondjuk egy másik vádlott beismeri a bűnösségét és a bíróság ezt végzésben el is fogadja? Vagyis, a bíróság ezen döntését érdemben a döntés meghozatala előtt nem befolyásolhatja?

Honnan tudja a bíróság azt, hogy a későbbi napra tűzött előkészítő ülésre beidézett vádlottak közül valaki nem fog olyan vallomást tenni, olyan bizonyítási eszközt előterjeszteni, olyan tanúk megidézését kérni az ő előkészítő ülésén, ami cáfolja vagy kétségessé teszi a korábbi napra idézett és végzéssel elfogadott, bűnösségét beismerő vádlott beismerését?

Honnan tudja a bíróság azt, hogy a védőként jelen lenni nem tudó védő – mivel minden ügyben tett minden vallomás már felhasználható más eljárásban is – nem tud majd olyan vallomásokat előterjeszteni más ügyekből, amik kétségessé teszik a beismerést?

Vajon mire hajlandó egy vádlott egy 2-12 évvel, vagy 5-től 10 évig terjedő fenyegetettségű ügyben azért, hogy felfüggesztett szabadságvesztés büntetéssel hazasétálhasson?

Hajlandó-e úgy is beismerni a felelősségét, hogy nem úgy és nem azt követte el, mint ami a vádiratban van? Tapasztalatból mondom, hogy ezek a személyek ilyenkor szinte mindenre hajlandók.

Fontos megjegyezni azt is, hogy a Be. nem szorítja és nem is tudja korlátok közé szorítani a bizonyítási eszközök előterjesztésének határidejét.

A bizonyítási indítványok esetén sem történhet elutasítás az előkészítő ülés utáni előterjesztés esetén, ha az a tényállás tisztázásához szükséges (519.§(6) bekezdése).

Külön hangsúlyos, hogy részletekbe menően nem történik meg itt a bűnösségét beismerő vádlott kihallgatása, nem feltétlenül kap kérdéseket (és ezért aztán nem is kell felelnie kérdésekre, pl. más, tovább védekező személy védőjétől származó kérdésekre).

Fentiekre tekintettel álláspontom szerint az lenne a követendő gyakorlat, ha a bűnösségét beismerő vádlottal szemben azt támasztaná akár a joggyakorlat (*ld. korábbi Be. 542. § (5) Ha a vádlott a bűnösségét elismeri, a tárgyalásról lemond és a bíróság e tény, az eljárás iratai, valamint – szükség esetén – a vádlotthoz és a védőhöz intézett kérdésekre adott válaszok alapján nem látja akadályát az ügy nyilvános ülésen való elintézésének, a vádlottat kihallgatja a vád tárgyává tett cselekményről. Egyéb esetben a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.*

542/A. § (1) *Ha a vádlott a vallomástételt megtagadja, a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja, e végzés ellen nincs helye fellebbezésnek. Erre a vádlottat a kihallgatás megkezdése előtt figyelmeztetni kell.*

(2) *Ha a vádlott kihallgatását követően a bíróság úgy ítéli meg, hogy a vádlott beszámítási képessége, beismerésének önkéntessége vagy hitelt érdemlősége iránt ésszerű kétely mutatkozik, továbbá ha – az 540. § (1) bekezdése szerinti esetet kivéve – a vádlott vallomása a nyomozás során, valamint az ügyész előtt tett vallomásától lényegesen eltér, az ügyet tárgyalásra utalja. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.)* akár a jogalkotó, hogy a

bűnösségét beismerni akaró, alternatív (mértékes) indítványt elfogadni akaró vádlott kihallgatása történjen meg akként, hogy a vallomását ne tagadhassa meg kérdésekre sem (ld. korábbi Be. ide vonatkozó szabályai) és ezen a kihallgatáson az ügy valamennyi érintett védője legyen jelen.

Így lehetne elkerülni azt a helyzetet, hogy egy nem, vagy nem teljes egészében a valóságot tartalmazó vádirat alapján részletes kikérdezés nélkül, mások védekezési lehetőségét csorbítva hazasétálhassanak emberek pár szó után egy felfüggesztett szabadságvesztéssel, amivel nagy mértékben megkötik mind az ügyben döntést hozó bíró későbbi mozgásterét (hiszen ugyanaz a bíró jár el a továbbiakban a többi vádlott esetében, aki már mondjuk megállapította a bűncselekmény elkövetését az adott vádlott esetében), mind a többiek szavahihetőségének megállapíthatóságát.

Végezetül, szeretnék pár szót szólni a hangfelvétel, kép- és hangfelvétel készítéséről a bíróságon. Álláspontom szerint a folyamatos hangfelvétel készítése, illetve bizonyos esetekben a kép- és hangfelvétel készítése a legkomolyabb garanciája az eljárás szakszerűségének. Először is azért, mert így nem kérdés az, hogy ki mit mondott el, ahogyan az sem, hogy adott esetben ki milyen mozdulatot mutatott be stb. Ezért aztán ennek kiemelt jelentősége van álláspontom szerint minden olyan helyzetben, amikor a bíróság a jegyzőkönyvet a tárgyalásról sok esetben több hét, adott esetben hónapok után küldi meg az érintetteknek.

Ekkor már – természetesen – mindenkinek megfakulnak az emlékei, legalábbis ennek lehetősége fennáll.

Nagyon nem mindegy azonban, hogy mennyire tükrözi valóságghűen egy tárgyalási jegyzőkönyv az ott elhangzottakat, sajnos nagyon-nagyon rossz példákat lehet ezzel kapcsolatosan látni. Emiatt azért időről-időre előfordult az, hogy jegyzőkönyv kijavítása, kiegészítése iránti kérelmet kellett előterjeszteni, végtére mégiscsak egy közokiratról van szó.

Ennek azért is nagy a jelentősége, mert a másodfokú bíróság iratokból dolgozik. Ha valami nem, vagy nem jól, nem pontosan van leírva, akkor ezt ő nem tudja meg soha.

Éppen ezért álláspontom szerint rendkívül nagy jelentősége van elsődlegesen ebből a szempontból a folyamatos hangfelvétel, vagy adott esetben kép- és hangfelvétel készítésének. Van azonban ennek más aspektusa is.

A folyamatos hangfelvétel készítésének az is a következménye, hogy bizony az eljáró bírók magatartása mindenképpen fegyelmezett és

igyekeznek ügyelni a pártatlanság látszatára is. Ugye a tisztességes eljárás egyik alapfeltétele, hogy a bíró legyen objektíve pártatlan és előítélet-mentes, másrésztől pedig az is, hogy objektív (külső) nézőpontból vizsgálva tűnjön is annak (ez a pártatlanság látszata). Itt ki kell emelni pl. az Alkotmánybíróság 3109/2013. (V.17.) számú végzését: *A pártatlanság egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt – objektív nézőpontból vizsgálva – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata.*

Az eljáró bíró magatartása tehát meg kell(ene) feleljen ezen elveknek, de mi történik akkor, ha ez még sincs így?

A védő ezt szóvá teszi, adott esetben kizárási indítványt is előterjeszt ott a tárgyaláson, de mind a kizárásról döntő személy, mind az eljárás tisztességességét felülvizsgáló másodfokú bíróság az iratok alapján dönt, amely iratokat (jelen esetben tárgyalási jegyzőkönyv) éppen a megtámadott bíró készíti. Vajon mennyire lesz szó szerint jegyzőkönyvezve a bíró kifogásolt magatartása?

Na, ekkor kiemelt jelentősége van a folyamatos hangfelvételnek, mert a bíró nem tudja letagadni azt, hogy mi és hogyan hangzott el, adott esetben milyen megjegyzést tett, mit mondott, hogyan próbálta pl. belefojtani a szót a védőbe stb. stb.

Sajnálatos módon az új Be. megváltoztatta a régi szabályozást, és már hiába indítványozza a védő a tárgyalások teljes anyagának hangfelvétel vagy kép- és hangfelvétel útján történő rögzítését, ezt nem köteles a bíró elrendelni, mivel ez most már mérlegelési jogkörbe került.

Megjegyzem azonban, hogy az általam tapasztalt összes törvényszék ennek ellenére kivétel nélkül elrendeli a hangfelvétel készítését védői indítványra, egyetlen esetben sem találok elutasítással törvényszék részéről, csak és kizárólag néhány esetben találok elutasítással kerületi vagy járásbíró részéről.

Mindenképpen indokolt lenne álláspontom szerint a folyamatos hangfelvétel avagy a kép- és hangfelvétel elrendelése a védői indítvány esetén, ugyanis álláspontom szerint semmilyen veszíteni valója nincs azzal az eljáró bíróságnak, ha ez készül, viszont az eljárás résztvevőivel szemben a tisztességesség és szakszerűség megléte biztosítottabb lenne.

A GYANÚTÓL A VÁDIG

A modern gazdasági bűnözés egyik legfontosabb jellemzője a professzionizmus, tehát, hogy az ilyen bűncselekmények elkövetői általában mind a gazdaságban, mind a bűnözésben profik. Ennek magyarázata igen egyszerű, hiszen a gazdálkodás menetében megvalósuló bűncselekmények tettesei jellemzően a gazdálkodás alanyai, azaz a vállalkozók, akik beható ismeretekkel rendelkeznek a gazdaság működéséről és a vállalkozás kockázatairól is, így általában mérlegelés után hozzák meg „üzleti” döntéseiket és gondos körültekintéssel döntenek arról is, hogy mekkora haszna és kockázata van a tisztességtelen eszközök bevetésének a gazdasági versenyben, legyen az akár kiadáscsökkentő adócsalás, illetve csődbűncselekmény vagy extraprofitot jelentő hitelcsalás, vesztegetés, illetve pályázatos költségvetési csalás.

A gazdasági bűncselekmények elkövetői továbbá azt is gondosan mérlegelik, hogy kiket és hogyan vonnak be „segítőként” az elkövetésekbe, mennyire szakszerű és meggyőző a cégtemető, a stróman közvetítő, a számlagyár, a könyvelő, vagy a hivatali „vonal”.

Gary S. Becker nobel-díjas közgazdász elmélete alapján a vállalkozó, mint homo oeconomicus (gazdasági érdekből cselekvő személy) a rendelkezésére álló szűkös eszközeit ésszerű döntéseivel a legnagyobb szubjektív haszon elérése reményében működteti, szükségleteit (főleg a mai fogyasztói társadalomban) azonban soha sem tudja teljes mértékben kielégíteni, állandóan alternatív megoldásokat keres és teremt. Emiatt ökonomikusan, célracionálisan cselekszik, a legkisebb költségek árán a legnagyobb hasznot kívánja magának megszerezni.

Az elmélet alapján a gazdasági bűncselekmény elkövetőjének a várható nyereség, avagy az egységi idő alatt, egységnyi energia ráfordítással bűncselekmény útján szerzett profit és a kalkulálható veszteség, avagy a negatív következmények kockázatát kell szem előtt tartania. A kockázat számításánál vizsgálandó többek között, hogy mekkora a lebukás esé-

lye, és milyen a várható szankció, mert, ha magas a lebukás esélye, de kicsi a szankció akkor megéri csinálni, mert „mit veszíthetek”, viszont ha nagy a felderítetlenség (magas a látencia) akkor súlyos büntetéssel fenyegetés esetén is alappal bízhat benne az elkövető, hogy „megússza” a dolgot. A kockázat latolgatás menetében fontos még az is, hogy az adott társadalomban mekkora a legális munkával elérhető jövedelem (lehet-e egyáltalán legálisan vállalkozni vagy muszáj kockáztatni), továbbá álláspontom szerint mára egyre nagyobb szerepet tölt be a döntések körében annak ténye, hogy milyen modellek, idolek vannak az adott társadalomban, tehát, hogy a vállalkozó mit lát a baráti körében, a közösségi oldalakon (Facebook, instagram) és a klasszikus médiában. (tv, újságok), mennyire érzi követendőnek („kötelezőnek”), hogy ő is luxusautóval járjon, illetve minimum 1 hónapot Thaiföldön nyaraljon. A gazdasági bűnözés megértéséhez továbbá az is szükséges, hogy az adott társadalom hogyan kezeli a gazdasági bűnözést, mekkora tehát a társadalmi elítélés a gazdasági bűnözés mögött, avagy mennyire értékeli a közösség ezt a magatartást kurucos virtusnak, rosszfíús sártnak, illetve a vállalkozás nélkülözhetetlen velejárójának.

Az eljárások szereplőinek professzionalizációja

Nézetem szerint a professzionális gazdasági bűnözés az eljárások – és nem csak a büntetőeljárás – szereplőitől is professzionális munkát kíván meg, legyen az a közigazgatási hatóság ügyintézője, felszámolóbiztos, nyomozó, ügyész, bíró vagy védő, hiszen igazán hatékonyan és gyorsan az elkövetések alatt vagy közvetlenül azok után lehet és érdemes a bűncselekményeket felderíteni, meggátolni, illetve a bűncselekményből származó vagyont visszaszerezni.

A hatékony, tisztességes és ésszerű időn belül lefolytatott büntető-eljárásokhoz pedig az szükséges, hogy már a közigazgatási hatóságok (adóhatóság, fogyasztó védelem, munkaügyi hatóság, stb.) eljáró tagjai és a felszámolóbiztosok is tisztában legyenek azzal, hogy melyek azok a kriminális – bűncselekményre utaló – jelek, amelyek felmerülése esetén fokozott figyelmet kell fordítani az ügyre és esetleg feljelentést kell tenni. Fontos, tehát, hogy az egyes vállalkozásokat vizsgáló személyek, tisztában legyenek azzal, hogy mik az egyes gazdasági bűncselekmények

tünetei, mely körülmények és bizonyítékok kell, hogy gyanússá tegyék a vállalkozásokat, továbbá fontos, hogy a szakemberek tisztában legyenek azzal, hogy milyen eszközök állnak jogszerűen a rendelkezésükre a jogsértések feltárásában és milyen intézkedéseket tehetnek ezekkel szemben.

Kijelenthető, hogy a gazdasági bűncselekmények jelentős látenciája és a felderített delictumokban folyó eljárások elhúzódása, illetve a vagyonszerezés elmaradása (hatékonyság hiánya), jelentős részben a gazdasági büntetőjogi szakértelem hiánya miatt fordul elő.

Világos tehát, hogy a professzionálissá vált bűnözéssel csak hasonlóan képzett, szakszerű bűnüldözés képes felvenni a küzdelmet.

Ennek az igénynek számos, a gazdasági bűnözéssel és bűnüldözéssel kapcsolatba hozható részterületen jelentősége lehet.

Lényeges kérdésnek tekinthető például

- a bűncselekmények gyanúját gyakran megalapozó, erősítő adóvizsgálatoknak, a büntető eljárásokhoz való viszonya vagy
- a felszámolási eljárások során felmerülő kriminális vonatkozások megítélése.

Mindez felveti a gazdasági visszaélésekre utaló adatok konzekvenciáinak – a gyanú egymásra épülő szintjei kérdéskörének – problémáit. A következőkben e kérdéseket vizsgálom meg.

Az adóvizsgálat

A büntetőeljáráson kívüli, hatékony bűncselekmény felderítés egyik legfontosabb terepe az adóvizsgálat, ezen ugyanis minden vállalkozás így vagy úgy, ezért vagy azért, de átesik. Az adóvizsgálat során az adóhatóság a vállalkozás két időállapotáról is képet kap, egyrészt a vizsgált időszakról, másrészt a vizsgálat idején fennálló helyzetről (esetleges fantomizáció, fedezet elvonó magatartás), így az adózó adókötelezettségeinek teljesítésre irányuló vizsgálat során viszonylag részletes képet kap – vagy kaphat – a revizor a vállalkozás működéséről és az esetleges bűncselekményekről.

Az adóhatóság a jogsértések feltárása és az esetleges intézkedések meghozatala¹ érdekében – többek között – megvizsgálhatja a vállalkozás

1 2017. évi CLI. törvény (Art.) 82. § [Biztosítási intézkedés]

székelyét, telephelyét, fióktelepét, ellenőrizheti, hogy az adózó eleget tett-e mérleg közzétételi, adóbevallási, illetve adófizetési kötelezettségeinek, továbbá az adózó saját nyilvántartását összevetheti saját és más adózók nyilvántartásaival. Az adóhatóság továbbá vizsgálhatja az adózó pénzforgalmi számláit, házi pénztárát, számlatömbjeit, számlázóprogramját, tárgyi eszközeit, könyvelését, gazdasági partnereit, nyilatkozathatja vezetőit, munkavállalóit, könyvelőjét, szállítóit és vevőit is, mely bizonyítékokból az adójogi konzekvenciákon túl fel kell, hogy ismerje a bűncselekmény gyanúját is és feljelentési kötelezettség is terheli. A 2017. XC. törvény (Be.) **376. §** (2) alapján *a hatóság tagja és a hivatalos személy, továbbá, ha törvény előírja, a köztisztviselő köteles a hatáskörében tudomására jutott, közvédera üldözendő bűncselekményt feljelenteni.* (3) *A (2) bekezdés szerinti feljelentésben meg kell jelölni a bizonyítási eszközöket, egyidejűleg gondoskodni kell a bűncselekmény nyomainak, a bizonyítási eszközök, valamint az elkobozható vagy vagyoneklobzás alá eső dolgok és vagyon megőrzéséről.*²

(1) *Ha valószínűsíthető, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van, az adóhatóság biztosítási intézkedésként végzéssel elrendeli a pénzkövetelés biztosítását.*

83. § [Ideiglenes biztosítási intézkedés]

(1) *Ha megalapozottan feltételezhető, hogy az érdemi döntésben elrendelhető kötelezettség későbbi teljesítése veszélyben van, az adóhatóság az ügy érdemében való döntéshozatal előtt – ideiglenes biztosítási intézkedésként – a 82. §-ban meghatározott intézkedéseket az erre okot adó körülmények felmerülésétől számított öt napon belül rendelheti el.*

- 2 Az általános feljelentési kötelezettségen felül, az adóigazgatási szabályok is számos helyen utalnak arra, hogy az adóhatóság a bűncselekmény gyanúja esetén, hogyan kell, hogy eljárjon. Például:

2017. évi CL. törvény (Art.) 138. § [A kockázatelemzési eljárást követő intézkedések]

A feltárt kockázatot megszüntetése érdekében az adóhatóság

a) támogató eljárást indít,

b) az adózót ellenőrzésre kiválasztja, vagy

c) bűncselekmény megelőzése, az adott bűncselekmény felderítése, folytatásának megakadályozása érdekében tájékoztatja az állami adó- és vámhatóság nyomozó hatóságát.

2017. évi CLI. törvény (Air.) 115. § [Az ellenőrzés befejezése]

(1) *Az adóhatóság a megállapításait – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – jegyzőkönyvbe foglalja. Ha az ellenőrzés a vállalkozási tevékenységben résztvevők alkalmazásával összefüggésben tartalmaz megállapítást, a jegyzőkönyv tartalmazza a természetes személyek azonosításához szükséges adatokat is. Az ellenőrzés a jegyzőkönyv*

A felszámolás

A jogellenesen működő gazdálkodó szervezetek (97%-ban gazdasági társaságok) megszűnésének jellemző módja a felszámolási eljárás, hiszen az ilyen társaságok vagy még jogellenes tevékenységük alatt fizetéképtelenné válnak vagy a jogellenes tevékenység után – a figyelemfelkeltő végelszámolás helyett – a jó öreg „kifárasztós, pihentetős”, szerb, ukrán ügyvezetős „cégfantomizálás” ideje alatt kerülnek felszámolás alá. Így a felszámolóbiztosok, ahogy az adóhatóság munkatárai is (legkésőbb záróellenőrzés keretében) általában találkoznak szinte minden gazdasági bűncselekménnyel érintett társasággal, ebből fakadóan tény, hogy a felszámolóbiztosoknak van leginkább lehetősége a bűncselekmények felismerésére, feljelentésére és a vagyonvisszaszerzés elindítására is. Éppen ezért mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó egyre jelentősebb kötelezettséget és ezzel felelősséget telepít a felszámolóbiztosokra.

A 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) alapján, *a felszámolási eljárás olyan eljárás, amelynek célja, hogy a fizetéképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők e törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek.* A Cstv. és a Kúria gyakorlata szerint a felszámoló kötelezettségeinek teljesítése során először fel kell, hogy tárja az adós korábbi működését és vagyoni helyzetét (képalkotás), mely vizsgálata során merülhet fel az adós mögött álló személyek (vezető, tag, árnyékvezető, munkavállaló, könyvelő, stb.) többféle felelőssége, attól függően, hogy a társaság működésében közreműködő magánszemélyek milyen jellegű és súlyú jogsértő magatartást tanúsítottak. Majd a felszámoló a rá telepített nagyfokú gondossági kötelemből (vagyonkezelői kötelezettségek, hitelezői érdekek érvényesítése), illetve felelősségből (felszámolói vagyoni és büntetőjogi felelősség) fakadóan meg kell, hogy tegye a szükséges lépéseket a vagyonvisszaszerzés, a társaság működésében közreműködő személyek vagyoni helytállása és büntetőjogi felelősségre vonása érdekében.

átadásával fejeződik be. Ha a jegyzőkönyvet kézbesíteni kell, az ellenőrzés a postára adás, illetve a tárbhelyen történő elhelyezés napjával zárul.

(2) Ha az adóhatóság büntetőeljárást kezdeményez, külön jegyzőkönyvet készít. A büntetőeljárást kezdeményező jegyzőkönyvet az adóhatóság az adózónak nem adja át.

A Cstv. 54. § (1) alapján, *a felszámoló a felszámolás során az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal köteles eljárni. Kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség szabályai szerint felel. A felszámoló felelőssége az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő –, illetve a felszámolás alatt szerzett – vagyonával [4. § (1) bekezdés] összefüggésben áll fenn. A felszámoló elvárható gondosságának körébe tartozik, hogy amennyiben a fizetéseképtelenség bírósági megállapítása előtti időszakban jogszabályellenes vagyonkimentés történt, és a felszámoló úgy látja, hogy az ilyen vagyonkimentéssel szembeni fellépéssel a felszámolási vagyon növelhető, köteles az eljárásokat megindítani, tájékoztatva erről a hitelezői választmányt is. A Cstv. 33. § (4) alapján, a felszámoló a tudomására jutott bűncselekményt – ha az elkövető ismert, annak megjelölésével – köteles az eljárás lefolytatására illetékes hatóságnak írásban bejelenteni.*

A Btk. 404/A. §-a alapján *az a felszámoló, aki a felszámolási eljárás során hitelt érdemlő tudomást szerez a számvitel rendjének megsértése (403. §) vagy csődbűncselekmény (404. §) elkövetéséről, és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, nem tesz jelentést, bűncselekmény követ el.*

A jogalkotó szándéka szerint, tehát a felszámolónak általános bűncselekmény bejelentési kötelezettsége van – a Cstv. alapján –, de kettő – a hitelezői érdekeket leginkább sértő – bűncselekmény (a számvitel rendjének megsértése és a csődbűncselekmény) észlelése esetében büntetőjogi felelősség is terheli a felszámolót szándékos mulasztása esetén.

(A fenti jogszabályhelyek ékes példái annak, hogy a jogalkotó – talán az ultima ratio elvét is sértő módon – tényleg minden eszközzel jogszerű és szakszerű munkára próbálja szorítani a felszámoló szervezetek mögött tevékenykedő felszámolóbiztosokat és ezáltal közvetett módon az adós szervezetek mögött közreműködő természetes személyeket is.)

A Kúria álláspontja szerint *a felszámoló az adós vagyonának kezelésével felhatalmazott szakértő³ és ezen minőségéből fakadóan szakszerűsége, aktív magatartásban kell, hogy megnyilvánuljon. A Kúria a Gfv.VII.30.338/2013/4. számú ítélete szerint: A felszámoló feladata a felszámolás kezdő időpontját követően, hogy felvegye a kapcsolatot az adós vezető tisztségviselőjével. A vezető tisztségviselő azzal adja át az adós vagyona feletti rendelkezési jogot a felszámolónak, hogy a Cstv. 31. §-a szerint a beszámolót és az iratokat*

---

3 Kúria Gfv.VII.30.147/2013/4. végzése

átadja a részére. A felszámolónak azonban nem elegendő passzívan várnia a vezető tisztségviselő iratátadását. A felszámoló kötelessége, hogy amennyiben a vezető tisztségviselő az adós iratait átadta, az adós iratainak vizsgálatát biztosította, úgy a felszámoló az adós korábbi gazdálkodását a legrövidebb határidőn belül vizsgálja meg.

Ha a vezető tisztségviselő az iratokat nem adta át vagy nem határidőben adta át, nem biztosította a hozzáférést, akkor a felszámolónak mindent meg kell tennie, hogy az adós vagyonát felkutatása, a korábbi szerződések átvizsgálása érdekében, azért hogy a hitelezők részére minél nagyobb kielégítési fedezetet tudjon biztosítani.

A felszámoló tehát nem passzív szereplője a vagyonátadási eljárásnak, hanem aktívan kell részt vennie abban. A vezető tisztségviselő által átadni kívánt iratok teljességét a törvényben felsoroltaknak megfelelően meg kell állapítania, illetve azok valóságtartalmát is meg kell vizsgálnia.

Ha a vezető tisztségviselő e kötelességének nem tesz eleget, a felszámolónak akkor is aktívan mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy információt szerezzen be az adós meglévő vagy volt vagyonáról.”

A felszámolóbiztosnak kötelezettségei teljesítése érdekében a jogszabályok egyre szélesebb körű jogosítványokat adnak, így például a felszámoló a Cstv. 31. (3) alapján feladatainak teljesítése érdekében az adós helyiségeibe beléphet, bármely vagyontárgyát átvizsgálhatja. Az adós a lezárt helyiségét, vagyontárgyát (bútorát, egyéb ingóságát) a felszámoló felhívására köteles haladéktalanul felnyitni, a vagyontárgy meglétéről és hollétéről tájékoztatást adni.

(Bár itt kiemelendő, hogy a felszámolóbiztos nem hivatalos és nem is közfeladatot ellátó személy, így ezen körülményből fakadóan sem külön jogosítványa, sem kiemelt büntetőjogi védelme nincs, ennek ellenére intézkedésének akadályoztatása esetén jogosult a rendőrség segítségét igénybe venni.⁴⁾

4 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

24. § 1) A rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáférőkhöz a tőle elvárható felvilágosítást megadni.

(2) A magánérdekek védelme e törvény alapján csak akkor tartozik a rendőrség hatáskörébe, ha a törvényes védelem az adott körülmények között más módon nem biztosítható, vagy ha a rendőri segítség nélkül a jog érvényesíthetősége megbíúsulna vagy számottevően meghiúsulna.

A felszámolóbiztos továbbá a munkáját akadályozó személyt a Cstv. 33. § (1) alapján a bíróság közreműködésével bíróságoltathatja,⁵ továbbá az adós ismeretlen helyen lévő vagyontárgyát a bírósággal köröztetheti.⁶

Kiemelendő, hogy amennyiben a bizonyítékok csalárdságra vagy hanyagságra engednek következtetni – ha például az iratok hiányosak, ellentmondásosak, hamisnak tűnek vagy a társaság vagyona részben vagy egészen hiányzik – a felszámolóbiztosnak kiemelt gondossággal

(3) *A segítségnyújtás csak halaszthatatlan szolgálati érdekből tagadható meg, közvetlen életveszély esetén csak akkor, ha a segítségnyújtás miatt több ember élete kerülne közvetlen veszélybe.*

(4) *A rendőrt a jogainak érvényesítése végett bárki felkérheti más személy igazoltatására. Ha az igazoltatást kérő valószínűsíti, hogy az igazoltatásból jogos érdeke fűződik, és a személyazonosságát igazolja, a rendőr a kérést teljesíti. Az igazoltatott adatait – a 24/A. § (1) bekezdésében foglaltakat kivéve – a rendőrkapitányság adja ki az igazoltatást kérőnek, ha az adatokhoz fűződő jogosultságát büntel érdemlően igazolja.*

(5) *Ha az igazoltatást kérő az igazoltatást követő 8 napon belül az adatok kiadását nem kéri, vagy a jogosultságát nem igazolja, az igazoltatottnak a (4) bekezdés alapján felvett adatait meg kell semmisíteni.*

(6) *Az adatok kiadásáról az igazoltatott személyt írásban értesíteni kell. Az értesítésben közölni kell az igazoltatást kérő igényének indokait. Ha az igazoltatott kéri, az igazoltatást kérő személyazonosító adatait vele közölni kell.*

- 5 Cstv. 33. § (1) *A bíróság az adott gazdálkodó szervezettől a felszámolás kezdő időpontját megelőző évben felvett bevételének 50%-áig vagy – ha a vezető bevétele nem állapítható meg – 2 000 000 forintig terjedő pénzbírsággal sújthatja a gazdálkodó szervezet vezetőjét, aki a 31. §-ban foglalt kötelezettségét elmulasztotta, vagy azt késedelmesen teljesíti, valótlan adatokat közölt, a felszámolóval való együttműködési kötelezettségét nem teljesíti. A bírság akkor is kiszabható, ha a vezető már nem áll az adósnál munkaviszonyban, munkavégzési kötelezettséggel járó egyéb jogviszonyban, tagsági viszonyban, vagy vezetői tisztségviselői (cégvezetői) minősége megszűnt. Ha a gazdálkodó szervezet vezetője a 31. § szerinti kötelezettségeit, továbbá a felszámolóval való együttműködési kötelezettségét nem teljesíti, a felszámoló az iratokat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 31/D. §-a szerinti végrehajtói kézbesítés útján is eljuttathatja.*
- 6 Cstv. (1a) *Ha gazdálkodó szervezet vagyonába tartozó vagyontárgy ismeretlen helyen van, és a gazdálkodó szervezet vezetője a vagyontárgy fellelhetőségi helyéről nyilatkozni nem tud vagy a felszámolóval való együttműködési kötelezettségét nem teljesíti, a bíróság a vagyontárgy fellelhetőségi helyének megállapítása érdekében elrendeli annak körözését. Ha a körözés elrendelésének oka megszűnt, a bíróság a körözést visszavonja.*

kell intézkedéseket tennie, amely intézkedések keretében felkeresheti az adós társaság székhelyét, ismert raktárját, irodáját, telephelyét, fióktelepét, bírsággal fenyegethet, bírságotlathat, vagyont köröztethet, iratokat kérhet az adóhatóságtól, az esetleges korábbi vizsgálatok, adóbevallások és más adatok megismerése és összevetése érdekében, illetve iratokat és felvilágosítást kérhet a társaság partnereitől, munkavállalóitól is, kiértelmezheti a társaság bankszámláját és közzé tett mérlegeit, illetve szakértőt bízhat meg a beszerzett iratok megvizsgálása céljából.

A hitelezői érdekeket leginkább sértő csődbűncselekmények vonatkozásában fontos körülmény, hogy a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa 2018. március 26. napján megtartott ülésen meghozta a 6/2018 számú BJE határozatát, mely szerint:

I. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 404. § (1) bekezdésébe és (2) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény sértettje az a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet.

II. A Btk. 404. § (4) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény sértettje az a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet, amelynek valamely hitelezőjét az elkövető a felszámolás elrendelését követően a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével előnyben részesíti.

III. A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet hitelezője a Btk. 404. § (1), (2) és (4) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban nem sértett, ezért magánfélként polgári jogi igényt nem érvényesíthet, és pótmagánvádlóként sem léphet fel.

A fenti, már a 2017. évi XC. törvényre (új Be.) is tekintettel hozott – praktikussági és dogmatikai szempontól is vitatható –, de kötelező erejű jogegységi határozat alapján a sértetti jogokat a felszámolás alá került gazdálkodó szervezet (mint sértett) törvényes képviselője, azaz a felszámolóbiztos gyakorolhatja a büntetőeljárás során. Ezzel szemben, nem minősül a csődbűncselekmény sértettjének a hitelező, így az ügyet talán leginkább ismerő és sok esetben a feljelenést is megtevő károsult hitelező nem élhet a sértettnek járó jogosítványokkal,⁷ emellett fontos

7 Be. 51. § (1) A sértett jogosult arra, hogy

tény, hogy az új Be. alapján a hitelező, ha például feljelentő a feljelentés elutasítása miatt panasszal élhet⁸, illetve, megilletik az egyéb érdekeltre vonatkozó jogok is,⁹ mint például az, hogy az őt érintő körben jogor-

-
- a) bizonyítékokat terjesszen elő, indítványt és észrevételt tegyen,*
  - b) a perbeszédék során felszólaljon,*
  - c) a tárgyaláson és a törvényben meghatározott eljárási cselekményeknél jelen legyen és az e törvényben meghatározottak szerint kérdéseket tegyen fel,*
  - d) az őt érintő bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett ügyiratokat – az e törvényben meghatározott kivételekkel – megismerje,*
  - e) a büntetőeljárás jogairól és kötelezségeiről a bíróságtól, az ügyészségtől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon,*
  - f) az e törvényben meghatározottak szerint jogorvoslattal éljen,*
  - g) segítő közreműködését vegye igénybe,*
  - h) a bírósági eljárásban magánfélként polgári jogi igényt érvényesítsen, a nyomozás során erre vonatkozó szándékát bejelentsen,*
  - i) magánvádlóként, pótmagánvádlóként fellépjen.*

8 Be. 369. § (1) *A gyanúsított, a védő, a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt az ügyészség vagy a nyomozó hatóság vele közölt határozata ellen – ha e törvény kivételt nem tesz – a közléstől számított nyolc napon belül a határozatot hozó ügyészségnél, illetve nyomozó hatóságnál panaszt terjeszthet elő.*

(2) A feljelentő kizárólag a feljelentés elutasítása miatt, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt a határozat közvetlenül rá vonatkozó rendelkezésével kapcsolatban terjeszthet elő panaszt.

9 Be. 58. § (1) *A büntetőeljárásban egyéb érdekelt az a természetes vagy nem természetes személy,*

- a) akinek vagy amelynek a jogára vagy a jogos érdekére a büntetőeljárásban hozott határozat közvetlen hatással van, vagy*
- b) aki vagy amely az őt érintő eljárási cselekménnyel összefüggésben az e törvényben meghatározott jogosultsággal vagy kötelezettséggel rendelkezik.*

(2) Egyéb érdekelt különösen

- a) a feljelentő,*
- b) a tanú,*
- c) a kutatással érintett vagy a motozás alá vont személy,*
- d) az adatszerező tevékenységgel érintett személy,*
- e) a szakértői vizsgálatl, szemlével, felismerésre bemutatással érintett személy,*
- f) a segítő,*
- g) a szakértő és a szaktanácsadó.*

voslati, bizonyíték előterjesztési, indítványozási, észrevételezési és irat megismerési joga van. (Be. 57. § (2) bek).

A gyanú és annak szintjei

A piacgazdaság szabályszerű működését sértő, illetve veszélyeztető gazdasági bűncselekmények megelőzése, felderítése és a bűncselekmény útján szerzett vagyon visszaszerzése szempontjából nélkülözhetetlen, hogy az egyes gazdasági tevékenységet végző vállalkozókat vizsgáló személyek minél hamarabb felismerjék a bűncselekményre utaló – gyanús – jeleket és saját eszközeikkel, illetve más hatóságok bevonásával intézkedéseket tegyenek (feljelentés, biztosítási intézkedés, stb.).

Fontos, tehát már a legelején tisztázni, hogy a büntetőeljárás egyik központi – mechanizmus beindító – fogalma a gyanú azaz a bűncselekmény gyanúja, amely elindítja a más eljárásoknál jóval hatékonyabb eszközrendszert használó büntetőeljárás mentét, így ezen fogalom megértése nélkülözhetetlen mind a potenciális felejelentők, mind az azt elbíráló szakember számára.

A gyanú büntetőeljáráson kívüli nyelvtani fogalma szerint egyfajta megalapozott feltevés, ami egy vagy több tényen, körülményen alapszik.¹⁰

A fogalom büntetőeljárásjogi használata vonatkozásában lényeges körülmény, hogy a 2017. évi XC. törvény – ahogy a korábbi 1998. XIX. törvény (régí Be.) – sem ad semmilyen egyértelmű eligazítást a gyanú és annak szintjei vonatkozásban, így kizárólag a normaszöveg, a törvényi indoklás, a tudomány és a jogalkalmazói gyakorlat összevetésével tudunk tájékozódni a témában.

Az új törvény lényeges változtatása viszont, hogy a büntetőeljárás ugyan főszabály szerint

---

(3) Az egyéb érdekelt jogaira és kötelezettségeire az 57. § (2) és (5) bekezdésében meghatározott szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

10 <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Gyan%C3%BA> (Letöltés: 2019. 05.05.)

- a bűncselekmény *egyszerű gyanúja alapján*¹¹ nyomozással kezdődik,¹² de a gyanú,
- gyanúja alapján,¹³ előkészítő eljárás is lefolytatható,¹⁴ a bűncselekmény gyanújának
- megállapítása vagy kizárása céljából. Az előkészítő eljárás tehát csak akkor folytatható, ha a
- rendelkezésre álló adatok bűncselekmény egyszerű gyanújának megállapítására sem
- elegendőek, tehát a bűncselekmény egyszerű gyanúja esetén mindenképpen nyomozást kell
- elrendelni, illetve ilyen gyanú felmerülése esetén az előkészítő eljárást be kell fejezni és
- nyomozás keretében folytatható a büntetőeljárás¹⁵
- Változtatás továbbá, hogy az egyszerű gyanú alapján induló nyomozás első szakasza a felderítés – a törvény indoklása alapján – *a felderítés a főszabály szerinti titkosságát megőrizve viszonylag kötetlen formával, elsősorban az adat- (és nem bizonyíték-) gyűjtésre koncentráll,*¹⁶ – a normaszöveg szerint – *a felderítés során a megalapozott gyanú*

---

11 A 2017. évi XC. törvény indoklása, 339-340. §-hoz

12 Be. 348. §

13 Bócz Endre:Pragmatikus szemléletváltás, <http://ujbtk.hu/bocz-endre-pragmatikus-szemleletvaltas/> (letöltve 2019.05.05.)

14 Be. 340. § (1) *alapján az előkészítő eljárás célja annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.*

(2) *Előkészítő eljárás akkor folytatható, ha a rendelkezésre álló adatok a bűncselekmény gyanújának megállapítására nem elegendőek és megalapozottan feltehető, hogy az előkészítő eljárás lefolytatása alapján el lehet dönteni, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.*

(3) *Előkészítő eljárás*

a) *a szerv hivatalból tudomására jutott,*

b) *a feljelentés elutasítását követően a feljelentésben foglalt, vagy*

c) *az ügyészségről szóló törvény, a rendőrségről szóló törvény, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló törvény vagy a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján végzett titkos információgyűjtést követően a titkos információgyűjtést folytató szerv kezdeményezésében foglalt*

15 Be. 334. (5) bek.

16 A 2017. évi XC. törvény indoklása, 348. §-hoz

*megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.*¹⁷

*Ha a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján meghatározott személy megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, őt a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség a szerint gyanúsítottként kihallgatja.*¹⁸

A gyanúsítással lezárult felderítést követő vizsgálat során már az ügyészség irányítja a nyomozás további menetét és tesz intézkedéseket annak érdekében, hogy megalapozott, valószínű tényálláson¹⁹ alapuló döntéssel zárja le a nyomozást.²⁰

A bűncselekmény gyanúja (vagy annak gyanúja) tehát a büntetőeljárás egyik kulcs fogalma, (a hatóság döntése abban a kérdésben, hogy történhet-e bűncselekmény és megindul-e a büntetőeljárás) bár pontos definíciót adni az ügyek egyedisége és a hatóságok szabad bizonyíték értékelése²¹ miatt nagyon nehéz és talán nem is célszerű, ennek ellenére álláspontom szerint szükséges támpontokat adni – például a feljelentési kötelezettséggel terhelt – gyakorlati szakemberek számára ebben a tárgykörben.

A büntetőjogi gyanúról először is általánosságban kell említést tenni, a jogtudomány egyes szerzőinek álláspotja szerint, a gyanú tulajdonkép-

17 Be. 348. (3) bek.

18 Be. 385. (1) bek.

19 Be. 163. § (2) *A büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valószínű tényállásra alapozza.*

20 Be. 391. § (1) *Az ügyészség a gyanúsított kihallgatása után a nyomozás ügyiratai alapján megvizsgálja, hogy az ügyben van-e helye*

a) ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésének,

b) egyezség kezdeményezésének,

c) közvetítői eljárás lefolytatása céljából az eljárás felfüggesztésének,

d) feltételes ügyészi felfüggesztésnek,

e) az eljárás egyéb okból történő megszüntetésének,

f) vádemelésnek,

g) a vizsgálat keretén belül eljárási cselekmény elvégzésének,

h) elkülönítésnek, egyesítésnek, áttételnek.

21 Be. 164. § (4) *A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.*

pen átmenet a nemtudás és a tudás között. A büntetőeljárás kezdetén a hatóság tudása részleges, ideiglenes, ezért elsősorban csekély mértékben megalapozott és megbízható sejtés, vagy feltevés. Álláspontjuk szerint, a nyomozás elrendelésekor fennforgó gyanú lényegében valószínűségi ismeret, éspedig a valószínűségnek mind pszichikai, mind logikai értelmében.²²

Sléder Judit doktori értekezése alapján, a gyanú kötelező, objektív fogalmi elemei alapján az értékelést végző alanynak az alábbi tevékenységet kell végezni: – elemzés, – értékelés, – végső következtetés levonása. A gyanú valószínűsége alapuló feltételezés, figyelembe veszi a formális logika szabályait, és felhasználja az analógiai hasonlóságot, így jut arra a következtetésre, hogy a nyomozó hatóság tudomására jutott esemény vagy jelenség egyik előidézője bűncselekmény elkövetése is lehet. A bűncselekmény elkövetésére irányuló hatósági feltételezést objektív jellegű, ellenőrizhető adatnak, vagy ténynek is meg kell erősíteni, az nem alapulhat kizárólag belső, szubjektív jellegű meggyőződésen. A nyomozás kezdeti szakaszában a gyanú meglétét természetesen nem kell bizonyíték(ok)nak alátámasztani, bizonyíték lehet a hatóság birtokában, de ez nem feltétele a gyanú megállapításának.

A bűncselekmény gyanúja megállapításában a nyomozó hatóság tagja, ügyész ismeretelméleti és szakmai felkészültségének döntő jelentősége van, hiszen a nyomozás kezdeti szakaszában kevés adat áll rendelkezésre, mert a nyomozás egyik feladata pont a bizonyítékok és az adatok beszerzése, amelyeknek nagy jelentősége van a gyanú megerősödésében, vagy elenyészésében.²³

A gyanú szintjei

Ami biztosan kijelenthető, hogy az új Be. a korábbihoz képest (egyszerű és megalapozott gyanú) már három bűncselekmény valószínűsítési (gyanú) szintet különböztet meg, az előkészítő eljáráshoz szükséges egyszerű

---

22 Tremmel Flórián: Magyar Büntetőeljárás, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2001. 351. o.

23 Dr. Sléder Judit, A BÜNTETŐELJÁRÁS MEGINDÍTÁSA DOKTORI ÉRTEKEZÉS, Témavezető: dr. Finszter Géza egyetemi tanár, az MTA doktora Pécs 2010, 57-59. o.

gyanú szintjét el nem érő feltételezést (a gyanú gyanúját,) a nyomozás elrendeléséhez szükséges egyszerű gyanú szintjét és a konkrét személy meggyanúsításához szükséges megalapozott gyanút. A megkülönböztetés legfontosabb eleme, hogy a bűncselekmény feltételezés alapját képező adatok milyen szoros vagy kevésbé szoros kapcsolatot mutatnak a feltételezett bűncselekménnyel, és így a rájuk épített valószínűségnek különböző fokozatai lehetnek.

65/2003. (XII. 18.) AB határozatban az Alkotmánybíróság indoklásában foglalkozik a kérdéssel, *a gyanú a nyomozó hatóság tudomására jutott objektív adatokból levont valószínűségi következtetés arra nézve, hogy feltehetően bűncselekmény történt, és hogy annak ki vagy kik voltak az elkövetői. Annak megfelelően, hogy a gyanú alapját képező adatok milyen szoros vagy kevésbé szoros kapcsolatot mutatnak a feltételezett bűncselekménnyel, a rájuk épített valószínűségnek különböző fokozatai lehetnek. A valószínűség alacsonyabb vagy magasabb fokától függően lehet különböztetni az „egyszerű”, illetve az alapos gyanú között.*

Az előkészítő eljáráshoz szükséges bűncselekmény valószínűsítési (feltételezési) szint, tekintetében még nem sok információ áll rendelkezésünkre, az indoklás szerint, *a törvény ezzel a büntetőeljárás megindítását az egyszerű gyanú szintjét el nem érő információk alapján is lehetővé teszi. Az előkészítő eljárás célja valamely bűncselekmény gyanújának megállapítása vagy éppen kizárása. Az előkészítő eljárás tehát csak akkor folytatható, ha a rendelkezésre álló adatok bűncselekmény gyanújának megállapítására nem elegendőek és megalapozottan feltételezhető, hogy az előkészítő eljárás lefolytatása alapján el lehet dönteni, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.*

Álláspontom szerint, tehát valóban a gyanú gyanújáról lehet szó, ami még nem éri el, azt a szintet, hogy egy meghatározott, körül írható bűncselekmény egyszerű gyanújáról beszéljünk, de a bűncselekmény gyanúját sejteti, tehát például valamilyen életszerűtlen (logikátlan), illetve a tisztességtelenség látszatát keltő információ jut a hatóság birtokába, mint például jelentős (a hétköznapi életben bevett mennyiséget jelentősen meghaladó mennyiségű) készpénzt találnak valakinél vagy valaki a bevételeit jelentősen meghaladó módon költekezik, vagy számos cég szűnt meg az ügyvezetése alatt, vagy jelentős (akár milliárdos) forgalom mellett nem tud a cége tevékenységéről érdemben nyilatkozni (partnerek, tevékenység), vagy számos alkalommal jelentős mennyiségű

készpénzt vesz fel bankszámláról vagy felhívás ellenére sem tesz eleget irat, illetve vagyon átadási kötelezettségének a hatóságok számára, stb. Ezen információk – álláspontom szerint – önmagukban még nem érik el egyik bűncselekmény egyszerű gyanújának szintjét sem (lehetnek akár pénzmosásra, költségvetési csalásra vagy más csalárd bűncselekményre utaloló jelek is) de az ezek alapján indult előkészítő eljárás keretében a Be. szabályai szerint²⁴ lehetséges a bűncselekmény gyanújának kizárása,

24 Be. 341. § *Az előkészítő eljárás során az előkészítő eljárást folytató szerv a bűncselekmény gyanújának megállapítása céljából*

a) a 215. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott leplezett eszközt,

b) rejtett figyelést,

c) a 216-218. §-ban meghatározott leplezett eszközt,

d) a 221. § a) pontja alapján átvásárlást,

e) a 222-225. § alapján fedett nyomozót, valamint

f) bírói engedélyhez kötött leplezett eszközt alkalmazhat.

342. § (1) *Az előkészítő eljárás során a Hetedik Részben meghatározott adatszerező tevékenységet a (2) és (3) bekezdésben meghatározott korlátozással lehet folytatni.*

(2) *Az előkészítő eljárás során körözés nem rendelhető el.*

(3) *Az előkészítő eljárás során adatkérés keretében adatszolgáltatás kizárólag*

1. az adóhatóságtól,

2. a vámbatóságtól,

3. a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény 4. § r) pontjában meghatározott igazgatási szervtől,

4. az elektronikus hírközlési szolgáltatótól,

5. a postai szolgáltatótól, illetve a postai közreműködői tevékenységet végző személytől vagy szervezettől,

6. a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak vagy biztonsági titoknak minősülő adatot kezelő szervtől, ilyen adatra vonatkozóan,

7. az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvényben meghatározott egészségügyi és személyes adatot kezelő szervezettől, ilyen adatra vonatkozóan,

8. a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 28. §-a és 28/A. §-a alapján vezetett nyilvántartásból,

9. a polgárok személyi, lakcím és értesítési cím adatait tartalmazó nyilvántartásból,

10. az útiokmány-nyilvántartásból,

11. a bűnügyi nyilvántartási rendszerből, illetve a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásából,

illetve annak megállapítása, azáltal, hogy a hatóság például, az illető személy adóbevallásait ellenőrzi, illetve fizetési műveleteit megfigyeli, átvásárlást tart, cégnyilvántartást, híváslistát ellenőriz vagy esetleg leplezett eszközöket vet be. Bár a leplezett eszközök alkalmazásának vonatkozásában fontos kiemelni, hogy az egyszerű gyanút szintjén el nem érő információk esetében – a visszaélések látszatának elkerülése érdekében is – szigorúan kell, hogy érvényesüljenek a Be. 214. § (5) bekezdésében foglalt garanciális követelmények²⁵, illetve az Alkotmánybíróság 2/2007. (I.24.) számú irányadó határozata, ami alapján a titkos megfigyelések a rendőrállamok jellemzője, ezért az csak annyiban fogadható el, amennyiben a demokratikus intézmények működésének biztosítása érdekében elengedhetetlenül szükséges.

A büntetőeljáráson kívül vizsgálódó közigazgatási hatóságok (adó-

-
12. a szabálysértési nyilvántartási rendszerből,
  13. a központi idegenrendészeti nyilvántartásból,
  14. a menekültügyi nyilvántartásból,
  15. a körözési nyilvántartási rendszerből,
  16. a határrendészeti adatállományból,
  17. a közúti közlekedési nyilvántartásból,
  18. a vasúti járművekkel, a légi járművekkel, illetve a gépi meghajtású úszólétesítményekkel kapcsolatos nyilvántartásokból,
  19. a cégnyilvántartásból,
  20. az ingatlan-nyilvántartásból,
  21. az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásából,
  22. a hitelbiztosítéki nyilvántartásból,
  23. a házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések országos nyilvántartásából,
  24. a lőfegyverek központi nyilvántartásából,
  25. az autópályák, autótak és főutak használatának megtett úttal arányos díjáról szóló törvény szerinti adatbázisból,
  26. a központi közlekedési közigazgatási és ellenőrzési bírság nyilvántartásból kérhető.
- 25 Be. 214. § (5) *Leplezett eszközök akkor alkalmazható, ha*
- a) megalapozottan feltehető, hogy a megszerezni kívánt információ, illetve bizonyíték a büntetőeljárás céljának eléréséhez elengedhetetlenül szükséges és más módon nem szereshető meg,
  - b) annak alkalmazása nem jár az azal érintett vagy más személy alapvető jogának az elérendő bűnüldözési célhoz képest aránytalan korlátozásával, és
  - c) annak alkalmazásával bűncselekménnyel összefüggő információ, illetve bizonyíték megszerzése valószínűsíthető.

hatóság, fogyasztóvédelem, stb.), a felszámolóbiztosok és az egyszerű információ birtokos feljelentők (hitelezők, fogyasztók) szempontjából az új jogszabály, illetve az új jogintézmény jelentős változtatásokat hozhat, hiszen amellett, hogy sértetti pozíciójuk hiányában is panasszal élhetnek a nyomozást elutasító határozattal szemben, nóvum az is, hogy a feljelentés egyszerű gyanú hiányára történő elutasítása után is lehetősége van a hatóságoknak a büntetőeljárás megindítására előkészítő eljárás keretében.²⁶

Az egyszerű gyanú szintjét el nem érő bűncselekmény feltételezési szint után másodikként vizsgáljuk meg a nyomozás elrendeléséhez szükséges – és egyben elégséges – egyszerű gyanút.

*A nyomozás az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak a hivatali hatáskörében, valamint az ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hivatali minőségében tudomására jutott adatok alapján, illetve feljelentésre indul meg.*²⁷

*A feljelentés az azt előterjesztő részéről nem más, mint a büntetőjogi igény (bűncselekmény) tárgyában szerzett ismereteinek a hatósággal történő közlése a büntetőeljárás megindítása céljából.*²⁸ (A feljelentés nincs alakisághoz kötve és tartalma szerint minősül.)

A feljelentésnek háromféle sorsa lehet, egyrészt a hatóság a nyomozást 3 munkanapon belül elrendeli, ha a bűncselekmény legalább egyszerű gyanúja fennáll és nincs az eljárásnak akadálya, másrészt a hatóság – szintén 3 munkanapon belül – a feljelentés kiegészítését rendeli el, *ha rendelkezésre álló adatok alapján a nyomozás elrendeléséről, a feljelentés elutasításáról, illetve az ügy áttételéről nem lehet dönteni.* (A megalapozott döntéshez adatokra van szükség) *A feljelentés kiegészítése során az ügyésznek, illetve a nyomozó hatóság a feljelentőtől felvilágosítás adását,*

26 340. § (3) Előkészítő eljárást

a) a szerv hivatalból tudomására jutott,

b) a feljelentés elutasítását követően a feljelentésben foglalt, vagy

c) az ügyészségről szóló törvény, a rendőrségről szóló törvény, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló törvény vagy a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján végzett titkos információgyűjtést követően a titkos információgyűjtést folytató szerv kezdeményezésében foglalt

27 Be. 375. (1) bek.

28 <http://ugyfelcentrum.fovarositorvenyszek.birosag.hu/book/export/html/12> (Letöltés 2019.05.08.)

*iratok és adatok rendelkezésre bocsátását, valamint a kár, vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés vagy a bűncselekmény elkövetési értékének közlését kérheti.*²⁹ Ilyen esetben a feljelentés sorsáról 1 hónapon belül dönt a hatóság.

Harmadrészt a hatóság – 3 munkanapon belül – a feljelentést elutasítja mert a Be. 381-382. § foglalt ok áll fenn (A feljelentett cselekmény nem bűncselekmény, a bűncselekmény gyanúja hiányzik, büntethetőséget vagy büntetendőséget kizáró ok áll fenn, halál, elvévülés, kegyelem folytán nem indítható eljárás, stb.) Ilyen esetben büntetőeljárás a korábbiakban taglalt előkészítő eljárás körében folytatható.

A nyomozás elrendeléséhez szükséges gyanú tekintetében Király Tibor az alábbiakat fejt ki, a gyanú valószínűségi foka nehezen mérhető, mégis elvárjuk, hogy gyanú esetén több legyen a valószínűsége annak, hogy bűncselekmény történt, mint annak, hogy nem történt.³⁰

Cséka Ervin szerint a nyomozó a ténymegállapítás kezdetén meg kell, hogy elégedjen a valószínűséggel, ennek azonban nem szubjektív, hanem objektív jellegű adatokból kell következnie.³¹

Álláspontom szerint a nyomozás elrendeléshez szükséges gyanú (egyszerű gyanú) objektív adatokon nyugvó szubjektív valószínűsítése annak, hogy bűncselekmény történt, ilyen lehet például, ha a jelentős mennyiségű megtalált készpénz eredetére egymásnak ellentmondó bizonyítékok kerülnek elő (például pénzmosás gyanúja) vagy valaki a cég iratait elrejtette, megsemmisítette (például számvitel rendjének megsértése vagy költségvetési csalás gyanúja) vagy valaki a cég számlájáról felvett jelentős összegű készpénzt elrejtette (például pénzmosás gyanúja) vagy valaki az eladósodott cég összes vagyonát egyösszegben külföldre utalta (például csődbűncselekmény) vagy a cég tárgyi eszközei a cégből áron

29 A 2017. évi XC. törvény indoklása, a 380. §-hoz, *a feljelentés elintézése során magáról a feljelentésről kell állást foglalni, a feljelentés kiegészítése nem válhat előrehozott nyomozássá, az csupán azt a célt szolgálhatja, hogy a hatóság a feljelentésben esetlegesen nehezen érthető kérdésekben tájékozódjon. Ezért a törvény alapján a feljelentés kiegészítése során kizárólag a feljelentőtől kérhető felvilágosítás, illetve a törvényben meghatározott körben egyéb adatkérés.*

30 Király Tibor, Büntetőeljárás jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 309. o.

31 Cséka Ervin: A büntető ténymegállapítás elméleti alapjai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968. 303-304. o.

alul értékesítésre kerültek. (például hűtlen kezelés, csődbűncselekmény gyanúja) az eladósodott cég vagyonával senki nem tud elszámolni (például csődbűncselekmény gyanúja)

Fontos itt kiemelni, hogy az ismeretlen tettel szembeni nyomozás keretében fogatosított kényszerintézkedések is alapvető jogokat sértenek és akár hosszú távon is korlátozhatják egyes személyek vagyoni jogait (például lefoglalás esetén hosszú évekig lehet egy- egy vagyonelem a hatóság birtokában, ami például a tulajdonost szó szerint tönkre teheti). Így az ilyen kényszerintézkedések esetében fokozottan szem előtt kell tartani a szükségesség és az arányosság, valamint a fokozatosság elvét, valamint a Be. vonatkozó garanciális szabályain túl azt is, hogy ilyen esetekben a bűncselekmény valószínűsítés fokának is meg kell haladnia az egyszerű gyanú szintjét, hiszen az eljárás ekkor már alapvető jogkorlátozással jár együtt.

Az egyszerű gyanú alapján elrendelt nyomozás (felderítés) során, a *megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.*³²

A Be. normaszövege és indoklása alapján kimondható tehát, hogy a bűncselekményi gyanú fokozódása és meghatározott személyre konkretizálódása esetén kell és lehet megalapozott gyanút közölni, ellenben, ha a gyanú a felderítés során elenyészik vagy a hatóság más megszüntetési okot talál, akkor a büntetőeljárást megszünteti.³³

Bócz Endre szerint, a gyanúsítás közlése az az eljárási cselekmény, amellyel az addig csak „in rem”, tehát a bűncselekmény gyanúja miatt folyó eljárás „in personam” {...} -meghatározott személy -elleni eljárássá válik.³⁴

Cséka Ervin a személyre vonatkozó alapos gyanút (megalapozott gyanú) akkor tartja megállapíthatónak, ha a terhelő adatok mennyisége és minősége olyan „fokozatot” ér el, hogy egy meghatározott személy bűnössége egy meghatározott bűncselekményben alaposan valószínűsít-

---

32 Be. 348. § (3) bek.

33 Be. 398. §

34 Bócz Endre: A „megalapozottság” és a nyomozás. In Belügyi Szemle, 2012/12. szám. 21. o.

hető,³⁵ azaz egyrészt a cselekmény bűncselekmény-jellege megalapozottan feltehető, másrészt megalapozott az a jogalkalmazói hipotézis, miszerint a cselekményt részben vagy egészben a terhelt követte el.³⁶

Álláspontom szerint a megalapozott gyanú – más szerzőkkel ellentétben³⁷ – már objektív perrendszerű bizonyítékokon és az egyszerű gyanúnál jóval erősebb szubjektív valószínűsítésen kell, hogy nyugodjon abban a tekintetben, hogy bűncselekmény történt és, hogy azt meghatározott személy követte el.

Álláspontom szerint a bűncselekményi gyanú és annak személyre konkretizálódása még erősebb kell, hogy legyen abban az esetben, ha személy elleni kényszerintézkedésről kell döntést hozni (indítványozni vagy azt elrendelni). Sléder Judit egyetértve a német gyakorlattal leríja, hogy *a vizsgálati fogság elrendeléséhez megkívánt gyanú fokozat helyesen követeli meg azt, hogy a gyanúsítottat igen nagy valószínűséggel (70%) elítélik. Ez a gyanú fokozat ugyanis számol azzal, hogy a nyomozás elrendelése és különös tekintettel a személyes szabadság elvonásával járó kényszerintézkedések döntő mértékben befolyásolják az eljárás alá vont személy egész későbbi élethelyzetét, még felmentése esetén is.*

Az emberi jogi bíróság vonatkozó esetjogi elvei alapján: A nyomozási bíró nem tekinthet el a nyomozó hatóság, illetve az ügyész által benyújtott bizonyítékok értékelésétől az alapos (megalapozott) gyanú kérdésében sem, még ha ez az értékelés szükségszerűen nem is lehet olyan mélységű, mint a perbíróságé.

35 Cséka Ervin: Büntető Eljárásjogok reformja és a nyomozási szak néhány elvi kérdése, Kriminálisztikai Tanulmányok, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1962. 1. sz. 54. o.

36 Bérces Viktor: A hazai nyomozati eljárásokkal kapcsolatos dilemmák, JOG- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRAT IX. évfolyam, 2015/2. szám. 5. o.

37 Az elkövetői alapos gyanú is kialakulhat perrendszerű bizonyítékok nélkül (például adat-szerző tevékenység, puhatolás, szagazonosítás vagy szaktanácsadói vélemény), a legsúlyosabb kényszerintézkedések elrendeléséhez viszont szükségesnek tartjuk a bizonyítékokkal alátámasztott gyanút. (Tremmel Flórián: Magyar Büntetőeljárás, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2001. 351. o.)

Az „alapos” gyanú megállapításának feltétele olyan tények vagy információk léte, amelyek egy objektív külső szemlélőt meggyőznek arról, hogy a gyanúsított elkövethette a cselekményt. (Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság, 12244/86, 12245/86 és 12383/86 sz. kérelmek, 32. §)

A bizonyítékok akkor utalnak a bűncselekmény megalapozott gyanújára, ha azok logikusan és egyértelműen valószínűsítik a terhelt bűnösségét az adott bűncselekmény vonatkozásában, például a cég munkavállalójának tanúvallomása alapján az ügyvezető valótlan tartalmú számlákat vásárolt, illetve pénzt kapott vissza a cég szállítójától (kötségvetési csalás megalapozott gyanúja) vagy kamionos tanú vallomása alapján üres dobozokat szállított a vevő részére (kötségvetési csalás megalapozott gyanúja) vagy a számla befogadó cég ügyvezetője az eladó/vállalkozó (számlakiállító) részére történő utalás után közvetlenül hívta szállítóját, hogy mikor találkoznak a pénz miatt (kötségvetési csalás megalapozott gyanúja), vagy a bizonyítottan bűncselekményből származó pénzt a cég ügyvezetője – a bankszámlák alapján – különböző offshore cégekre utalta át. (pénzmosás megalapozott gyanúja), az adásvételi szerződések szerint a cég fizetési képessége után a cég ügyvezetője pár nap alatt a társaság teljes vagyonát a valós érték 1/10-ért eladta (csődbűncselekmény megalapozott gyanúja)

*A vizsgálat során – szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján – az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében. A nyomozást az eljárás megszüntetése vagy a vádemelés fejezi be.*³⁸

A nyomozás befejezésének vonatkozásában az ügyészség és a nyomozóhatóság döntését valóság-hű (megalapozott) tényállásra kell, hogy alapozza.³⁹

Cséka Ervin szerint, a nyomozás befejezésekor és a vádirat benyújtásakor, a valószínűségnek a bizonyosságig kell fokozódnia. Itt már minden esetben, szabályként megkövetelhető pontosan olyan objektív megalapozottságú, bizonyosság erejű belső meggyőződés a nyomozótól, ügyésztől, mint amilyen mindenkor követelmény a bíróval szemben.⁴⁰

---

38 Be 348. § (4) bek.

39 Be. 163. § (2) bek.

40 Cséka Ervin: A büntető ténymegállapítás elméleti alapjai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968. 305. o.

Balogh János szerint a nyomozó hatóságok a nyomozás befejezésekor kötelesek az objektív igazságot megállapítani, mert ez a vádemelés pozitív feltétele.⁴¹

Álláspotom szerint vádemelés ténye a megalapozott gyanúnál minőségileg nagyobb fokú bizonyosságot (ügyészi meggyőződést) kell, hogy jelentsen, hiszen az ügyész a nyomozást megszünteti, *ha rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el.*⁴²

A Kúria Joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye alapján⁴³ *az várható el, hogy az ügyész jóhiszeműen, a bizonyítékok alapján meggyőződve gondolja azt, hogy a vádlott elkövetett-e valamilyen bűncselekményt.* Az összefoglaló vélemény kimondja továbbá, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az ügyészség Magyarországon független alkotmányos intézmény [Alaptörvény 29. cikk (1) bek.], ezért komoly felelősség is terheli a vád minőségéért és megalapozottságáért.⁴⁴

Az Alkotmánybíróság 34/B/1996 AB határozat alapján az ügyészség szakmai feladata és felelőssége annak vizsgálata, hogy a vádemelés feltételei fennállnak –e.

A jogtudomány szerint is magas fokú, „vádirati bizonyosság” várható el a váddal szemben: *„a vádemelés a gyanú megalapozottságának még magasabb fokát feltételezi: azt, hogy az ügyész szerint már elegendő bizonyíték van az ártatlanság vélelmének megdöntésére a bírósági eljárásban.*⁴⁵

Gellér Balázs szigorúbb álláspotja alapján: *a vádnak tartalmaznia kell azt az ügyészi meggyőződést, hogy a bizonyítékok alkalmasak a vádlott*

41 Balog János: Az igazság a büntetőeljárásban Jogtudományi Közlöny 1965. 7. sz. 266. oldal

42 Be. 398. § (2) bek.

43 Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2013.El.II.E.1/4. A vád törvényességének vizsgálata 2013. Összefoglaló vélemény 2014. április. 21. oldal

44 Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2013.El.II.E.1/4. A vád törvényességének vizsgálata 2013. Összefoglaló vélemény 2014. április. 2. oldal

45 Belovics Ervin: A vádemelés. In: Belegi József – Berkes György (szerk.): Büntetőeljárás jog: Kommentár a gyakorlat számára. HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010.

*bűnösségének kétséget kizáró bizonyítására.*⁴⁶ Így a vád megalapozatlansága – álláspontja szerint – kizárja a vád törvényességét is.

Az új 2017. évi büntetőeljárás törvény tankönyvének *álláspontja az, hogy: Amennyiben akár csak egyetlen törvényi tényállási elem ténybeli alapjának tisztázása a nyomozás során elmarad, ez azt eredményezi, hogy nem lehet megnyugtatóan állást foglalni a vádelemelés kérdésében.*⁴⁷

A tankönyv szerzőivel egyetértve véleményem szerint az eljárás logikájából is fakadóan a modern, jogállami büntetőeljárásban nem elfogadható, hogy a vád kétes alapokon nyugodjon, *annak objektív tényeken* (bizonyítékokon) *és szubjektív ügyészi meggyőződésen*⁴⁸, vádirati bizonyosságon kell alapulnia annak vonatkozásában, hogy bűncselekmény történt, azt a terhelt követtet el és nincs a felelősségre vonásnak akadály

---

46 Gellér Balázs József: A vád törvényességének egyes aspektusai. 460. o. Jogtudományi Közlöny, 2011/9. 459–467. o.

47 Belovics Ervin – Tóth Mihály: Büntető Eljárásjog, Harmadik, aktualizált kiadás, Az új 2017. évi büntetőeljárás törvény tankönyve, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2017. 297. oldal

48 Belovics Ervin – Tóth Mihály: Büntető Eljárásjog, Harmadik, aktualizált kiadás, Az új 2017. évi büntetőeljárás törvény tankönyve, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2017. 296. oldal

MEGHÍVÓ

**I. Követő Központ Információs Egység
Közvetítő és Jogszabályi Kiszármaztatási Osztályok Igazgatója
és Dr. Gyöngyi Kocsis ügyvéd
közvetítő szolgáltatás megrendelőjeként**

AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY ELSŐ TAPASZTALATAI a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán szól konferencia

2019.05.10. péntek 08.30

Magyarországi Református Egyház Zsinati díszterem

1146 Budapest, Margit u. 21.

A konferencia célja, annak vizsgálata, hogy a máig 1 évszázad hatályos új kántatókötet hányan milyen határozat gyűjtemény a gazdasági Miniszter, illetve a gazdasági Miniszterhivatal feladataira és közzétételére.

A konferencia a 10. részéről előzetes regisztrációhoz kötött.
Kérjük, hogy részvételi szándékát legkésőbb 2019.05.06. (hétfő) estig a www.ice.hu/gazdasagi_miniszter_hivatala címre, cívelemény jelöléssel, a konferencia elnevezésével és a részvétel iránti szándékát, illetve az értekezlet a konferencia@ice.hu címre cívelemény jelöléssel.

08.30 REGISZTRÁCIÓ

09.00 NYITÓSZÓKÉRT

Prof. Dr. Várhelyi-Budmér Péter
Elnök, MIELE

Prof. Dr. Bencsik András
Levelező elnök, Magyarországi Református Egyház, MIE EL

09.35 ELŐSZÓ

Prof. Dr. Balczon Eszter
Legfőbb bírónő

Előszó a konferenciáról – egyetemes

Prof. Dr. Vári Miklós
Egyetemes elnök, MIE EL

Legfőbb bírónő beszámolója az előző zsinati ülésről
Előszó a konferenciáról – gazdasági Miniszterhivatal

Dr. Várhelyi Péter Várhelyi
Elnök, MIELE

Legfőbb bírónő beszámolója az előző zsinati ülésről
Előszó a konferenciáról – Magyarországi Református Egyház

10.00 KÖRÖZMÉNYEK ELŐVETÉSE

10.30 ELŐSZÓ

Dr. Fűrész Péter Zsolt
Pénzügyminiszter
Előszó

Dr. Várhelyi Péter
Elnök, MIE Magyarországi Református Egyház
Dr. Várhelyi Péter előszója a konferenciáról

Dr. Óbaldy György
Elnök
Előszó a konferenciáról – Magyarországi Református Egyház

Dr. Fűrész Péter Zsolt
Pénzügyminiszter
Előszó a konferenciáról

10.50 ZÁRÁS

Prof. Dr. Bencsik András
Levelező elnök, Magyarországi Református Egyház, MIE EL